

2022

Klimatanpassning – Urval av tillämplig lagstiftning till stöd för myndigheter och kommuner

Version 3

Advokatfirman Delphi

Cecilia Lundh / Advokat / Partner, **Katarina Ibold** / Advokat /
Partner och **Gaëlle Bjurström** / Advokat / Senior Associate

Delphi

Sammanfattning

Denna rapport ("**Rapporten**") har beställts av Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut ("**SMHI**") i syfte att hjälpa de nationella myndigheter som berörs av förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete att identifiera lagar och andra författningar som påverkar deras arbete med klimatanpassning, till stöd i myndigheternas och kommunernas arbete med klimatanpassning.

Arbetet med att identifiera relevanta lagar och författningar har utförts utifrån information erhållen från SMHI och länsstyrelsen i Västra Götalands län, samt en kompletterande genomgång av rättskällor, litteratur och allmän information från myndigheter. Rapporten har inte för avsikt att vara uttömmande, utan har avgränsats till att behandla ett urval av regler som berör de områden som anges som särskilt prioriterade i den nationella strategin för klimatanpassning (prop. 2017/18:163) ("**Nationella strategin**") och berör ett stort antal myndigheter, till stöd i myndigheternas och kommunernas arbete med klimatanpassning.

Det finns i nuläget ett fåtal regler som uttryckligen syftar till att främja

klimatanpassningen. Ett desto större antal regler har, på ett eller annat sätt, relevans för klimatanpassningsarbetet. Reglerna är ofta komplicerade, rör flera områden, samt kräver ofta att olika intressen vägs samman och att prioriteringar görs. Vissa regler (såsom reglerna om artskydd eller riksintressen) kan även utgöra ett hinder för vidtagandet av olika åtgärder i vissa fall. Det finns ett antal lagförslag som berör området, och olika utredningar pågår. Det bedöms bland annat finnas ett behov av att dels förtydliga ansvarsfördelningen, dels skapa möjligheter för flera aktörer att samordna sitt klimatanpassningsarbete.

Den Nationella strategin syftar till att långsiktigt stärka den nationella samordningen av klimatanpassningsarbetet. I flera skrifter framhålls vikten av att samordna klimatanpassningsarbetet för att uppnå skalfördelar, synergieffekter och stabilitet. Samverkan bör ske både mellan och inom fler nivåer; internationellt, nationellt, regionalt, kommunalt och med den privata sektorn. Behovet av samordning gör sig särskilt gällande avseende kombinerade risker (såsom erosion i strandnära områden med förorenad mark), där flera myndigheter men även enskilda verksamhetsutövare kan tänkas beröras och behöva samarbeta för att nå lämpliga

lösningar. Även vissa problemområden, såsom översvänningsområden, riskområden för ras, skred och erosion, påverkan av höjda havsnivåer eller dricksvattenförsörjning, är ofta kommun-överskridande och kräver därför kommun-överskridande åtgärder

Det finns omfattande information att tillgå angående lagar och andra författningar som rör klimatanpassning. Ett stort antal vägledningar, rapporter och handlingsplaner berör främst ett enskilt verksamhetsområde, och publiceras oftast på den ansvariga myndighetens webbsida. Det kan därför vara svårt för aktörer som ska tillämpa reglerna att få en helhetsbild och ta del av all relevant information. Det kan också i vissa fall vara svårt att avgöra om tillgänglig information fortfarande gäller. Eftersom alla, såväl nationella myndigheter som kommuner och privata aktörer, berörs i någon del av reglerna, är det viktigt att se till att alla också får tillgång till lättillgänglig, enhetlig och uppdaterad information. Ett lämpligt forum för detta kan vara portalen Klimatanpassning.se som drivs av Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning vid SMHI i samverkan med Myndighetsnätverket för klimatanpassning, och där sådant arbete har påbörjats.

Index

---

1. Inledning	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte	8
1.3 Metod och avgränsning	8
1.4 Disposition.....	9
1.5 Stöd och vägledning.....	9
1.6 Uppdateringar	10
1.7 Anslag	10
2. Samhällsplanering	12
2.1 Inledning.....	12
2.2 Tillämpliga regler	12
2.3 Allmänna och enskilda intressen	13
2.4 Strategisk miljöbedömning	17
2.5 Lokalisering av bebyggelse och byggnadsverk	19
2.6 Utformning och placering av bebyggelse och byggnadsverk	20
2.7 Dricksvattenförsörjning.....	21
2.8 Ekosystemtjänster och grön infrastruktur	25
2.9 Klimatanpassning i översiktsplan	27
2.10 Klimatanpassning i detaljplan	29
2.11 Klimatanpassning i bygglov.....	31
2.12 Klimatanpassning i markanvisning	32
2.13 Roll- och ansvarsfördelning	33
2.14 Utredningar och översyn av regelverket	35
2.15 Granskning	37
3. Förvaltning, drift och underhåll	38
3.1 Inledning	38
3.2 Befintlig bebyggelse.....	38
3.3 Kulturarv	40
3.4 Roll- och ansvarsfördelning	40
3.5 Utredningar och översyn av regelverket	42
4. Vattenförsörjning och avloppshantering	44
4.1 Regler och tillämpning	44
4.2 Roll- och ansvarsfördelning	46
4.3 Utredningar och översyn av regelverket	48
4.4 Information och stöd	52
5. Kris och katastrofberedskap	53
5.1 Inledning	53
5.2 Krisberedskap och civilt försvar	53
5.3 Information och stöd	62
5.4 Extraordinära händelser.....	64
5.5 Skydd mot olyckor	65
5.6 Särskilt om Sevesoverksamheter	68
5.7 Miljöfarliga verksamheter	70
5.8 Hantering av översvämningsrisker.....	73

6.	Skadegörare och sjukdomar samt invasiva främmande arter	76
6.1	Inledning.....	76
6.2	Djurhälsa, växtskadegörare och offentlig kontroll.....	76
6.3	Livsmedel	82
6.4	Invasiva främmande arter.....	83
7.	Offentlig upphandling	86
7.1	Regler och tillämpning	86
7.2	Roll- och ansvarsfördelning	87
7.3	Information och stöd.....	88
7.4	Utredningar och översyn av regelverket.....	88
8.	Analys	90
8.1	Målkonflikter och synergier.....	90
8.2	Miljöbedömningar som verktyg för klimatanpassning	91
8.3	Ansvarsfördelning	91
8.4	Samordning och samverkan.....	92
8.5	Information och stöd.....	92
8.6	Fortsatt arbete	93
	Referenser	95

Cecilia Lundh
Advokat / Partner

Katarina Ibold
Advokat / Partner

Gaëlle Bjurström
Advokat / Senior Associate

1. Inledning

1.1 Bakgrund

1.1.1 Kort om ramverk och nationella strategier

I september 2015 enades världens ledare om ett globalt, gemensamt och integrerat ramverk – Agenda 2030 och dess 17 globala mål för hållbar utveckling. I Agenda 2030 finns klimatanpassning med som en aspekt i flera av de 17 målen. I december 2015 antogs också ett nytt globalt klimatavtal ("**Parisavtalet**"). Parisavtalet sätter temperaturmål för den globala uppvärmningen. Parisavtalet fastställer också bl.a. ett globalt anpassningsmål som syftar till att förbättra anpassningsförmågan, förstärka motståndskraften och minska sårbarheten för klimatiförändringen för att bidra till hållbar utveckling och säkerställa lämpliga anpassningsåtgärder inom ramen för avtalets temperaturmål. Agenda 2030 och Parisavtalet utgör, tillsammans med slutdokumentet från konferensen om utvecklingsfinansiering (Addis Ababa Action Agenda) och ramverket för katastrofriskreducering (*Sendai Framework for*

Disaster Risk Reduction 2015–2030), ett globalt ramverk för en långsiktigt hållbar utveckling.

På EU-nivå gällde sedan 2013 EU-strategin för anpassning till klimatiförändring¹ (KOM (2013) 216), som bland annat syftar till att underlätta ett välunderbyggt beslutsfattande samt en ökad resiliens inom EU och i nyckelsektorer.² Den 10 juni 2021 godkände Europeiska unionens råd en ny strategi för klimatanpassning.³ Den nya strategin hänvisar till förslaget om en europeisk klimatlag⁴ och till internationella åtaganden om klimatanpassning genom artikel 7 i Parisavtalet och mål 13 för hållbar utveckling. Vidare sätter strategin fyra mål som tillsammans ska bidra till den övergripande visionen om att EU år 2050 ska vara ett samhälle som är motståndskraftigt mot klimatiförändringarna (klimatresilient) och fullt ut anpassat till desamma. Målen handlar om att stärka arbetet med kunskapsuppbyggnad om klimatiförändringarna, att planera för och genomföra förebyggande åtgärder för klimatanpassning och att intensifiera EU:s internationella arbete med klimatanpassning. EU:s strategi för Östersjöregionen ("**EUSBSR**") är en överenskommelse mellan EU:s medlemsstater och kommissionen för att stärka samarbetet mellan länderna vid Östersjön. Strategin styrs av en

Regionkommittén. Att bygga upp ett klimateresilient Europa - den nya EU-strategin för klimatanpassning. COM(2021) 82 final.

⁴ Förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om inrättandet av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordning (EU) 2018/1999 (Europeisk klimatlag).

¹ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén. En EU-strategi för klimatanpassning. COM(2013) 216 final.

² Se Regeringskansliet. Miljödepartementet. Faktapromemoria 2012/13:FPM102. EU:s strategi för klimatanpassning s 1.

³ Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt

handlingsplan, som uppdaterades i januari 2021. Strategin och dess projekt stärker och underlättar EU:s politik inom flera områden såsom EU:s maritima politik, Europa 2020-strategin för smart och hållbar tillväxt, och Horisont 2020 när det gäller forskning och innovation. Inom ramen för strategin har flera delmål identifierats, däribland klimatanpassning och förbättrad krisberedskap.⁵

För Sveriges del antogs 2017 ett klimatpolitiskt ramverk bestående av Klimatlag (2017:720) ("**Klimatlagen**"), klimatmål och ett klimatpolitiskt råd. Syftet med ramverket är att skapa en tydlig och sammanhängande klimatpolitik för att säkerställa långsiktiga förutsättningar för näringsliv och samhälle att genomföra den omställning som krävs för att Sverige ska nå sina klimatmål.⁶ Åtgärder för anpassning till ett förändrat klimat behandlas på en övergripande nivå i den nationella strategin för klimatanpassning ("**Nationella strategin**"),⁷ vilken också berör sambandet mellan utsläppsminskning och klimatanpassning. Den Nationella strategin är ett icke-bindande dokument som syftar till att långsiktigt stärka klimatanpassningsarbetet och den nationella samordningen av detta arbete.⁸ I den Nationella strategin lyfts sju särskilt prioriterade områden för det fortsatta arbetet med klimatanpassning:

- Ras, skred och erosion som hotar samhällen, infrastruktur och företag
- Översvämning som hotar samhällen, infrastruktur och företag
- Höga temperaturer som innebär risker för hälsa och välbefinnande för människor och djur
- Brister i vattenförsörjning för enskilda, jordbruk och industri
- Biologiska och ekologiska effekter som påverkar en hållbar utveckling
- Påverkan på inhemsk och internationell livsmedelsproduktion och handel
- Ökad förekomst av skadegörare och sjukdomar samt invasiva främmande arter som påverkar människor, djur och växter

Den Nationella strategin framhåller vidare att det är av stor vikt att effekter av ett förändrat klimat vägs in i planering, underhåll och upprustning av befintliga byggnader, anläggningar och system samt vid nya investeringar. Kommunerna anses spela en central roll i arbetet med klimatanpassning, dels i egenskap av huvudman för viss teknisk försörjning såsom allmän vattenförsörjning och avloppshantering, dels genom sitt ansvar för samhällsplanering och det

⁵ EU Strategy for The Baltic Sea Region: <https://www.balticsea-region-strategy.eu/>. Hämtad 2022-09-16.

⁶ Naturvårdsverket. Sveriges klimatmål och klimatpolitiska ramverk:

<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/klimatomstallningen/sveriges-klimatarbete/sveriges-klimatmal-och-klimatpolitiska-ramverk/>. Hämtad 2022-12-12.

⁷ Prop. 2017/18:163. Nationell strategi för klimatanpassning.

⁸ Den Nationella strategin s 1.

förebyggande arbetet mot naturolyckor inom sitt geografiska område.⁹ En ny nationell strategi för klimatanpassning avses att presenteras 2023, utifrån den femåriga cykel som etablerades i den Nationella strategin.¹⁰

I den Nationella strategin aviserade regeringen att det behövs en expertfunktion som samlar och utifrån ett tvärspektoriellt perspektiv bidrar till en kontinuerligt uppdaterad bild av samhällets sårbarhet för klimatiförändringar. Hösten 2018 tillsatte regeringen det nationella expertrådet för klimatanpassning ("**Expertrådet**"), med uppdrag att skapa en samlad bild av arbetet med klimatanpassning i Sverige. I Expertrådets första rapport,¹¹ som publicerades den 9 februari 2022, framgår att det är dags att gå från planering till genomförande av konkreta klimatanpassningsåtgärder och att de åtgärder som hittills vidtagits inte har varit tillräckliga för att skapa ett långsiktigt hållbart och robust samhälle, anpassat till ett klimat i förändring.

1.1.2 Kort om myndigheternas roll

Kommunerna har ett stort ansvar för att anpassa samhället till ett förändrat klimat, vilket understryks i

---

⁹ Den Nationella strategin ss 45-46.

¹⁰ Regeringskansliet. 2020/21:FPM88. Den nya EU-strategin för klimatanpassning s 8.

¹¹ Nationella expertrådet för klimatanpassning, 2022. *Första rapporten från Nationella rådet för klimatanpassning*.

¹² Berörda myndigheter framgår av 1 § Klimatanpassningsförordningen.

¹³ Se exempelvis Förordning (2012:546) med instruktion för Boverket, Förordning (2009:974) med instruktion för Sveriges

"Klimat- och sårbarhetsutredningen" (SOU 2007:60) och i propositionen "En sammanhållen energi- och klimatpolitik" (2008/09:162).

Arbetet med den nationella anpassningen regleras närmare genom förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete ("**Klimat-anpassningsförordningen**"), som trädde i kraft den 1 januari 2019. Samtliga länsstyrelser och 32 nationella myndigheter berörs av Klimatanpassningsförordningen.¹²

Med klimatanpassning avses enligt 3 § Klimat-anpassningsförordningen:

åtgärder som syftar till att skydda miljön, människors liv och hälsa samt egendom genom att samhället anpassas till de konsekvenser som ett förändrat klimat kan medföra.

Enligt Klimatanpassningsförordningen har myndigheterna skyldighet att initiera, stödja och utvärdera arbetet med klimatanpassning. För en del av myndigheterna finns det också instruktioner avseende klimatanpassningsarbete i myndigheternas instruktionsförfordningar.¹³

meteorologiska och hydrologiska institut, Förordning (2008:1300) med instruktion för Transportstyrelsen, Förordning (2009:945) med instruktion för Statens geotekniska institut, Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion, Förordning (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket och Förordning (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät.

Enligt 6 § Klimatanpassningsförordningen ska arbetet med klimatanpassning omfatta att klimatförändringens påverkan på myndighetens verksamhet utreds i en klimat- och sårbarhetsanalys. Analysen ska identifiera bestämmelser i lagar och andra författningar som påverkar myndighetens arbete med klimatanpassning.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut ("SMHI") är en av de myndigheter som berörs av Klimatanpassningsförordningen, och har också särskilt fått i uppdrag att ansvara för metodutveckling, rådgivning och utbildning med anledning av förordningen,¹⁴ samt att driva ett nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning.¹⁵

1.2 Syfte

Mot ovan bakgrund har SMHI gett Advokatfirman Delphi i uppdrag att på ett överskådligt sätt kartlägga lagar och andra författningar som är relevanta för klimatanpassningen, i syfte att utgöra ett stödjande underlag för berörda aktörer. Rapporten är inte någon uttömmande redogörelse för tillämpliga lagar och regler utan syftar till att hjälpa aktörer, däribland de myndigheter som berörs av Klimatanpassningsförordningen och kommunerna, att lättare få en överblick över de regler och lagar som kan ha relevans för arbetet med klimatanpassningen. Vidare avser Rapporten att, via hänvisningar till författningstexter, förarbeten, vägledningar och andra publikationer, underlätta för aktörerna att få

---

¹⁴ 14 § Klimatanpassningsförordningen.

kännedom om var information om relevanta lagar och regler kan finnas och ett inledande stöd som aktörerna kan ha nytta av i sitt klimatanpassningsarbete. I uppdraget ingår också att, i den mån det är möjligt, exemplifiera eventuella motsättningar mellan reglerna.

Rapporten är således inte att anse som uttömmande utan dess syfte är att ge en vägledning om var information om klimatanpassning kan finnas och vilka lagar och regler som kan vara relevanta att beakta. Det är respektive aktörs ansvar att göra de bedömningar, tolkningar och vidare utredningar och fördjupningar som krävs för att tillse att relevanta lagar och regler beaktas vid den planerade åtgärden.

1.3

Metod och avgränsning

Arbetet med att identifiera relevanta lagar och författningar har utförts utifrån information (inklusive bruttolistor av tillämpliga lagar och regler) erhållen från SMHI och Länsstyrelsen i Västra Götalands län, samt en kompletterande genomgång av rättskällor, litteratur och allmän information från berörda myndigheter.

Eftersom klimatanpassning berörs av ett stort antal regler, har inte Rapporten för avsikt att vara uttömmande. Rapporten har avgränsats enligt överenskommelse med SMHI till att endast behandla ett urval av regler som berör de områden som anges som särskilt prioriterade i den Nationella strategin

¹⁵ 5 a § Förordning (2009:974) med instruktion för Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.

och som berör ett stort antal myndigheter (såväl nationella som lokala).

1.4 Disposition

Rapporten är uppdelad i sex områden som, utifrån den Nationella strategin, bedöms ha relevans för klimatanpassningsarbetet. Rubrikerna följer inte områdesindelningen i den Nationella strategin utan har sammanställts utifrån följande arbetsområden: samhällsplanering, förvaltning, drift och underhåll, vattenförsörjning, kris- och katastrofberedskap, skadegörare och sjukdomar samt invasiva främmande arter och upphandling.

För varje område anges:

- exempel på lagar och andra författningar som kan ha relevans för klimatanpassningsarbetet;
- exempel på hur reglerna kan användas för att främja klimatanpassningsarbetet;
- exempel på motsättningar mellan olika regler;
- i tillämpliga fall, en kort sammanfattning av lagstiftningsförslag eller pågående utredningar;
- den eller de ansvariga myndigheterna.

¹⁶ Se <http://klimatanpassning.se/klimatanpassa/vagledning-for-klimatanpassning/hantera-risker?l=null>. Hämtad 2021-01-15.

¹⁷ Se exempelvis IPCC, 2022. Working group report. AR6 Synthesis Report: Climate Change 2022. IPCC, 2022.

Rapporten avslutas med en sammanfattande analys av Rapportens innehåll, tillsammans med några förslag på frågeställningar som skulle kunna utredas ytterligare.

1.5 Stöd och vägledning

För varje område i Rapporten anges exempel på vägledningar eller andra publikationer som kan vara till hjälp för de aktörer som ska tolka och tillämpa reglerna. På Klimatanpassning.se finns samlade verktyg för att arbeta med klimatanpassning, dels för olika klimatrisker, dels för risker inom olika samhällssektorer. Verktygen kan till exempel vara guider, vägledningar, checklistor, metodbeskrivningar, kartor eller andra visuella hjälpmedel.¹⁶

FN:s klimatpanel IPCC (Eng. *Intergovernmental Panel of Climate Change*) sammanställer det vetenskapliga kunskapsläget kring klimatförändringar, konsekvenser och möjliga lösningar, bland annat genom rapporter,¹⁷ såsom "Effekter, anpassning och sårbarhet" (publicerad den 28 februari 2022) och "Att begränsa klimatförändringen" (publicerad den 4 april 2022).

Stöd för kommunernas arbete kan hittas i Lathund för klimatanpassning. Lathunden innehåller följande 7 steg (0 - Motivera, 1 - Etablera, 2 - Analyseras, 3 -

Working Group Report. AR6 Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. IPCC, 2022. Working Group Report. AR6 Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability.

Identifiera, 4 - Prioritera, 5 - Genomföra och 6 – Följa upp).¹⁸ Rekommendationen är att så tidigt som möjligt i processen identifiera vilka lagar och regler som kan få relevans för det fortsatta arbetet.

Kommuner kan också finna stöd i Länsstyrelsen i Västra Götalands handlingsplan för klimatanpassning.¹⁹ Handlingsplanen innehåller rekommenderade åtgärder på kommunal nivå för att anpassa länets kommuner till pågående och framtida klimatförändring och föreslår bl.a. följande fyra fokusområden för kommunernas arbete med klimatanpassning: organisation, mark- och vattenanvändning, tillsyn och samhällsskydd och beredskap. Visserligen riktar sig handlingsplanens rekommenderade åtgärder för kommuner till tjänstemän och politiker i länets kommuner,²⁰ men andra kommuner bör också kunna ha nytta av rekommendationerna.

1.6 Uppdateringar

Den första versionen av Rapporten togs fram i december 2020. Eftersom det pågår mycket lagstiftningsarbete och ett stort antal utredningar på klimatanpassningsområdet, har Rapporten uppdaterats den 20 december 2021 (Version 2). De punkter som har uppdaterats eller tillkommit vid uppdateringen framgår av Bilaga 1.

¹⁸ Se <https://www.smhi.se/lathund-for-klimatanpassning>. Hämtad 2021-01-15.

¹⁹ Länsstyrelsen Västra Götaland, 2021. Rapport 2021:01. Handlingsplan klimatanpassning 2021–2024.

1.7

Rapportens andra uppdatering har publicerats den 20 december 2022 (Version 3). De punkter som har uppdaterats eller tillkommit vid uppdateringen framgår av Bilaga 2.

Anslag

Efter förslag i budgetproposition för 2021 ökades anslaget 1:10 Klimatanpassning med fyrtio (40) miljoner kronor.²¹ Anslaget används bl.a. för att förebygga och begränsa samhällets sårbarhet till följd av klimatförändringar såsom förebyggande och kunskapshöjande insatser, utredningar, samordning och planer. Finansiering skedde genom att anslaget för åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv minskades med motsvarande belopp.²²

I propositionen Förslag till statens budget för 2022, finansplan och skattefrågor (prop. 2021/22:1) omnämns klimatanpassning som ett område där regeringen föreslår budgetsatsningar. Exempelvis föreslår regeringen att medel avsätts till kommunerna för det

förebyggande arbetet mot jordskred och andra naturolyckor.²³ Vidare konstaterar regeringen att förordningsmyndigheternas klimatanpassningsarbete

²⁰ Länsstyrelsen Västra Götaland, 2021. Rapport 2021:01. Handlingsplan klimatanpassning 2021–2024 s 11.

²¹ Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU21 s 29.

²² Prop. 2020/21:99 s 74.

²³ Prop. 2021/22:1 s 82.

går framåt,²⁴ men att nuvarande åtgärder för klimatpassning är otillräckliga och att många myndigheter lyfter behovet av ytterligare underlag.²⁵ Den 24 september 2021 fattade riksdagen ett rambeslut om budgetens omfattning.²⁶ Av Finansutskottets betänkande - som ligger till grund för rambeslutet - framgår bl.a. att Sverige genom budgetförslaget får sin genom tiderna största miljö- och klimatbudget och att klimatförändringarna är ett hot mot vår framtid. Inga klimatanpassningsåtgärder nämns dock i betänkandet, utan åtgärder för en bättre miljö och lägre utsläpp.²⁷

I budgetpropositionen för 2023 föreslår regeringen att etthundrafyrtio (140) miljoner kronor anvisas under anslaget 1:10 Klimatanpassning för år 2023. Även för år 2024 och 2025 beräknas anslaget till etthundrafyrtio (140) miljoner kronor respektive år.²⁸

---

²⁴ Prop. 2021/22:1 s 2175.

²⁵ Prop. 2021/22:1 s 2176.

²⁶ Finansutskottets betänkande Statens budget 2022 – Rambeslutet (2021/22:FiU1).

²⁷ Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU1 s 75.

²⁸ Prop. 2022/23:1 Budgetpropositionen för 2023, Utgiftsområde 20 s. 94.

2. Samhällsplanering

2.1 Inledning

Klimatförändringarna förutses leda till ökade risker för översvämningar, skyfall, ras och skred, kust- och stranderosion, men även högre temperaturer och minskad vattentillgång. Dessa risker bedöms i hög grad kunna leda till ökade risker för den byggda miljön, vilken inkluderar ny och befintlig bebyggelse men även anläggningar, vegetation, parker och andra grönområden.²⁹ Den fysiska planeringen anses vara ett av de viktigaste områdena där klimatförändringarna och dess effekter måste förebyggas och tas om hand.³⁰

2.2 Tillämpliga regler

I plan- och bygglagen (2010:900) ("**PBL**") tydliggörs att planläggning ska ta hänsyn till behovet av minskad klimatpåverkan. Regelverket ska bidra till att man vid samhällsplanering och byggande i ökad utsträckning tar hänsyn till de konsekvenser som klimatförändringarna bedöms medföra. Denna hänsyn ska genomsyra alla delar av plan- och byggprocessen – från översiktsplan till bygglov.³¹ Planläggning och prövning av lov och

förhandsbesked ska syfta till att mark- och vattenområden används på det lämpligaste sättet med hänsyn till dess egenskaper, läge och behov. Företräde ska ges till sådan användning som från allmän synpunkt medför en god hushållning. Vid denna bedömning ska bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden i 3 kap. och 4 kap. 1-8 §§ miljöbalken (1998:808) ("**MB**") tillämpas.³² Miljökvalitetsnormerna enligt 5 kap. MB ska följas vid all planläggning och i andra ärenden enligt PBL.³³ Om det lämpligen kan ske, ska planläggning (och annan prövning) enligt PBL samordnas med prövningar enligt annan lag,³⁴ innebärande att såväl MB som andra lagar kan ha betydelse för klimatanpassning enligt PBL. Exempelvis har MB:s allmänna hänsynsregler, trots att de inte ska tillämpas vid planläggning, betydelse för genomförandet av planerna, eftersom de måste iakttas av såväl byggherrar som varje aktör som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd. Reglerna ställer krav på skyddsåtgärder och försiktighetsmått i syfte bl.a. att förebygga, hindra eller motverka skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.³⁵

²⁹ Jfr regeringsbeslut M2018/01716/KI. Uppdrag att samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön.

³⁰ Den Nationella strategin s 10.

³¹ Jfr prop. 2011/12:1. Utgiftsområde 18. Samhällsplanering bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik. Klimatfrågor i planeringen. Budgetproposition för 2012 s 18.

³² 2 kap. 2 § PBL.

³³ 2 kap. 10 § PBL.

³⁴ 2 kap. 11 § PBL.

³⁵ 2 kap. 3 § MB.

2.3 Allmänna och enskilda intressen

2.3.1 Intresseavvägningar

2.3.1.1 *Regler och tillämpning*

Att planlägga mark och vatten är enligt PBL en kommunal angelägenhet, varvid kommunen har att göra avvägningar mellan allmänna och enskilda intressen, men också mellan olika allmänna intressen.³⁶ Syftet med planeringen är att mark- och vattenområden används för de ändamål som områdena är mest lämpade för, med hänsyn till bland annat beskaffenhet och läge.³⁷ I 2 kap. PBL anges vilka allmänna intressen som kommunen ska ta hänsyn till i planer och beslut. Sådana intressen är exempelvis natur- och kulturvärden samt miljö- och klimataspekter.³⁸ Syftet är att planläggning ska främja goda miljöförhållanden, dels genom att den anpassas till klimatförändringar, dels genom att leda till minskad klimatpåverkan.³⁹ Människors hälsa och säkerhet, hänsyn till jord-, berg- och vattenförhållanden, förebyggande av luftföroreningar, risk för olyckor, översvämning och erosion samt mellankommunala och regionala förhållanden är exempel på allmänna intressen som kommunen ska

---

³⁶ Jfr 2 kap. 1 § PBL.

³⁷ 2 kap. 2 § PBL.

³⁸ 2 kap. 3 § PBL.

³⁹ Prop. 2009/10:170. En enklare plan- och bygglag s 161.

⁴⁰ 2 kap. 5 § PBL.

⁴¹ 2 kap. 2 § PBL.

⁴² 4 kap. 1-8 §§ MB.

beakta vid intresseavvägningen,⁴⁰ och som särskilt kan ha betydelse för klimatanpassningen.

3 kap. MB innehåller grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden som ska tillämpas vid beslut om planläggning och prövning av ärende enligt PBL.⁴¹ Enligt MB ska mark- och vattenområden användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. I konkurrenssituationer ska företräde ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.⁴²

2.3.1.2 *Information och stöd*

Som underlag till Expertrådets första rapport har Svenska Miljöinstitutet ("IVL") gjort en screening och kartläggning över klimatanpassningsarbetet i Sverige.⁴³

Länsstyrelserna har tagit fram en vägledning "Klimatanpassning i fysisk planering"⁴⁴ i syfte bl.a. att hjälpa kommunernas planerare och andra berörda tjänstemän att väga in klimatanpassningsfrågorna i den fysiska planeringen. Skriften syftar också till att vara ett stöd för länsstyrelserna vid bedömning av planer.⁴⁵

⁴³ IVL, Svenska Miljöinstitutet, 2020. Screening av nationellt arbete med klimatanpassning, utifrån tillgängliga strategier och handlingsplaner. Rapport nr U 6249/2020.

⁴⁴ Länsstyrelserna, 2012. "Klimatanpassning i fysisk planering".

⁴⁵ Länsstyrelserna, 2012. "Klimatanpassning i fysisk planering" s 12.

Naturvårdsverket har publicerat en tillsynsvägledning som förklarar hur klimatanpassning kan beaktas utifrån de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. MB.⁴⁶

SWECO har tagit fram rapporten ”Hinder och möjligheter vid klimatanpassning för den byggda miljön”,⁴⁷ som behandlar klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön.

För att underlätta för dem som arbetar med klimatanpassning inom området ”den byggda miljön” har Boverket låtit SWECO sammanställa ett urval av myndigheters arbete med klimatanpassning som bedömts vara relevant för regeringsuppdraget att samordna nationell klimatanpassning för den byggda miljön från 2007 fram till februari 2022.⁴⁸

2.3.2 Markanvändningsintressen

2.3.2.1 *Regler och tillämpning*

Enligt PBL ska bestämmelserna i 3 och 4 kap. MB tillämpas vid planläggning och prövningen i ärenden om lov eller förhandsbesked.⁴⁹ Bestämmelserna innebär bl.a. att vissa mark- och vattenområden så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan

påverka dem negativt. Brukningsvärd jordbruksmark är särskilt skyddad och får bara tas i anspråk om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och om detta behov inte kan tillgodoses på annan mark på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt.⁵⁰

Brukningsvärd jordbruksmark spelar en viktig roll för att mildra klimatförändringarnas påverkan på livsmedelsproduktionen,⁵¹ varvid en planerad exploatering av sådan mark bör föregås av en noggrann avvägning.

2.3.2.2 *Information och stöd*

Boverket tillhandahåller mycket information om klimatanpassning och samhällsplanering på sin websida.⁵²

För att hjälpa kommuner att fatta långsiktigt hållbara beslut om sina marker tog Jordbruksverket under 2015 fram ett kunskapsunderlag om jordbruksmarkens värden samt en metod för att utveckla och bevara den.⁵³

---

⁴⁶ Naturvårdsverket:
<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/hansynsreglerna--kapitel-2-miljobalken/hansynsreglernas-tillampning-gallande-klimat/>. Hämtad 2022-09-28.

⁴⁷ SWECO, 2020. Hinder och möjligheter vid klimatanpassning för den byggda miljön.

⁴⁸ SWECO, 2022. Sammanställning av myndigheters arbete med klimatanpassning. Boverket. Uppdragsnummer 30024836.

⁴⁹ 2 kap. 2 § PBL.

⁵⁰ 3 kap. 2-4 §§ MB.

⁵¹ Den Nationella strategin s 55.

⁵² Se exempelvis Boverket, 2022. Kommunkonferens 2022 - Gör plats för klimatanpassning!
<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/uppdrag/klimat-anpassningsarbete-for-den-byggda-miljon/resultat-i-uppdraget/kommunkonferens-2022/>. Hämtad 2022-09-23.

⁵³ Jordbruksverket, 2015. Jordbruksmarkens värde.

Sveriges lantbruksuniversitet och Jordbruksverket har tagit fram ett stödverktyg där de ger konkreta exempel på hur en kommun kan arbeta för att bevara jordbruksmarkens olika värden i sin fysiska planering.⁵⁴

2.3.3 Rikssintressen

2.3.3.1 *Regler och tillämpning*

I 4 kap. MB har riksdagen pekat ut ett antal geografiska områden som i sin helhet är av riksintresse. Av samma kapitel följer också att Natura 2000-områden är av riksintresse.

I 3 kap. MB anges att myndigheter kan peka ut riksintressen, s.k. riksintresseanspråk. Processen för att ange riksintressen regleras i förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden ("**Hushållningsförordningen**"). Enligt Hushållningsförordningen ansvarar vissa i förordningen angiva myndigheter ("**Rikssintressemyndigheter**") för att peka ut anspråk på riksintressen.⁵⁵

Myndigheterna kan peka ut riksintressen för områden som har betydelse för klimatanpassningen, såsom

anläggningar för vattenförsörjning.⁵⁶ Tyngdpunkten ska läggas på frågor som har stor betydelse i ett nationellt perspektiv och frågor vars utveckling Sverige enligt internationella åtaganden ska följa,⁵⁷ varvid bedömningen är att frågor relaterade till klimatförändringar borde kunna omfattas. När ett riksintresse väl har pekats ut, är utgångspunkten att riksintresset inte ska påtagligt skadas. Påtaglig skada kan endast tillåtas om det inte går att förena två motstående riksintressen. I en sådan händelse ska det ändamål som på lämpligast sätt främjar en långsiktig hushållning med mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt ges företräde.⁵⁸

Bestämmelserna om riksintressena ska tillämpas i den kommunala planeringen, vid beslut enligt PBL och i havsplaneringen enligt MB. De ska även enligt 3 § st. 3 Hushållsförordningen tillämpas vid beslut enligt elva andra lagar som rör en ändrad mark- eller vattenanvändning.⁵⁹ Bestämmelserna om riksintresse är inte avsedda att användas för att ingripa mot en pågående användning av resurser.⁶⁰

Bestämmelserna har relevans för arbetet med klimatanpassning eftersom de kan användas för att skydda områden av vikt för klimatanpassningen

---

⁵⁴ Jordbruksverket, 2015. Kommunens arbete med jordbruksmarkens värden – ett stödverktyg.

⁵⁵ En lista av de berörda myndigheterna framgår av 2 § st. 2 Hushållningsförordningen.

⁵⁶ Jfr 3 kap. 5-9 §§ MB.

⁵⁷ 1 § Hushållningsförordningen.

⁵⁸ 3 kap. 10 § MB.

⁵⁹ Lagen (1966:314) om kontinentalsockeln, väglagen (1971:948), lagen (1978:160) om vissa rörledningar, lagen

(1983:293) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn, minerallagen (1991:45), lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon, lagen (1995:1649) om byggande av järnväg, ellagen (1997:857), naturgaslagen (2005:403), luftfartslagen (2010:500) och PBL.

⁶⁰ Jfr. prop. 1985/86:3. Regeringens proposition med förslag till lag om hushållning med naturresurser m.m. ss 14-15.

(såsom anläggningar för vattenförsörjning). Bestämmelserna kan dock även utgöra ett hinder för planering och genomförande av klimatanpassningsåtgärder i den mån sådana åtgärder kan komma i konflikt med ett riksintresse.

2.3.3.2 *Information och stöd*

Boverket har publicerat en vägledning för nationella myndigheters underlag, beslut och redovisning rörande anspråk på riksintressen i 3 kap. MB.⁶¹

Boverket tillhandahåller en karttjänst som ger en samlad bild över de nationella riksintressena.⁶²

2.3.3.3 *Översyn av riksintresseanspråk och förslag på lagändringar*

Betänkandet Planering och beslut för hållbar utveckling – Miljöbalkens hushållningsbestämmelser (SOU 2015:99) innehåller förslag som bl.a. innebär att grundvattenförekomst kan bli nytt riksintresse, att länsstyrelserna och regeringen under vissa förutsättningar ska kunna göra undantag från kravet att tillgodose riksintressen om det är ett viktigt allmänt intresse att använda marken till exempelvis

⁶¹ Boverket. Vägledning för nationella myndigheters underlag, beslut och redovisning rörande anspråk på riksintressen i 3 kap. miljöbalken. 2017-02-07. Dnr 3190/2014.

⁶² Boverket, 2022. Kartor riksintressen. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/riksintressen/kartor/>. Hämtad 2022-12-12.

⁶³ Regeringen, 2020. Fi2020/00252/SPN. Uppdrag att se över kriterierna för och anspråk på områden av riksintresse s 4.

bostadsbebyggelse, samt att berörda myndigheter ska aktualitetspröva områden av riksintresse.⁶³

Regeringen har januari 2020 uppdragit åt Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Statens energimyndighet, Tillväxtverket och Trafikverket att tillsammans med Boverket som samordnande myndighet göra en översyn av sina respektive anspråk på områden av riksintresse. Översynen ska leda till en kraftig minskning av såväl antalet anspråk på områden av riksintresse som områdenas samlade areella utbredning. Urvalet bör enligt regeringen göras utifrån de riksintressen som kan antas ha stor betydelse för planering och byggande.⁶⁴ Vissa myndigheter nämner klimatförändringarna som faktorer som måste beaktas vid urvalet av riksintressen,⁶⁵ eller som ställer krav på att vissa intressen kan vägas emot andra intressen i områden som redan är ianspråktagna och som omfattas av riksintressen.⁶⁶ I september 2021 lämnade Boverket sin rapport över myndigheternas översyn av riksintresseanspråk.⁶⁷ Av rapporten framgår bland annat att riksintresseanspråken är i behov av översyn och att det för denna översyn finns behov av underlag från länsstyrelserna och medverkan från

⁶⁴ Regeringen, 2020. Fi2020/00252/SPN. Uppdrag att se över kriterierna för och anspråk på områden av riksintresse.

⁶⁵ Se exempelvis Naturvårdsverket, 2021. NV-01135-20. s 49. Översyn av kriterierna för och anspråken på områden av riksintresse ss. 44 och 49.

⁶⁶ Se Tillväxtverket, 2021. Fi2020/00252/SPN. Regeringens uppdrag att se över kriterierna för och anspråken på områden av riksintresse s. 11.

⁶⁷ Boverket, 2021. Rapport 2021:14. Översyn av kriterierna för och anspråk på områden av riksintresse.

ytterligare myndigheter. I Boverkets rapport omnämns inte klimatförändringarna. Med avstamp i Boverkets rapport har regeringen gett i uppdrag till länsstyrelserna att identifiera riksintresseområden som behöver aktualitetsprövas.⁶⁸ Uppdraget rapporterades den 28 december 2021 och nämner varken klimatförändringar eller klimatanpassning.⁶⁹ Av rapporten framgår dock att det enligt Länsstyrelsen Kalmar föreligger ett allmänt stort behov av översyn och aktualisering av naturvårdens riksintressen utifrån dagens mål och kunskapsläge, exempelvis Agenda 2030, miljö kvalitetsmålen och grön infrastruktur.⁷⁰

2.4 Strategisk miljöbedömning

2.4.1 Regler och tillämpning

Om genomförandet av en plan kan antas få en betydande miljöpåverkan ska kommunen göra en strategisk miljöbedömning enligt 6 kap. MB.⁷¹ Bedömning av om en plan kan eller inte kan antas medföra en betydande miljöpåverkan görs med ledning av miljöbedömningsförordningen (2017:966) ("**Miljöbedömningsförordningen**").

---

⁶⁸ Finansdepartementet, 2021. Fi2021/02423. Uppdrag om identifiering av riksintresseanspråk som behöver aktualitetsprövas.

⁶⁹ Länsstyrelsen i Västra Götaland, 2021. 408-29649-2021. Länsstyrelsens återslagrapportering av regeringsuppdrag gällande identifiering av riksintresseanspråk för kulturmiljö och naturvård i behov av aktualitetsprövning.

⁷⁰ Länsstyrelsen i Västra Götaland, 2021. 408-29649-2021. Länsstyrelsens återslagrapportering av regeringsuppdrag gällande identifiering av riksintresseanspråk för kulturmiljö och naturvård i behov av aktualitetsprövning, s. 18.

Bestämmelserna i den svenska lagstiftningen om strategisk miljöbedömning har sin grund i "SMB-direktivet"⁷². Bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 2018 och ger ett tydligare stöd än tidigare för att hantera frågor kopplade till klimat i miljöbedömningar med stöd av definitionen av miljöeffekter i 6 kap. 2 § MB.

Kommunen bör i miljöbedömningen och miljökonsekvensbeskrivningen väga in hur klimatförändringar kan leda fram till risker och därmed vilka miljöeffekter som kan förväntas med anledning av dessa risker och hur sådana miljöeffekter kan förebyggas, hindras eller motverkas. En strategisk miljöbedömning ger även kommunen möjlighet att ta hänsyn till sambandet mellan klimatkänslighet och klimatanpassning och att så långt möjligt välja klimatanpassningsåtgärder som också innebär att utsläppen av växthusgaser begränsas. Exempelvis kan en våtmark fungera som fördröjning av höga vattenflöden och som kolsänka.⁷³

⁷¹ Se 3 kap. 6b och 9 §§ respektive 5 kap. 11 och 11b §§ PBL.

⁷² Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG av den 27 juni 2001 om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan. Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt.

⁷³ Jfr Naturvårdsverket, 2019. Klimataspekten i miljöbedömningar enligt 6 kap. miljöbalken ss 3-4.

2.4.2 Något om artskyddet

Arter och livsmiljöer som skyddas enligt EU:s art- och habitatdirektiv⁷⁴ samt fågeldirektivet⁷⁵, behöver uppmärksammas vid miljöbedömningen.⁷⁶ Skyddet för den biologiska mångfalden är ett av sju prioriterade områden enligt den Nationella strategin. I den svenska lagstiftningen genomförs art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet dels i 7 kap. MB (Natura 2000-bestämmelser), dels i 8 kap. MB (artskyddsbestämmelser) med tillhörande förordningar. De livsmiljöer som ska ges särskilt fokus vid bedömning av miljöeffekter finns i bilaga 4 till förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.⁷⁷ Artskyddet i fridlysningsbestämmelserna i 4-15 §§ artskyddsförordningen (2007:745) innebär ett förbud mot att genomföra vissa åtgärder. Det är därför viktigt att pröva frågan tidigt i planerings- och prövningsprocesser. En plan eller ett program ska inte godkännas om planen eller programmet inte väntas kunna genomföras utan att ett artskyddsförbud bryts och dispensmöjlighet saknas.

⁷⁴ Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

⁷⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar.

⁷⁶ Jfr 6 kap. 2 § p. 2 MB.

⁷⁷ Jfr Naturvårdsverket. Artskydd: <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/miljobedomningar/strategisk-miljobedomning/biologisk-mangfald-i-miljobedomning/artskydd-i-strategisk-miljobedomning/>. Hämtad 2022-12-12. Skogsstyrelsen. Artskydd:

Ett avgörande från EU-domstolen av den 4 mars 2021 visade att delar av Sveriges tillämpning av artskyddsförordningen inte var förenlig med EU-lagstiftningen.⁷⁸ Kort därefter (i juni 2021) presenterade Artskyddsutredningen sina förslag till ny artskyddsreglering i betänkandet Skydd av arter - vårt gemensamma ansvar (SOU 2021:51). Lagförslagen är ännu under beredning. Redan den 6 juni 2022 beslutade dock regeringen om förändringar till artskyddsförordningen som trädde i kraft den 1 oktober 2022.⁷⁹

Den 13 april 2022 gav regeringen Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen i uppdrag att utarbeta strategier och arbetssätt för förebyggande åtgärder för artskydd i skogen, i syfte att underlätta för skogsbruket att genom planering och hänsyn förebygga att förbuden i artskyddslagstiftningen aktualiseras. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen ska senast den 30 september 2023 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet.⁸⁰

<https://www.skogsstyrelsen.se/lag-och-tillsyn/artskydd/>. Hämtad 2022-09-16.

⁷⁸ Se domen från EU-domstolen i de förenade målen C-473/19 och C-474/19.

⁷⁹ Se Förordningsmotiv: Ändring i artskyddsförordningen (2007:845), Fm 2022:5.

⁸⁰ Miljödepartementet. Uppdrag att ta fram förebyggande strategier och arbetssätt, riktlinjer och vägledningar för artskydd i skogen. 2022-04-13 M2022/00809.

2.4.3 Information och stöd

Naturvårdsverket har publicerat en vägledning "Klimataspekten i miljöbedömningar enligt 6 kap. miljöbalken".⁸¹

Trafikverket har tagit fram en vägledning om hur miljöbedömningen och miljöbeskrivningen bör genomföras i planläggningen och projekteringen av väg- och järnvägsprojekt.⁸²

Mer information om artskyddet finns på Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens webbsidor.⁸³

2.4.4 Utredningar och lagförslag

Kommissionen presenterade den 22 juni 2022 ett meddelande med förslag till ny förordning om restaurering av natur inom EU.⁸⁴ Förordningen är avsedd att fungera i synergi med andra policyer, såsom EU:s strategier för biologisk mångfald och klimatanpassning. I en PM om förslaget uttalar regeringen bland annat att det finns ett ökat behov av en kontinuerlig, långsiktig och uthållig återhämtning av biologisk mångfald och motståndskraftig natur inom unionens land- och havsområden genom restaurering av ekosystem, livsmiljöer och arter för

⁸¹ Naturvårdsverket, 2019. Klimataspekten i miljöbedömningar enligt 6 kap. miljöbalken.

⁸² Trafikverket. Miljöbedömning och miljöbeskrivning i väg och järnvägsprojekt Vägledning. 2022-06-03.

⁸³ Jfr Naturvårdsverket. Artskydd: <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/miljobedomningar/strategisk-miljobedomning/biologisk-mangfald-i->

att säkerställa klimatanpassning, nå miljömålen samt för att EU ska kunna leva upp till sina internationella åtaganden kopplade till biologisk mångfald och relaterade globala mål inom Agenda 2030. Regeringen menar också att ekosystemtjänsterna utgör en viktig grund för samhällsekonomin och välfärden.⁸⁵

2.5

Lokalisering av bebyggelse och byggnadsverk

2.5.1

Tillämpliga regler

Bebyggelse definieras enligt PBL som en samling av byggnadsverk som inte enbart består av andra anläggningar än byggnader.⁸⁶ Vid planläggning och i ärenden om bygglov eller förhandsbesked enligt PBL ska kommunen göra en lämplighetsbedömning så att bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet ur allmän synpunkt.⁸⁷ Kravet innebär att kommunen bland annat ska göra en bedömning om det är lämpligt för samhället att förlägga bebyggelse i ett område där det föreligger problem med exempelvis stigande havsnivåer, högt grundvatten eller översvämningar. Enskilda intressen ska inte beaktas vid denna bedömning. Kommunen ska vidare ta hänsyn till människors hälsa och

[miljobedomning/artskydd-i-strategisk-miljobedomning/](#). Hämtad 2022-12-12.

⁸⁴ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om restaurering av natur (COM (2022) 304).

⁸⁵ Miljödepartementet, 2022. Faktapromemoria 2021/22:FPM114. Förordning om restaurering av natur. 2022-08-16.

⁸⁶ 1 kap. 4 § PBL.

⁸⁷ 2 kap. 4 § PBL.

säkerhet, jord, berg- och vattenförhållandena samt risken för olyckor, översvämning och erosion.⁸⁸

Vid all planläggning åligger det således kommunen att undersöka områdets förutsättningar, inklusive de geotekniska förhållandena. Ur klimatsynpunkt är detta särskilt nödvändigt i exempelvis kustområden, där såväl höjda havsnivåer som stigande grundvatten kan komma att utgöra ett hot. Även strandnära områden anses vara särskilt utsatta, eftersom risken för översvämningar förväntas öka vid ökade regnmängder och höga flöden. Bebyggelse i sådana lägen innebär en risk för fuktproblem, vilka i sin tur kan leda till hälsoproblem för de boende.⁸⁹

2.5.2 Information och stöd

Förordningen (2009:956) om översvämningsrisker kan ge vägledning vid bedömningen av översvämningsrisk.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ("MSB") har publicerat en vägledning för skyfallskartering,⁹⁰ som kan användas inom exempelvis fysisk planering, VA-planer,

---

⁸⁸ 2 kap. 5 § PBL.

⁸⁹ Se Länsstyrelserna, 2012. Klimatanpassning i fysisk planering – Vägledning från länsstyrelserna s 155.

⁹⁰ MSB, 2017. Vägledning för skyfallskartering. Tips för genomförande och exempel på användning. Publikationsnummer: MSB1121 - augusti 2017.

⁹¹ Boverket, 2020. Tillsynsvägledning naturolyckor. Utgångspunkter för bedömning av översvämningsrisk. Hämtad från: https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/lansstyrelsens-tillsyn/tillsynsvagledning_naturolyckor/tillsynsvagledning-

tillståndsprövningar och utifrån ett beredskapsperspektiv.

Boverket har tagit fram en tillsynsvägledning riktad mot länsstyrelserna avseende bedömning av översvämningsrisk,⁹¹ information om tillsyn inom PBL och på andra områden,⁹² samt information om uppföljning av samordnad tillsyn.⁹³

2.6 **Utformning och placering av bebyggelse och byggnadsverk**

2.6.1 Tillämpliga regler

Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver bygglov ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till bl.a. intresset av god helhetsverkan, skydd mot olyckshändelser, behovet av goda klimat- och hygienförhållanden samt behovet av framtida förändringar och kompletteringar.⁹⁴

Klimatanpassning i denna del kan innebära att hålla tillräckligt avstånd mellan bebyggelse och hav, att undvika låglänta och redan våta områden för

översvämning/stod-till-lansstyrelsen-vid-riskbedomning/utgangspunkter/. Hämtad 2020-11-28.

⁹² Boverket, 2022. Tillsyn inom PBL och på andra områden: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/tillsyn/samordnad-tillsyn/andra-omraden/>. Hämtad 2022-09-22.

⁹³ Boverket, 2022. Boverkets uppföljning av samordnad tillsyn: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov--byggande/tillsyn/samordnad-tillsyn/boverkets-uppfoljning/>. Hämtad 2022-09-22.

⁹⁴ 2 kap. 6 § PBL.

exploatering, att minimera andelen hårdgjorda ytor, att utforma hustak på ett klimatanpassat sätt, att ge utrymme för skuggiga utomhusplatser eller att reservera mark för framtida klimatanpassningsåtgärder. Bebyggelsens och klimatanpassningsåtgärdernas placering och utformning bör också anpassas till befintliga värden i omgivningen.⁹⁵

2.6.2 Information och stöd

Länsstyrelsernas vägledning "Klimatanpassning i fysisk planering" behandlar bl.a. frågan om lämplig placering och utformning av bebyggelse och byggnadsverk ur ett klimatanpassningsperspektiv.⁹⁶

2.7 **Dricksvattenförsörjning**

2.7.1 Vattenskyddsområden och hälsoskyddsföreskrifter

2.7.1.1 *Regler och tillämpning*

För att skydda viktiga vattenresurser kan en länsstyrelse eller en kommun inrätta ett vattenskyddsområde.⁹⁷

---

⁹⁵ Länsstyrelserna, 2012. Klimatanpassning i fysisk planering – Vägledning från länsstyrelserna s 155.

⁹⁶ Länsstyrelserna, 2012. Klimatanpassning i fysisk planering – Vägledning från länsstyrelserna.

⁹⁷ 7 kap. 21 § MB.

⁹⁸ 7 kap. 22 § MB.

⁹⁹ Boverket, 2020. Vattenförsörjning.

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmannaintressen/hav/struktur/vattenforsorjning/> Hämtad 2021-01-15.

Ett vattenskyddsområde kan inrättas för grund- eller ytvattenförekomst som används som vattentäkt idag, eller som antas komma att användas i framtiden.⁹⁸ En stor andel av Sveriges kommunala vattentäkter saknar vattenskyddsområden eller har gamla vattenskyddsområden som inte ger ett tillräckligt skydd. Detta innebär att det krävs varsamhet vid planläggning i anslutning till vattentäkter, oavsett om dessa omfattas av vattenskyddsområde eller inte. För att säkerställa en trygg dricksvattenförsörjning är det därför viktigt att kommunen arbetar för att se till att de kommunala vattentäkterna förses med aktuella vattenskyddsområden.⁹⁹

Föreskrifter till skydd för ytvattentäkter och enskilda grundvattentäkter kan också meddelas om det behövs för att hindra att olägenheter för människors hälsa uppkommer, med stöd av MB¹⁰⁰ och förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.¹⁰¹ Vid sådana föreskrifters utfärdande måste en avvägning göras mellan nyttan ur hälsoskyddssynpunkt och inskränkningen i den enskildes frihet.

¹⁰⁰ 9 kap. 13 § MB.

¹⁰¹ 40 § p. 5 i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

2.7.1.2 Information och stöd

Havs- och vattenmyndigheten ("HaV") har tagit fram en vägledning om vattenskyddsområden, som riktar sig till myndigheter, enskilda och näringsidkare.¹⁰²

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har tagit fram en vägledning om skydd av vattentäkter med lokala hälsoskyddsföreskrifter.¹⁰³

Naturvårdsverket har tagit fram en handbok om vattenskyddsområde.¹⁰⁴

Regeringen har gett länsstyrelserna i uppdrag att utveckla ett stöd till kommunernas kontinuitetsplanering för att säkerställa dricksvattenförsörjningen under höjd beredskap samt utarbeta en plan för prioritering av nödvatten vid höjd beredskap. För att förebygga störningar och minska sårbarheten gällande tillgång till kemikalier för dricksvattenproduktion och avloppsrening ska länsstyrelserna utarbeta regionala analyser och kunskapsunderlag, samt stödja den regionala och lokala prioriteringsförmågan inom ramen för kommunernas kontinuitetsplanering. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet senast den 22 februari 2023.¹⁰⁵

¹⁰² HaV, 2021. Rapport 2021:4. Vägledning om inrättande och förvaltning av vattenskyddsområden.

¹⁰³ Länsstyrelsen i Götalands län. Rapport 2010:61. Skydd av vattentäkter med lokala hälsoskyddsföreskrifter. En vägledning.

2.7.2 Miljökvalitetsnormer

2.7.2.1 Regler och tillämpning

Förändringar i temperatur och nederbörd bedöms påverka den mängd grundvatten som bildas och som sedan finns tillgänglig för olika användningar (dricksvatten, bevattning m.m.).

Vid all planläggning ska kommunen följa miljö-kvalitetsnormerna ("MKN") i 5 kap. MB,¹⁰⁶ däribland MKN för vatten.

Enligt vattenförvaltningsförordning (2004:660) ("Vattenförvaltningsförordningen") är följande fem länsstyrelser vattenmyndigheter ("Vattenmyndigheterna"):

- Länsstyrelsen i Norrbottens län för Bottenvikens vattendistrikt,
- Länsstyrelsen i Västernorrlands län för Bottenhavets vattendistrikt,
- Länsstyrelsen i Västmanlands län för Norra Östersjöns vattendistrikt,
- Länsstyrelsen i Kalmar län för Södra Östersjöns vattendistrikt, och

¹⁰⁴ Naturvårdsverket, 2011. Handbok 2010:5 om vattenskyddsområde.

¹⁰⁵ Finansdepartementet, 2021. Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende länsstyrelserna. Fi2020/02647 m.fl.

¹⁰⁶ 2 kap. 10 § PBL.

- Länsstyrelsen i Västra Götalands län för Västerhavets vattendistrikt.¹⁰⁷

Vattenmyndigheterna fastställer MKN för ytvattenförekomster, grundvattenförekomster och skyddade områden i vattendistriktet.¹⁰⁸

Kommunen kan, för att beakta MKN för vatten i sin planering, vidta en mängd åtgärder för att förhindra att såväl yt- som grundvattenkvaliteten påverkas negativt. Exempelvis kan kommunen i detaljplan välja att minimera andelen hårdgjorda ytor, skapa fördröjningsytor för dagvatten och dylikt. Klimatanpassningsåtgärder kan ofta leda till en god vattenkvalitet men vissa åtgärder, såsom rensning av diken för att avvattna översvämmande områden, kan motverka uppnåendet av MKN för vatten.¹⁰⁹

2.7.2.2 Information och stöd

Länsstyrelsen Västernorrland har utarbetat en vägledning för tillämpning av miljökvalitetsnormer för vatten inom den fysiska planeringen.¹¹⁰

¹⁰⁷ Mer information på Vattenmyndigheternas webbsida: <https://www.vattenmyndigheterna.se>. Hämtad 2020-12-22.

¹⁰⁸ 4 kap. 1 § Vattenförvaltningsförordningen.

¹⁰⁹ Länsstyrelserna, 2012. Klimatanpassning i fysisk planering – Vägledning från länsstyrelserna s 156.

¹¹⁰ Länsstyrelsen i Västernorrland. Miljökvalitetsnormer för vatten. En vägledning för fysisk planering i Västernorrlands län. Rapport 2012:7.

¹¹¹ Boverket, 2018. Fysisk planering för en trygg dricksvattenförsörjning – behov och möjligheter. Rapport 2018:35.

Boverket har tagit fram rapporten ”Fysisk planering för en trygg dricksvattenförsörjning”,¹¹¹ som bl.a. nämner vattenskyddsområden, riksintresse för områden för anläggningar för dricksvattenförsörjning samt miljökvalitetsnormer för vatten som tre viktiga skyddsformer som kan relateras till dricksvattenförsörjning, samt beskriver skyddsformerna och vilket skydd de kan ge vid fysisk planering.¹¹² Boverket informerar också om vad det innebär att följa MKN för vatten.¹¹³

Livsmedelsverket har tagit fram en handbok för klimatanpassning av dricksvattenproduktion.¹¹⁴

2.7.3 Informationssäkerhet

2.7.3.1 Regler och tillämpning

De uppgifter och underlag som tas fram inom klimatanpassningsarbetet kan vara känsliga. En felaktig hantering av uppgifterna kan medföra allvarliga konsekvenser för såväl verksamhetsutövaren som allmänheten, och i yttersta fall även utgöra en risk för Sveriges säkerhet.

¹¹² Boverket, 2018. Fysisk planering för en trygg dricksvattenförsörjning – behov och möjligheter s 19.

¹¹³ Boverket, 2021. Att följa miljökvalitetsnormer för vatten. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmannaintressen/miljokvalitetsnormer/vattenrelaterade-mkn/vattenforvaltningen/folja/>. Hämtad 2022-09-22.

¹¹⁴ Livsmedelsverket. https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/dricksvattenproduktion/kaskad-handbok-for-klimatanpassning_dricksvattenproduktion. Hämtad 2022-12-12.

Det kan därför finnas anledning att sekretessbelägga vissa uppgifter med stöd av Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ("**OSL**").¹¹⁵ Vid hantering av känsliga uppgifter ska vidare behovet av säkerhetsskydd utredas enligt Säkerhetsskyddslagen (2018:585) ("**Säkerhetsskyddslagen**"). Av Säkerhetsskyddslagen och säkerhetsskyddsförordningen (2018:658) framgår hur skyddsvärda uppgifter som har blivit säkerhetsskyddsklassificerade ska skyddas. Vidare ställer Lag (2018:1174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster ("**NIS-lagen**") krav på hur samhällsviktiga tjänsteleverantörer ska bedriva sitt informationssäkerhetsarbete. NIS-lagen kompletteras av förordningen (2018:1175) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster ("**NIS-förordningen**"), Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/1148 om åtgärder för en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverks- och informationssystem i hela unionen ("**NIS-direktivet**") och kommissionens genomförandeförordning (EU)

¹¹⁵ Se exempelvis 15 kap. 2 §, 18 kap. 8 § och 18 kap. 13 § OSL.

¹¹⁶ Se exempelvis LIVSFS 2008:13. Livsmedelsverkets föreskrifter om åtgärder mot sabotage och annan skadegörelse riktad mot dricksvattenanläggningar, MSBFS 2020:8. Föreskrifter om rapportering av it-incidenter för statliga myndigheter, MSBFS 2020:7. Föreskrifter om säkerhetsåtgärder i informationssystem för statliga myndigheter, MSBFS 2020:6. Föreskrifter om informationssäkerhet för statliga myndigheter, MSBFS 2018:11. Föreskrifter och allmänna råd om frivillig rapportering av incidenter i tjänster som är viktiga för samhällets funktionalitet, MSBFS 2018:10. Föreskrifter och allmänna råd om rapportering av incidenter för leverantörer av

2018/151 av den 30 januari 2018 om tillämpningsföreskrifter för NIS-direktivet. NIS-direktivet och den svenska lagstiftningen syftar till att säkerställa att leverantörer av samhällsviktiga tjänster (inklusive produktion av dricksvatten) har beredskap för att förebygga och hantera störningar i samhällsviktiga tjänster. Regler om informationssäkerhet finns även i Livsmedelsverkets och MSB:s föreskrifter.¹¹⁶

I december 2020 föreslog EU-kommissionen ett nytt NIS-direktiv ("**NIS2**")¹¹⁷, enligt vilket väsentligt fler sektorer kommer omfattas av NIS-direktivets krav på säkerhetsåtgärder. Den 10 november 2022 antog Europaparlamentet EU-kommissionens förslag. NIS2-direktivet kommer att ersätta det gamla NIS-direktivet och syftar till att bidra till ökad cybersäkerhet för kritisk infrastruktur. Innan NIS2 träder i kraft behöver direktivet formellt antas av rådet, varefter medlemsstaterna har 21 månader på sig att implementera det.¹¹⁸

digitala tjänster, MSBFS 2018:9. Föreskrifter och allmänna råd om rapportering av incidenter för leverantörer av samhällsviktiga tjänster, MSBFS 2018:8. Föreskrifter och allmänna råd om informationssäkerhet för leverantörer av samhällsviktiga tjänster, MSBFS 2018:7. Föreskrifter om anmälan och identifiering av leverantörer av samhällsviktiga tjänster och MSBFS 2009:11. Föreskrifter om civila myndigheters kryptoberedskap.

¹¹⁷ Proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on measures for a high common level of cybersecurity across the Union, repealing Directive (EU) 2016/1148 (COM/2020/823 final).

¹¹⁸ Europaparlamentets lagstiftningsresolution av den 10 november 2022 om förslaget till Europaparlamentets och

2.7.3.2 Information och stöd

Boverket ger information om vattenförsörjning på sin webbsida.¹¹⁹

Livsmedelsverket är tillsynsmyndighet för NIS-lagen inom sektorn leverans och distribution av dricksvatten och publicerar vägledningar som är riktade mot dricksvattenleverantörer.¹²⁰

MSB tillhandahåller ett metodstöd för systematiskt informationssäkerhetsarbete.¹²¹

2.7.3.3 Utredningar och översyn av regelverket

Regeringen har gett i uppdrag åt Säkerhetspolisen, Försvarmakten och Försvarshögskolan att vidare utreda och ta fram förslag på struktur för utbildningar inom säkerhetsskyddsområdet. Förslaget bör omfatta såväl grundläggande utbildningar som fördjupande utbildningar inom området. Förslag ska även lämnas på hur säkerhetsskyddsaspekter för själva utbildningarna ska kunna säkerställas. Regeringen har även gett i uppdrag åt Säkerhetspolisen, Försvarshögskolan och Försvarmakten att fortsatt analysera och lämna förslag på eventuella ytterligare

---

rådets direktiv om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen, och om upphävande av direktiv (EU) 2016/1148 (COM(2020)0823 – C9-0422/2020 – 2020/0359(COD)).

¹¹⁹ Boverket, 2021. Vattenförsörjning. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmannaintressen/hav/struktur/vattenforsorjning/>. Hämtad 2021-12-08.

¹²⁰ Livsmedelsverket. <https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler->

behov av åtgärder som behövs för att förstärka kompetensförsörjningen inom säkerhetsskyddsområdet. I uppdraget ingår bland annat att identifiera eventuella behov av författningsändringar. Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2023.¹²²

2.8

Ekosystemtjänster och grön infrastruktur

2.8.1

Regler och tillämpning

År 2010 antog världens länder en strategisk plan för biologisk mångfald fram till 2020, innehållande de så kallade Aichimålen. Eftersom Aichimålen gick ut 2020 pågår nu processen mot att ta fram ett nytt globalt ramverk för biologisk mångfald, "post 2020". Sveriges arbete utgår från de nationella miljökvalitetsmålen och beskrivs i regeringens proposition 2013/14:141 En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster.¹²³

I den Nationella strategin understryks vikten av att möjliggöra uppnåendet av bevarandemål för biologisk mångfald och ekosystemtjänster samtidigt som samhällets och ekosystemens sårbarhet för klimatförändringar kan reduceras.¹²⁴ Den Nationella

kontroll/dricksavattenproduktion/nis/vagledning-fran-livsmedelsverket. Hämtad 2022-12-12.

¹²¹ MSB. <https://www.informationssakerhet.se/metodstodet/>. Hämtad 2022-09-29.

¹²² Justitiedepartementet, 2022. Ju2022/02042. Uppdrag att föreslå utbildningar inom säkerhetsskyddsområdet.

¹²³ Prop. 2013/14:141. Svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster ss 98-106.

¹²⁴ Den Nationella strategin s 53.

strategin nämner också vikten av att ha en fungerande grön infrastruktur för att påverka klimatförändringarnas biologiska och ekologiska effekter.¹²⁵

I den byggda miljön kan ekosystemtjänster handla om ekosystemens förmåga att rena luft, sänka temperaturer, ta hand om dagvatten och erbjuda rekreativa och hälsosamma miljöer.¹²⁶ Grön infrastruktur definieras enligt Boverket som ett ekologiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet. Grön infrastruktur i den byggda miljön är den delen av grönstrukturen som har en landskapsekologisk funktion.¹²⁷

2.8.2 Myndigheternas roll

Naturvårdsverket koordinerar arbetet med grön infrastruktur i samarbete med HaV, Jordbruksverket, Boverket, Trafikverket, Skogsstyrelsen,

¹²⁵ Den Nationella strategin ss 34 och 49.

¹²⁶ Boverket, 2019. Centrala begrepp inom ekosystemtjänster. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/ekosystemtjanster/begrepp/>. Hämtad 2022-12-12.

¹²⁷ Boverket, 2019. Centrala begrepp inom ekosystemtjänster. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/ekosystemtjanster/begrepp/>. Hämtad 2022-12-12.

¹²⁸ Naturvårdsverket. Grön infrastruktur för levande landskap: <https://www.naturvardsverket.se/gron-infrastruktur>. Hämtad 2020-12-22.

Riksantikvarieämbetet, Statens Fastighetsverk, Fortifikationsverket, Länsstyrelserna, Sametinget och Svenska kraftnät.

HaV är förvaltningsmyndighet på miljöområdet för frågor om bevarande, restaurering och hållbar användning av sjöar, vattendrag och hav och har därför ett särskilt ansvar för arbetet med grön infrastruktur i vatten.¹²⁸

2.8.3 Information och stöd

Boverket har tagit fram en vägledning avseende ekosystemtjänster i den byggda miljön.¹²⁹ Boverket erbjuder även en utbildning om klimatanpassning i planering.¹³⁰ Boverket publicerar också mycket information om bland annat grönstruktur som en del av en ändamålsenlig struktur,¹³¹ hälsosamma

¹²⁹ Boverket, 2020. Ekosystemtjänster i den byggda miljön – vägledning & metod. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/ekosystemtjanster/>. Hämtad 2022-12-12.

¹³⁰ Boverket, 2021. Klimatanpassning i planeringen. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/pbl-akademin/pbl-webbutbildningar/klimatanpassning/>. Hämtad 2021-12-08.

¹³¹ Boverket, 2022. Grönstruktur - en del av en ändamålsenlig struktur. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmanna-intressen/struktur/gronstruktur/>. Hämtad 2022-09-22.

stadsmiljöer med ren luft,¹³² gröna områden för välbefinnande och klimatanpassning,¹³³ grön planering och grön infrastruktur i lagstiftning.¹³⁴ Boverket tillhandahåller även ESTER, ett verktyg för kartläggning av ekosystemtjänster.¹³⁵

Naturvårdsverket har tagit fram en vägledning om grön infrastruktur och planering,¹³⁶ riktlinjer och vägledning för länsstyrelsernas arbete med att ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur,¹³⁷ samt en rapport som beskriver naturbaserade lösningar.¹³⁸

Naturvårdsverket har, tillsammans med Boverket och andra berörda myndigheter, publicerat en nationell vägledning för grönplanering.¹³⁹

Länsstyrelserna har tagit fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur.

---

¹³² Boverket, 2022. Hälsosamma stadsmiljöer med ren luft. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/halsa-forst/stadsmiljoer/>. Hämtad 2022-09-22.

¹³³ Boverket, 2022. Gröna områden för välbefinnande och klimatanpassning. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/halsa-forst/grona-omraden/>. Hämtad 2022-09-22.

¹³⁴ Boverket, 2022. Grönplaneringen och grönplanen i lagstiftningen. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/gronplan/lagstiftningen/>. Hämtad 2022-09-22.

¹³⁵ Boverket, 2022. ESTER - verktyg för kartläggning av ekosystemtjänster. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/ekosystemtjanster/verktyg/ester/>. Hämtad 2022-09-22.

2.9

Klimatanpassning i översiktsplan

2.9.1

Regler och tillämpning

Översiktsplanen är kommunens viktigaste instrument för att ge vägledning om hur mark- och vattenområden bör användas i framtiden. Översiktsplanen ska ange inriktningen för den långsiktiga utvecklingen av den fysiska miljön.¹⁴⁰ I översiktsplanen ska kommunen redovisa grunddragen för den avsedda användningen av mark- och vattenområden samt hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras.¹⁴¹ Kommunen ska redovisa hur hänsyn tas till allmänna intressen.¹⁴²

Översiktsplanen ska vara aktuell och omfatta hela kommunen. Kommunfullmäktige ska minst en gång under varje mandatperiod pröva planens aktualitet. Länsstyrelsen ska på eget initiativ redovisa sina synpunkter när det gäller mellankommunala och

¹³⁶ Naturvårdsverket, 2019. Grön infrastruktur och fysisk planering – så kan planeringen bidra.

¹³⁷ Naturvårdsverket. Grön infrastruktur: <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/samhallsplanering/handlingsplaner-for-gron-infrastruktur/>. Hämtad 2022-12-12.

¹³⁸ Naturvårdsverket, 2021. Rapport 7016. Naturbaserade lösningar – ett verktyg för klimatanpassning och andra samhällsutmaningar.

¹³⁹ Naturvårdsverket och Boverket, 2022. Grönplanering. <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/samhallsplanering/gronplanering/>. Hämtad 2022-09-22.

¹⁴⁰ 3 kap. 2 § PBL.

¹⁴¹ 3 kap. 3 § PBL.

¹⁴² 3 kap. 4 § PBL.

statliga intressen som har betydelse för översiktsplanens aktualitet.¹⁴³

Av översiktsplanen ska framgå hur kommunen i den fysiska planeringen avser att ta hänsyn till och samordna översiktsplanen med sådana nationella och regionala mål, planer och program som kommunen anser relevanta och av betydelse för en hållbar utveckling i kommunen.¹⁴⁴ Bestämmelsen är ett sätt för staten att få genomslag för en angelägen samhällsutveckling på ett enhetligt sätt över hela landet. Exempel på nationella mål som har bäring på klimatanpassning är exempelvis Agenda 2030. Översiktsplanen ska utformas så att innebörden och konsekvenserna av den tydligt framgår.¹⁴⁵

2.9.2 Särskilt om översvämning, ras, skred och erosion

Följande bestämmelse är särskilt avsedd att se till att kommunen tar hänsyn till klimatanpassning i översiktsplanen.¹⁴⁶

I översiktsplanen ska kommunen ge sin syn på risken för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion som är klimatrelaterade samt på hur sådana risker kan minska eller upphöra.

¹⁴³ 3 kap. 1 och 27-28 §§ PBL.

¹⁴⁴ 3 kap. 5 § PBL.

¹⁴⁵ 3 kap. 6 § PBL.

¹⁴⁶ 3 kap 5 § 4 PBL.

¹⁴⁷ Se den Nationella strategin s 84.

¹⁴⁸ SGI, 2018. Kartunderlag om ras, skred och erosion. Vägledning 1, 2018, utgåva 4.

Enligt förarbetena syftar kravet till att kommunerna ska börja arbeta med att bedöma riskerna, utarbeta strategier och inleda dialog med kommuninvånarna, och kravet ska ses som en början på den mycket angelägna klimatanpassningen av bebyggelse.¹⁴⁷

Bestämmelsen innebär att översiktsplanen exempelvis ska redovisa de områden som inte bör bebyggas ur risk- och säkerhetsperspektiv (översvämningsområden, ras- och skredsbenägna områden m.m.). Likaså bör kommunen redovisa hur dagvattenfrågan avses att lösas, eftersom frågan har bäring på översvämningsrisken.

2.9.3

Information och stöd

Statens geotekniska institut ("SGI") har, tillsammans med Sveriges geologiska undersökning ("SGU"), SMHI, MSB, HaV, Sjöfartsverket och Skogsstyrelsen, tagit fram en vägledning om ras, skred och erosion.¹⁴⁸

Boverket har tagit fram en vägledning för översiktsplanering och strategisk miljöbedömning.¹⁴⁹

Boverket har tagit fram en tillsynsvägledning avseende översvämningsrisker,¹⁵⁰ som syftar till att skapa förutsättningarna för att ny bebyggelse blir

¹⁴⁹ Boverket, 2020. Process för översiktsplanering och strategisk miljöbedömning. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/processen-for-oversiktsplanering/>. Hämtad 2020-12-10.

¹⁵⁰ Boverket, 2018. Tillsynsvägledning avseende översvämningsrisker. Rapport 2018:8.

långsiktigt hållbar och att länsstyrelsernas tillsyn är samordnad och förutsebar.

Boverket har publicerat en vägledning om klimatrisker i översiktsplanering.¹⁵¹

2.10 Klimatanpassning i detaljplan

2.10.1 Regler och tillämpning

Kommunen får enligt PBL bestämma när ett område ska detaljplaneras.¹⁵² Enligt det s.k. detaljplanekravet ska markens lämplighet för bebyggelse (med vissa undantag) prövas i en detaljplan för exempelvis ett nytt byggnadsverk vars användning får betydande inverkan på omgivningen.¹⁵³ Regeringen har möjlighet att under vissa förhållanden förelägga en kommun att anta, upphäva eller ändra en detaljplan, om ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. MB inte tillgodoses, eller om frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår flera kommuner inte samordnas på ett lämpligt sätt.¹⁵⁴

2.10.2 Dagvattenhantering

Klimatförändringarna förväntas leda till ökade nederbördsmängder. I städer och tätorter anses markens förmåga att infiltrera vatten ha särskilt stor betydelse för att hantera stora vattenmängder vid till

exempel skyfall. Det har mot denna bakgrund ansetts viktigt att skapa goda förutsättningar för att ta hand om dagvatten.¹⁵⁵

Kommunen kan med stöd av PBL i detaljplan reservera mark för nödvändiga anläggningar och anordningar som behövs för allmänna ändamål för att marken som ska bebyggas ska kunna bli lämplig.¹⁵⁶ PBL ger också möjlighet för kommunen att lösa in mark som ska vara allmän plats och sådan mark som behövs för annat än enskilt bebyggande.¹⁵⁷

Enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster ("VA-lagen") ska kommunen besluta om verksamhetsområde för vattentjänster om det behöver ordnas i ett större sammanhang till skydd för människors hälsa eller miljön.¹⁵⁸ Skyldigheten omfattar även dagvatten.

Genom en bestämmelse i PBL som trädde i kraft 2018 får kommunen i en detaljplan bestämma att det krävs marklov för markåtgärder som kan försämra markens genomsläpplighet förutsatt att åtgärden inte vidtas för att anlägga en gata, väg eller järnväg som är förenlig med detaljplanen.¹⁵⁹ Bestämmelsen avser

¹⁵¹ Boverket, 2022. Klimatrisker i översiktsplanering. https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmannaintressen/hansyn/miljo_klimat/klimatrisker/. Hämtad 2022-09-22.

¹⁵² 1 kap. 2 § PBL.

¹⁵³ 4 kap 2 § PBL.

¹⁵⁴ 11 kap. 15 § PLB.

¹⁵⁵ Jfr den Nationella strategin ss 15-16.

¹⁵⁶ 4 kap. 6 § PBL.

¹⁵⁷ 6 kap. 13 § PBL.

¹⁵⁸ Jfr 6 § VA-lagen.

¹⁵⁹ 9 kap 12 § PBL.

att förstärka kommunens möjlighet att säkerställa en god dagvattenhantering.¹⁶⁰

2.10.3 Skyddsåtgärder

Kommunen får bestämma skyddsåtgärder för att motverka markförorening, olyckor, översvämning och erosion.¹⁶¹ Av förarbetena framgår att bestämmelsen är en konsekvens av det ökade behovet av klimatanpassning.¹⁶² En förutsättning för att det i detaljplan ska gå att medge bebyggelse under sådana villkor, anses vara att det redan vid planläggningen kan visas att åtgärderna kommer att leda till avsett resultat, dvs. att marken kommer att bli lämplig att bebygga. Vidare förutsätts att de villkorade åtgärderna är så preciserade och effektbeskrivna att det står klart att de är genomförbara.¹⁶³ Som skyddsåtgärder kan exempelvis restriktioner vad gäller möjligheten att anlägga källare och en lägsta golvnivå anges.

2.10.4 Möjlighet att upphäva detaljplaner

Kommunen har möjlighet att upphäva befintliga detaljplaner efter att genomförandetiden gått ut. Med upphävande av en detaljplan avses ett sådant upphävande där en detaljplan upphävs helt eller för enbart en del av planområdet. Ett upphävande kan däremot inte avse en viss bestämmelse i en

¹⁶⁰ Den Nationella strategin ss 15-18.

¹⁶¹ 4 kap. 12 § PBL.

¹⁶² Prop. 2009/10:170. En enklare plan- och bygglag. Del 1 ss 428–429.

¹⁶³ Se vidare prop. 2009/10:170. En enklare plan- och bygglag. Del 1 ss 208 f. och 428 f.

detaljplan. Om en viss bestämmelse ska upphävas görs detta genom att detaljplanen ändras.¹⁶⁴ En plan kan även upphävas genom att en ny plan antas för samma område.¹⁶⁵

Även under genomförandetiden kan kommunen ändra i gällande detaljplaner, dock endast med fastighetsägarens samtycke eller om nya förutsättningar av betydande vikt framkommer.¹⁶⁶ Enligt vår bedömning borde sådana förutsättningar kunna utgöras av klimatförändringar. Bestämmelsen tillåter kommunen att ändra en olämplig detaljplan för att undvika att ny bebyggelse uppförs inom områden som visar sig vara olämpliga med hänsyn till klimatrelaterade risker. Kommunen kan exempelvis ändra en detaljplan för att kunna medge skyddsåtgärder eller för att införa nya bestämmelser om exempelvis markreservat för gemensamhetsanläggningar, servitut eller liknande skyddsåtgärder.

2.10.5 Möjlighet att ställa krav på bygglov

Kommunen får skjuta upp den slutliga prövningen av skydds- eller säkerhetsåtgärder till bygglovsskedet genom att ange att lov endast får ges om markens lämplighet för bebyggande har säkerställts genom att exempelvis en skyddsåtgärd har vidtagits på tomten.¹⁶⁷ Detta innebär att kommunen i detaljplan

¹⁶⁴ Jfr prop. 2013/14:126. En enklare planprocess s 104.

¹⁶⁵ 5 kap. 2-5 §§ PBL.

¹⁶⁶ 4 kap. 38-39 §§ PBL.

¹⁶⁷ 4 kap. 14 § p. 4 PBL.

kan kräva att vissa klimatanpassningsåtgärder, såsom ändrad höjdsättning (genom omfördelning eller tillägg av jordmassor), byggande av dammar eller diken eller uppförande av kustskydd (genom exempelvis förstärkning av befintliga vägar, banvallar, sanddynor eller vågbrytare), vidtas innan bygglov ges.

2.10.6 Information och stöd

Boverket har publicerat en vägledning om detaljplaneringsprocesserna.¹⁶⁸

HaV har tagit fram en vägledning för kommunal VA-planering.¹⁶⁹

2.11 **Klimatanpassning i bygglov**

2.11.1 Regler och tillämpning

I detaljplanerade områden har marken genom detaljplanen ansetts vara lämplig för det ändamål som planen anger, och bygglov ska ges om åtgärden överensstämmer med detaljplanen.¹⁷⁰ För lov utanför planlagda områden blir översiktsplanen vägledande för bygglovsprövningen. Hänsyn måste tas till eventuella områdesbestämmelser. Markens lämplighet i de fallen med hänsyn till risk och säkerhet ska bedömas på samma sätt som vid

framtagande av en detaljplan,¹⁷¹ varvid förväntade effekter av ett förändrat klimat måste beaktas.

I PBL¹⁷², plan- och byggförordningen (2011:338) ("PBF")¹⁷³, Boverkets byggregler ("BBR")¹⁷⁴ och Boverkets konstruktionsregler ("EKS")¹⁷⁵ ställs krav på tekniska egenskaper för byggnader och andra anläggningar. Kraven är främst formulerade som funktionskrav och gäller den färdiga byggnaden. För att bedöma om de tekniska egenskapskraven kan komma att bli uppfyllda i den färdiga byggnaden är det i vissa fall nödvändigt att ta hänsyn till klimatet på den plats där byggnaden ska uppföras. I till Boverkets regler hörande allmänna råd anges vilka metoder som bör användas för att funktionen ska kunna förväntas uppnås.

Reglerna ska tillämpas av byggherren, vilket innebär att de gäller alla, inklusive kommuner och myndigheter, som bygger eller ändrar byggnader.

2.11.2 Tillsyn och ingripanden

Tillsynsmyndighet för att tillse att byggherren fullgör sina skyldigheter enligt PBL är främst byggnadsnämnden men även länsstyrelserna, Boverket, regeringen och Arbetsmiljöverket har ett tillsynsansvar. Myndigheterna förväntas samarbeta

¹⁶⁸ Boverket, 2022. Detaljplaneprocesserna. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/detaljplaneprocessen/>. Hämtad 2022-09-29.

¹⁶⁹ Hav- och vattenmyndigheten, 2014. Vägledning för kommunal VA-planering. Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014:1.

¹⁷⁰ 9 kap. 30 § PBL.

¹⁷¹ 9 kap. 31 § p. 3 PBL.

¹⁷² 8 kap. 4 § PBL.

¹⁷³ 3 kap. 7-10, 13, 16-17 §§ PBF.

¹⁷⁴ BFS 2011:6.

¹⁷⁵ BFS 2011:10.

med varandra samt med statliga och kommunala organ som utför uppgifter av betydelse för tillsynsverksamheten.¹⁷⁶ Tillsynsmyndigheterna är skyldiga att ta upp en fråga om ingripande och påföljd så snart det finns anledning att anta att någon inte har följt en bestämmelse, en dom eller andra beslut. För vissa överträdelser av PBL kan sanktionsavgifter åläggas. Olika förelägganden, förbud eller verkställighetsmedel som vite enligt lagen (1985:206) om viten, och handräckning enligt lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning kan också aktualiseras.¹⁷⁷ Byggherrens skyldigheter enligt ovan gäller endast vid nybyggnad eller ändring av byggnader, och kan således inte tillämpas för att klimatanpassa befintliga byggnader. En utmaning måste därför antas vara att bedöma vilka krav som är lämpliga att ställa nu för att säkerställa att ett byggnadsverk är anpassat till framtida klimatförändringar.

2.11.3 Information och stöd

Boverket har bl.a. tagit fram rapporten "Boverkets byggregler och klimatanpassning", vilken refererar till ett antal andra rapporter som berör ämnet,¹⁷⁸ samt en vägledning som beskriver arbetet med samordnad tillsyn.¹⁷⁹

¹⁷⁶ 11 kap. 3 § PBL.

¹⁷⁷ 11 kap. 19-39 §§ PBL.

¹⁷⁸ Boverket, 2018. Boverkets byggregler och klimatanpassning. Rapport 2018:10.

¹⁷⁹ Boverket, 2022. Ny vägledning om samordnad tillsyn. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/nyheter-pa->

2.11.4 Utredningar och översyn av regelverket

Boverket ser över, moderniserar och förenklar sina byggregler och konstruktionsregler. Översynen, som går under namnet Möjligheternas byggregler ("MöBy"), syftar till att skapa ett förenklat och konsekvent regelverk. Efter översynen kommer byggreglerna att bestå av färre regler, vara formulerade som funktionskrav och innehålla endast bindande föreskrifter. Det innebär att reglerna inte längre kommer att ha några allmänna råd, inga hänvisningar till standarder, till andra myndigheter eller till organisationers riktlinjer.¹⁸⁰

2.12 **Klimatanpassning i markanvisning**

2.12.1 Regler och tillämpning

Vid nybyggnation av lokaler och byggnader kan en kommun ställa egna klimatanpassningskrav genom att införa dessa krav i de beslut och avtal som tecknas i samband med markanvisningar enligt lagen (2014:899) om riktlinjer för kommunala markanvisningar eller andra typer av avtal. Goda lösningar kan dessutom inspirera andra

[pbl-kunskapsbanken/ny-vagledning-om-samordnad-tillsyn/](https://www.pbl-kunskapsbanken/ny-vagledning-om-samordnad-tillsyn/). Hämtad 2022-09-29.

¹⁸⁰ Boverket, 2022. Möjligheternas byggregler. <https://www.boverket.se/sv/byggande/uppdrag/mojligheternas-byggregler/>. Hämtad 2022-09-29.

fastighetsförvaltare att klimatanpassa sina byggnader och utemiljöer på liknande sätt.¹⁸¹

Ett exempel som nämns som inspiration är Miljöbyggprogram SYD.¹⁸² Miljöbyggprogram SYD var uppdelat i fyra kärnområden, varav ett område – området "Urban biologisk mångfald" hade relevans för klimatanpassning. Programmet har avvecklats, men kan möjligen användas som exempel för hur kommuner, i egenskap av markägare, kan främja såväl ekologiskt hållbart byggande som klimatanpassning vid byggande på kommunal mark.

2.12.2 Information och stöd

Boverket har tagit fram en rapport "Mångfunktionella ytor – klimatanpassning av befintlig byggd miljö i städer och tätorter genom grönstruktur"¹⁸³ som kan användas som inspiration.

2.13 **Roll- och ansvarsfördelning**

2.13.1 Kommunen

Det är i första hand kommunens ansvar att ta hänsyn till allmänna intressen, däribland hälsa, säkerhet, och risken för olyckor, översvämning och erosion. Ansvaret aktualiseras när kommunen detaljplanelägger mark eller beslutar om bygglov

---

¹⁸¹ Boverket, 2010. Mångfunktionella ytor – klimatanpassning av befintlig byggd miljö i städer och tätorter genom grönstruktur s 59.

¹⁸² Stadsbyggnadskontoret, Malmö stad. Summering åren 2009 - 2020. Miljöbyggprogram SYD.

eller förhandsbesked utanför detaljplanelagt område.¹⁸⁴ Om kommunen fattar beslut om t.ex. detaljplan eller bygglov på oriktiga grunder kan kommunen bli skadeståndsansvarig.¹⁸⁵ Ansvaret aktualiseras dock bara om kommunen har gjort sig skyldig till fel eller försummelse. Eftersom konsekvenserna av klimatförändringarna är svårbedömda, kan det vara svårt att avgöra om ett beslut är att betrakta som felaktigt eller försumligt i lagens mening. Dessutom preskriberas skadeståndsansvar 10 år efter det att beslut har fattats,¹⁸⁶ vilket i planeringssammanhang kan anses vara kort tid. Det kan därför ofta vara fastighetsägaren, och därigenom försäkringskollektivet, som får bära kostnaderna för eventuella felaktiga bedömningar av de risker som klimatförändringarna innebär för den byggda miljön.¹⁸⁷

2.13.2 Länsstyrelserna

På regional nivå har länsstyrelserna en viktig roll att ta fram planeringsunderlag beträffande allmänna intressen. Länsstyrelserna har också ett tillsynsansvar för kommunernas planläggning enligt PBL. Detta innebär att staten genom länsstyrelserna har ett ansvar för att kommunerna följer

¹⁸³ Boverket, 2010. Mångfunktionella ytor – klimatanpassning av befintlig byggd miljö i städer och tätorter genom grönstruktur.

¹⁸⁴ 3 kap. 2-4 §§ PBL.

¹⁸⁵ Jfr 3 kap. 2 § Skadeståndslag (1972:207).

¹⁸⁶ 2 § Preskriptionslag (1981:130).

¹⁸⁷ SOU 2017:42. Vem har ansvaret? ss 16-17.

bestämmelserna i PBL och beaktar bl.a. klimatförändringarna vid planläggningen.

Vid samråd om översiktsplanens respektive detaljplanens innehåll ska berörd länsstyrelse verka för att föreslagen bebyggelse inte blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.¹⁸⁸ Av länsstyrelsens granskningsyttrande ska det framgå om bebyggelse bedöms bli olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.¹⁸⁹

Länsstyrelsen ska tidigt i planeringsprocessen bidra med underlag, råd och synpunkter för att ge kommunen möjlighet att utforma planförslaget så att ett senare statligt ingripande kan undvikas.¹⁹⁰ Länsstyrelsen erhåller riksintressemyndigheternas uppgifter om områden som bedöms vara av riksintresse och ansvarar för att ta de initiativ som behövs för att det i arbetet med miljökonsekvensbeskrivningar och i planerings- och beslutsprocesser tas hänsyn till riksintressen.

Länsstyrelsen ska överpröva och upphäva kommunens beslut att upprätta eller ändra en

---

¹⁸⁸ 3 kap. 10 § PBL.

¹⁸⁹ 3 kap. 16 § p. 5 och 5 kap. 14 § p. 5 PBL.

¹⁹⁰ Jfr prop. 2009/10:170. En enklare plan- och bygglag. Del 1 ss 444-445.

¹⁹¹ 11 kap. 10-12 §§ PBL.

¹⁹² 11 kap. 12 § PBL.

¹⁹³ 3 § p. 13 Förordning (2012:546) med instruktion för Boverket.

detaljplan om detaljplanen antas innebära att bebyggelse bli olämplig med hänsyn till de risker som anges i PBL (såsom människors hälsa, översvämning eller erosion).¹⁹¹ I vissa fall kan länsstyrelsen även utöva tillsyn över kommunens beslut om lov eller förhandsbesked.¹⁹²

2.13.3 Boverket

Boverket har genom ändringar i förordningen (2012:546) med instruktion för Boverket fått ansvar för att samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön.¹⁹³

Boverket har publicerat ett antal rapporter i ämnet,¹⁹⁴ och särskilt tagit fram en sammanställning av planeringsunderlag för fysisk planering avseende klimatfrågor.¹⁹⁵

Länsstyrelserna och Boverket ansvarar för tillämpningen av Hushållningsförordningen, och har var och en inom sitt verksamhetsområde uppsikt över nämnda hushållning.¹⁹⁶

2.13.4 Trafikverket

Trafikverket ansvarar för långsiktig planering av transportsystemet för vägtrafik, järnvägstrafik, sjöfart

¹⁹⁴ Boverket, 2020. Samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/uppdrag/klimat/anpassningsarbete-for-den-byggda-miljon/>. Hämtad 2020-12-10.

¹⁹⁵ Boverket, 2018. Planeringsunderlag för fysisk planering avseende klimatfrågor – Sammanställning och analys. Rapport 2018:3.

¹⁹⁶ 1-1b §§ Hushållningsförordningen.

och luftfart. Verket ansvarar även för byggande, drift och underhåll av de statliga vägarna och järnvägarna. Trafikverket kan vara remissinstans avseende trafikfrågor i lovärenden.

2.13.5 Jordbruksverket

Jordbruksverket är remissinstans i frågor om när brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse.¹⁹⁷

2.13.6 Statens geotekniska institut

SGI har i uppdrag att utföra ras- och skredriskarteringar, kartera erosionsrisker samt metodutveckla, nyttiggöra och komplettera redan utförda karteringar.¹⁹⁸

2.13.7 Byggherre samt fastighets- och markägare

Såväl byggherren som fastighetsägaren har ett ansvar för att uppfylla kraven i PBL, PBF, EKS och BBR för byggnader och för tomtmark.

Kommunen är ofta en stor markägare och kan i denna egenskap ställa krav på den som ska köpa och bebygga marken. Krav på klimatanpassning genom hänsyn till ekosystemtjänster, miljöbyggprogram eller liknande kan exempelvis ställas i markanvisningsavtal. Genom att bidra med goda exempel kan också kommunen inspirera andra markägare till att klimatanpassa sin egendom.

¹⁹⁷ Den Nationella strategin s 55.

2.13.8 Enskilda

Det är ett genomgående mål i PBL att skapa goda möjligheter till medborgarinflytande. Därför är processen för att ta fram en översiktsplan och detaljplan reglerad i lagen. Samråd samt utställning av förslag till översiktsplanen eller granskning av detaljplaner ger medborgarna möjlighet till insyn och påverkan vid utformningen av planerna (se även punkt 2.9.2 ovan).

2.14 **Utredningar och översyn av regelverket**

2.14.1 Stärkt planering för en hållbar utveckling

Den 30 mars 2021 överlämnade utredningen Samordning för bostadsbyggande sitt slutbetänkande, Stärkt planering för en hållbar utveckling (SOU 2021:23), till regeringen. I betänkandet föreslås ändringar i PBL som bl.a. ska stärka förutsättningarna för transporteffektivitet, leda till minskad miljö- och klimatpåverkan och ge bättre förutsättningar för mobilitet. I sitt remissvar avseende betänkandet menar Upphandlingsmyndigheten att förslagen i betänkandet kan stärkas genom att lyfta fram vikten av klimatanpassning i PBL. Upphandlingsmyndigheten betonar vikten av att nämnda rättsområden beaktas i det fortsatta arbetet och ser om så inte sker en risk i att

¹⁹⁸ SOU 2017:42. Vem har ansvaret? s 62.

förarbetena inte kommer att ge praktiker någon tydlig juridisk vägledning.¹⁹⁹

2.14.2 Klimaträttsutredningen

Också i mars 2021 överlämnade Klimaträttsutredningen betänkandet En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden (SOU 2021:21). I betänkandet lägger utredningen fram förslag som innebär att alla som tillämpar MB ska arbeta för att minimera klimatförändringarna och ges möjlighet att föregripa lagstiftningens obligatoriska krav. Genom att verksamhetsutövare och de som vidtar åtgärder själva ska föreslå och genomföra de åtgärder som behövs, anser utredaren att MB ska verka även i förebyggande riktning. Enligt utredaren skulle en ny avvägningsregel kunna göra skillnad men det behövs mer tid för att utforma en sådan regel på bästa sätt. Vidare anser utredaren att förslagen för att klimatanpassa MB behöver kompletteras med ett tydligt styr- och uppföljningssystem som kan försäkra att de klimatpolitiska målen nås. Enligt utredaren behöver en särskild utredning tillsättas för att se över tidsbegränsning och omprövning enligt MB.²⁰⁰ Utredaren har därefter fått i uppdrag att utreda möjligheten att väga klimatnytta mot negativ påverkan på människors hälsa och miljön, genom en särskild avvägningsregel i MB eller på annat sätt, och

¹⁹⁹ Upphandlingsmyndigheten. UHM-2021-121. Yttrande över betänkandet SOU 2021:23 Stärkt planering för en hållbar utveckling s 2.

²⁰⁰ SOU 2021:21. Betänkande av klimaträttsutredningen. En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden.

lämna nödvändiga författningsförslag.²⁰¹ Uppdraget redovisades i maj 2022 genom slutbetänkandet Rätt för klimatet (SOU 2022:21). I slutbetänkandet lämnar Klimaträttsutredningen förslag till ändringar av lagstiftningen inom tre områden: främja bidrag till klimatomställningen, underlätta byggande av elnät och ett transporteffektivt samhälle.²⁰²

2.14.3 Förstudie om nationell fysisk planering

Regeringen har gett en sakkunnig i uppdrag att genomföra en förstudie om nationell fysisk planering, att identifiera hur staten på ett samordnat vis kan redogöra för sin uppfattning om hur mark och vatten på lång sikt bör användas på ett sätt som ger tydligare förutsättningar för en långsiktigt hållbar användning av mark och vatten samt en effektiv fysisk planering och prövning, och att föreslå en struktur för hur nationell fysisk planering kan utformas samt vilka frågor och intressen som bör omfattas av en sådan planering. Utredaren ska i sitt arbete beakta relevanta betänkanden och rapporter som exempelvis Planering och beslut för hållbar utveckling (SOU 2015:99) och Miljömålsrådets rapport Ramverk för nationell planering (Boverkets rapport 2022:05). Uppdraget ska redovisas senast den 29 september 2023.²⁰³

²⁰¹ Dir. 2021:50. Tilläggsdirektiv till Klimaträttsutredningen (M 2019:05).

²⁰² SOU 2022:21. Slutbetänkande av klimaträttsutredningen. Rätt för klimatet.

²⁰³ Finansdepartementet, 2022. Fi2022/02246.Uppdrag att genomföra en förstudie om nationell fysisk planering.

Granskning

Riksrevisionen har konstaterat att staten, kommuner och enskilda riskerar att bära höga kostnader för skador orsakade av klimatförändringar, och att kostnaderna för att anpassa den byggda miljön till ett förändrat klimat riskerar att bli höga. Mot denna bakgrund har Riksrevisionen granskat om statens arbete för klimatanpassning av den byggda miljön är effektivt. Mer information framgår av Riksrevisionens webbplats.²⁰⁴

---

²⁰⁴ Se <https://www.riksrevisionen.se/nu-granskas/inledda-granskningar/klimatanpassning-av-den-byggda-miljon.html>. Hämtad 2021-11-23.

3. Förvaltning, drift och underhåll

3.1 Inledning

Ansvar för skydd av befintlig egendom – exempelvis genom klimatanpassningsåtgärder – åligger i första hand egendomens ägare,²⁰⁵ vilket också framgår av den Nationella strategin.²⁰⁶ Ansvar följer av äganderätten och gäller exempelvis alla fastighetsägare, såväl enskilda personer som företag och lokala och nationella myndigheter. Fastighetsägaren har som huvudregel ingen skyldighet att klimatanpassa sin egendom, men är enligt hänsynsregeln i jordabalken (1970:994) ("**Jordabalken**") skyldig att se till att användningen av den egna fastigheten inte orsakar olägenheter i omgivningen.²⁰⁷

3.2 Befintlig bebyggelse

3.2.1 Krav på byggnadsverk och tomter

Det finns vissa möjligheter att ålägga åtgärdskrav på fastighetsägare som inte klimatanpassar sin egendom. Exempelvis måste byggnadsverk uppfylla vissa minimikrav ur bl.a. klimat-, hygien- och hälsosynpunkt,²⁰⁸ och de ska hållas i vårdat skick och underhållas så att dess utformning och de

²⁰⁵ SOU 2017:42 Vem har ansvaret? ss 17-18.

²⁰⁶ Den Nationella strategin s 21.

²⁰⁷ 3 kap. 1 § jordabalken (1970:994).

tekniska egenskaperna bevaras så som kraven var när byggnadsverken uppfördes.²⁰⁹ Även tomter ska hållas i vårdat skick och skötas så att risken för olycksfall och betydande olägenheter för omgivningen och för trafiken inte uppkommer.²¹⁰ Kommunen har ett ansvar att ingripa om byggnaders tekniska egenskaper inte upprätthålls eller om en fastighet inte hålls i ett vårdat skick. Ingripanden kan bestå i bl.a. åtgärdsföreläggande, rivningsföreläggande eller förbud mot användning. Åtgärder kan förenas med viten. Åtgärdsföreläggande och rivningsförelägganden kan förenas med beslut om att åtgärder ska genomföras på bekostnad av den som fått föreläggandet.

3.2.2 Gemensamma anläggningssamfälligheter

Det finns också vissa möjligheter att dels uppnå ett gemensamt ägande och finansiering av fysiska klimatanpassningsåtgärder, dels ålägga fastighetsägare en skyldighet att bidra till dessa åtgärder.

Avseende erosionsskydd kan bildandet av en gemensam anläggningssamfällighet ("**Gemensamhetsanläggning**") enligt Anläggningslag (1973:1149) ("**Anläggningslagen**") aktualiseras. En Gemensamhetsanläggning är en anläggning som syftar till att tillgodose ändamål av stadigvarande betydelse för fastighetsägarna.

²⁰⁸ 8 kap. 4-5 §§ PBL.

²⁰⁹ 8 kap. 14 § PBL.

²¹⁰ 8 kap. 15 § PBL.

Fastighetsägare kan exempelvis vara privatpersoner, näringsidkare eller kommuner. Deltagande i en Gemensamhetsanläggning är tvingande för de fastigheter som drar nytta av anläggningen. Bildandet sker genom en lantmäteriförrättning där bland annat deltagande fastigheters andelar i anläggningen fastställs.

Avseende översvämningsskydd, såsom markavvattningsåtgärder (exempelvis dikning och dränering), kan motsvarande lösning vara bildandet av en markavvattningssamfällighet. Markavvattningssamfälligheter utgör vattenverksamheter och regleras i MB, lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ("LSV") och förordning om vattenverksamhet (1998:1388). För inrättande av markavvattningssamfällighet krävs tillstånd enligt 11 kap. 13 § MB. Även en Gemensamhetsanläggning kan kräva tillstånd eller anmälan om vattenverksamhet enligt LSV när åtgärden innebär arbeten i vatten.

Det kan också vara aktuellt med dispensprövning enligt bestämmelserna om biotopskydd, strandskydd och artskydd.²¹¹ Dispens kan ges om det finns särskilda skäl eller om syftet med strandskyddet inte påverkas.²¹² Om värdefulla värden kan komma att påverkas av åtgärden kan tillstånd för

²¹¹ Jfr 7 kap. MB.

²¹² Skälen för dispens står i 7 kap. 18 c–d §§ MB.

²¹³ COWI, 2020. Finansieringsmodeller för klimatanpassningsåtgärder ss 32-36.

²¹⁴ COWI, 2020. Finansieringsmodeller för klimatanpassningsåtgärder.

vattenverksamhet och strandskyddsdispens vägras,²¹³ vilket kan försvåra eller förhindra den planerade klimatanpassningsåtgärden.

3.2.3

Information och stöd

COWI har, på uppdrag av Regional Kustsamverkan Skåne och Halland, tagit fram en rapport som anger möjliga sätt att främja klimatanpassningsåtgärder och finansiera dessa.²¹⁴

Boverket har tagit fram rapporten "Ovårdade tomter och förfallna byggnader" för att utreda hur tillsynen över ovårdade tomter och förfallna byggnader kan förbättras.²¹⁵

Fastighetsägarna har tagit fram en guide som ger fastighetsägare tips och råd om hur man kan klimatanpassa sin fastighet.²¹⁶

Samarbetet Offentliga fastigheter (Kommunfonden (FoU-fonden för kommunernas fastighetsfrågor), Fastighetsrådet (FoU-fonden för regionernas fastighetsfrågor), Fortifikationsverket och Samverkansforum genom Statens fastighetsverk och Specialfastigheter) har tagit fram en skrift som avser att ge stöd och vägledning om hur en fastighetsorganisation kan arbeta med klimatanpassning av byggnader och mark för att

²¹⁵ Boverket, 2015. Ovårdade tomter och förfallna byggnader. ISBN: 978-91-7563-286-5.

²¹⁶ Fastighetsägarna, 2020. Klimatsäkra din fastighet. Fastighetsägare i ett förändrat klimat.

bättre motstå klimathändelser, utifrån riskerna för skyfall, förhöjda vattennivåer och värmeböljor.²¹⁷

3.3 Kulturarv

3.3.1 Regler och tillämpning

Klimatförändringarna kan ha allvarliga effekter på kulturhistoriskt intressanta byggnader (kulturarvet), som utsätts för skaderisker såsom mögel, rötskador, skadedjur, stormskador och erosion. För att förhindra skadorna är det viktigt att klimatanpassningsåtgärder vidtas tidigt. Vissa regler begränsar dock möjligheten att klimatanpassa byggnader. Exempelvis stadgar PBL att ändringar till byggnader alltid ska utföras varsamt med hänsyn till dess karaktärsdrag och dess tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden. Särskilt värdefulla byggnader får inte förvanskas. Motsvarande gäller för bygglovspliktiga anläggningar.²¹⁸ Den som planerar eller utför ett arbete (såsom en klimatanpassningsåtgärd) som berör kulturarvet ska dessutom enligt kulturmiljölagen (1998:950) (**Kulturmiljölagen**) se till att skador på kulturmiljön så långt möjligt undviks eller begränsas.²¹⁹ Bestämmelser om kulturmiljön finns också i bl.a. MB, PBL och skogsvårdslagen (1979:429) ("**SVL**").²²⁰

²¹⁷ Samarbetet Offentliga fastigheter, 2021. Stöd i arbetet med klimatanpassning.

²¹⁸ Se 8 kap. 13, 17 och 18 §§ PBL.

²¹⁹ 1 kap. 1 § Kulturmiljölagen.

²²⁰ 1 kap. 2 § st. 4 Kulturmiljölagen.

²²¹ Naturvårdsverket.

<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/klimatanpas>

3.3.2 Information och stöd

På sin websida publicerar Naturvårdsverket ett metodstöd för klimatanpassning av statlig egendom och ett metodstöd för klimatanpassning av skyddade områden.²²¹

Riksantikvarieämbetet har tagit fram en handlingsplan "Kulturarv i ett förändrat klimat – handlingsplan för klimatanpassning 2019–2023",²²² som bl.a. riktar sig mot länsstyrelserna och myndigheter som förvaltar statlig egendom. På sin webbsida ger Riksantikvarieämbetet en del information om klimatanpassning av kulturarv.²²³

3.4 Roll- och ansvarsfördelning

3.4.1 Fastighetsägare

Fastighetsägaren har ett ansvar att hålla sin fastighet, såväl tomten som eventuella byggnader och skyddsanordningar, i ett vårdat skick samt sköta och underhålla dessa. Fastighetsägaren (och även till viss mån nyttjanderättshavaren) ansvarar enligt huvudregeln för eventuella skador på egendomen som klimatförändringarna kan leda till. Detta ansvar överförs till viss del till försäkringskollektivet. Av den Nationella strategin framgår att ansvaret för skador till följd av extrema väderhändelser inte skiljer sig

sning/handlingsplaner/fastighetsforvaltning-i-ett-forandrat-klimat/. Hämtad 2022-09-28.

²²² Riksantikvarieämbetet. Kulturarv i ett förändrat klimat – handlingsplan för klimatanpassning 2019–2023.

²²³ <https://www.raa.se/kulturarv/klimat-och-miljo/kulturarv-och-klimatforandringar/>. Hämtad 2021-11-17.

från ansvaret för annan riskhantering i samhället, och att grundprincipen ska vara att ansvaret för skydd av egendom ligger hos egendomens ägare.²²⁴ Det kan dock vara svårt för en enskild fastighetsägare att vidta anpassningsåtgärder, särskilt avseende klimatrelaterade risker som kräver samordnade åtgärder, såsom vallar eller annat översvämningsskydd.²²⁵

I vissa fall kan fastighetsägaren även hållas ansvarig för skador som uppkommer på närliggande egendom. Hänsynsregeln i Jordabalken kan läggas till grund för en talan om vitesföreläggande mot fastighetsägare eller andra som driver en störande verksamhet att begränsa störningarna, eller eventuellt om förbud vid vite att fortsätta verksamheten. Bestämmelsen anses ålägga fastighetsägaren eller nyttjanderättshavaren en särskild aktsamhetsplikt i förhållande till omgivningen; vilken kan innebära ett längre gående ansvar för vållande än vad som följer av allmänna regler,²²⁶ framför allt vid underlåtenhet att vidta åtgärder som innebär vissa risker för omgivningen. Det är dock oklart om hänsynsregeln skulle kunna ligga till grund för ett föreläggande att vidta klimatanpassningsåtgärder. Vi har inte utrett detta och inte heller om regeln kan ligga till grund för en skadeståndstalan mot en fastighetsägare som inte har vidtagit klimatanpassningsåtgärder.

²²⁴ Den Nationella strategin s 77.

²²⁵ Jfr SOU 2017:42 s 333.

²²⁶ Se Skadeståndslag (1972:207).

”Av den Nationella strategin framgår att ansvaret för skador till följd av extrema väderhändelser inte skiljer sig från ansvaret för annan riskhantering i samhället, och att grundprincipen ska vara att ansvaret för skydd av egendom ligger hos egendomens ägare.

3.4.2 Kommuner

Kommunen har ett ansvar att ingripa, genom exempelvis utfärdande av föreläggande, om byggnaders tekniska egenskaper inte upprätthålls eller om en fastighet inte hålls i ett vårdat skick.

Kommunen kan utnyttja möjligheten att upphäva eller ändra gamla detaljplaner för att anta nya som tar hänsyn till klimatförändringarna och som får genomslag vid lovpliktiga ändringar av bebyggelsen.

3.4.3 Staten och de nationella myndigheterna

Klimatanpassningsförordningen ålägger myndigheter som förvaltar eller underhåller statlig egendom en skyldighet att anpassa denna verksamhet till ett förändrat klimat.²²⁷ Av den Nationella strategin framgår att staten har ett ansvar för klimatanpassning i sin egenskap av fastighetsägare och verksamhetsutövare.²²⁸

Länsstyrelserna ansvarar för det statliga kulturmiljöarbetet i länet,²²⁹ beslutar om tillstånd att förändra skyddade kulturmiljöer och om bidrag för att vårda dem.²³⁰

Riksantikvarieämbetet har överinseende över kulturmiljöarbetet i landet.²³¹

²²⁷ 4 § 2 mening Klimatanpassningsförordningen.

²²⁸ SOU 2017:42. Vem har ansvaret? s 24.

²²⁹ 1 kap. 2 § st. 2 och 3 Kulturmiljölagen.

²³⁰ Se förordningen (2010:1121) om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer.

3.5 **Utredningar och översyn av regelverket**

3.5.1 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen

2019 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att undersöka möjligheterna för och lämna förslag på åtgärder för stärkt äganderätt till skog, nya flexibla skydds- och ersättningsformer vid skydd av skogsmark samt hur internationella åtaganden om biologisk mångfald ska kunna förenas med en växande cirkulär bioekonomi.²³² Utredningen, som tog namnet Skogsutredningen, överlämnade den 30 november 2020 betänkandet Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen (SOU 2020:73). I budgetpropositionen för 2022 aviserade regeringen avsikten att lämna en proposition till riksdagen med anledning av Skogsutredningens förslag.²³³ I propositionen Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvården i skogen (prop. 2021/22:58) aviserade regeringen att den avser att återkomma till riksdagen med förslag som tydliggör bestämmelserna om rätt till ersättning vid avslag på ansökan om tillstånd till avverkning i fjällnära skog.

²³¹ 1 kap. 2 § st. 2 och 3 Kulturmiljölagen.

²³² Miljödepartementet. Dir. 2019:46 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen.

²³³ Prop. 2021/22:1 utg.omr. 23.

3.5.2 Tydligare bestämmelser om ersättning vid avslag på ansökningar om tillstånd till avverkning i fjällnära skog

Propositionen Tydligare bestämmelser om ersättning vid avslag på ansökningar om tillstånd till avverkning i fjällnära skog (prop. 2021/22:207) behandlar betänkandets förslag i de delar som avser krav på tillstånd till avverkning i fjällnära skog, ersättning vid nekat tillstånd till sådan avverkning eller vid tillståndsbeslut med långtgående villkor samt närliggande frågor. Propositionen innehåller förslag till ändringar till MB²³⁴ och SVL²³⁵. Propositionens lagförslag trädde i kraft den 1 september 2022. Bland annat har det införts en presumtion om att pågående markanvändning är skogsbruk vid prövning av rätten till ersättning avseende produktiv skogsmark i fjällnära skog. För att ersättning ska lämnas krävs att den pågående markanvändningen inom den berörda delen av en fastighet avsevärt försvåras. För att säkerställa att ersättning inte betalas ut mer än en gång för ett och samma område eller för samma hänsyn har det också införts en bestämmelse som anger att om ersättning har lämnats enligt SVL kan inte ersättning lämnas på nytt för samma del av fastigheten eller för samma hänsyn. Ändringarna tydliggör att tillstånd till avverkning i fjällnära skog ska gälla i fem år. Vidare införs en möjlighet att meddela föreskrifter som medger undantag från kravet på tillstånd vid angrepp av växtskadegörare. I

---

²³⁴ 31 kap. 9 § MB.

²³⁵ 15 §, 15 a §, 19 § och 19 a § SVL.

²³⁶ Propositionen Tydligare bestämmelser om ersättning vid avslag på ansökningar om tillstånd till avverkning i fjällnära

propositionen tydliggörs också att arbetssätt och incitament bör utvecklas för att öka attraktiviteten för formellt skydd som alternativ till tillståndsansökningar.²³⁶

skog (prop. 2021/22:207), Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22: MJU30, Riksdagsskrivelse 2021/22:453.

4. Vattenförsörjning och avloppshantering

4.1 Regler och tillämpning

Klimatförändringar väntas medföra stor inverkan på vattenresurser i tätbefolkade delar av landet med periodvis minskad vattentillgång, försämrad vattenkvalitet och ökad föroreningsrisk. Till nästa sekelskifte förväntas skyfallen bli mer intensiva. Nederbörden i Sverige förväntas öka under alla årstider, men mest under vintern. Den största ökningen beräknas ske i norra Sverige. På sommaren i södra Sverige beräknas ökningen vara liten.²³⁷

Det är kommunen som har ansvar för den allmänna vattenförsörjningen, men behovet av vatten kan även lösas genom enskild vattenförsörjning. Det finns olika redskap för att skapa förutsättningar för en robust vattenförsörjning, såsom riksintressen, regionplaner, regionala vattenförsörjningsplaner och den kommunala fysiska planeringen.

Utöver regler i plan- och bygglagstiftningen finns det flera andra lagar som reglerar frågor om vattenförsörjning och avlopp. VA-lagen syftar till att säkerställa att vattenförsörjning och avlopp (va)

ordnas ur ett långsiktigt perspektiv med hänsyn till både miljö och människors hälsa. Lagen reglerar förhållandet mellan kommunen, va-huvudmannen och vattenkonsumenten. VA-lagen omfattar omhändertagande av dagvatten inom samlad bebyggelse, vilket innebär ett visst ansvar för bortledning av dagvatten. VA-lagen stadgar bl.a. att en allmän va-anläggning ska ordnas och drivas så att den uppfyller de krav som kan ställas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön och med hänsyn till intresset av en god hushållning med naturresurser.²³⁸ En allmän va-anläggning får inte ordnas i strid med detaljplan, områdesbestämmelser eller andra bestämmelser om hur marken ska bebyggas, eller så att den försvårar en ändamålsenlig bebyggelse eller lämplig planläggning.²³⁹ Det är därför viktigt att vid planläggningen ta hänsyn till behovet av allmänna va-anläggningar.

Utöver VA-lagen finns ett stort antal bestämmelser som på olika sätt berör vattenförsörjningen och som kräver att intresseavvägningar och prioriteringar görs. Förordning (2019:556) om statligt stöd för bättre vattenhushållning möjliggör stöd till åtgärder som syftar till bättre vattenhushållning och bättre tillgång till dricksvatten. MB gäller alla delar av vattentjänsterna avseende uttag och överföring av råvatten, skydd av vattentäkt, vattenverk, vattenreningsverk samt dess ledningsnät och hantering av dagvatten. Som huvudregel är alla

²³⁷ SMHI. <https://www.smhi.se/klimat/klimatet-da-och-nu/klimatindikatorer/klimatindikator-nederbord-1.2887>. Hämtad 2021-01-15.

²³⁸ 10 § st. 1 VA-lagen.

²³⁹ 11 § VA-lagen.

vattenuttag tillståndspliktiga.²⁴⁰ Prövningen är inriktad på vattenuttagets miljöpåverkan. Havsmiljöförordningen²⁴¹, som implementerar EU-ramdirektivet om en marin strategi²⁴² och hänvisar till art- och habitatdirektivet²⁴³, avloppsdirektivet²⁴⁴, kommissionsbeslutet²⁴⁵, vattendirektivet²⁴⁶, direktivet om prioriterade ämnen²⁴⁷, fågeldirektivet²⁴⁸ och badvattendirektivet²⁴⁹, samt havskonventionerna²⁵⁰, Miljöbedömningsförordningen och HaV:s föreskrifter²⁵¹ är andra regler som påverkar förutsättningarna att säkerställa en robust vattenförsörjning.

I sammanhanget kan den kommande EU-förordningen om minimikrav för återanvändning av vatten²⁵² nämnas. Förordningen innehåller EU-gemensamma minimikrav på kvalitet, kontroller och riskhantering för återanvändning av avloppsvatten för jordbruksbevattnings. Förordningen innebär nya regler som ser till att återvunnet avloppsvatten avsett för jordbruksbevattnings är så säkert att såväl miljön som människors och djurs hälsa skyddas från betydande påverkan från olika typer av föroreningar. Förordningen avser att bidra till att lindra vattenbrist inom EU och är en åtgärd för klimatanpassning.

---

²⁴⁰ Se 11 kap. 9 § MB.

²⁴¹ Havsmiljöförordning (2010:1341).

²⁴² Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/56/EG av den 17 juni 2008 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område (Ramdirektiv om en marin strategi).

²⁴³ Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, i lydelsen enligt rådets direktiv 2013/17/EU.

²⁴⁴ Rådets direktiv 91/271/EEG av den 21 maj 1991 om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse, i lydelsen enligt rådets direktiv 2013/64/EU.

²⁴⁵ Kommissionens beslut (EU) 2017/848 av den 17 maj 2017 om fastställande av kriterier och metodstandarder för god miljöstatus i marina vatten, specifikationer och standardiserade metoder för övervakning och bedömning och om upphävande av beslut 2010/477/EU.

²⁴⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område, i lydelsen enligt kommissionens direktiv 2014/101/EU.

²⁴⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/105/EG av den 16 december 2008 om miljökvalitetsnormer inom vattenpolitikens område och ändring och senare upphävande av rådets direktiv 82/176/EEG, 83/513/EEG, 84/156/EEG, 84/491/EEG och 86/280/EEG, samt om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/39/EU.

²⁴⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar, i lydelsen enligt rådets direktiv 2013/17/EU.

²⁴⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/7/EG av den 15 februari 2006 om förvaltning av badvattenkvaliteten och om upphävande av direktiv 76/160/EEG, i lydelsen enligt rådets direktiv 2013/64/EU.

²⁵⁰ Konventionen om skydd av Östersjöområdets marina miljö (SÖ 1996:22) och konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten (SÖ 1994:25).

²⁵¹ Se exempelvis HVMFS 2012:18 om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer.

²⁵² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/741 av den 25 maj 2020 om minimikrav för återanvändning av vatten.

Förordningen ska tillämpas från och med den 26 juni 2023.

Vidare berörs alla vattenverk av Reach-förordningen²⁵³, som reglerar kemikaliehanteringen inom EU. Avseende hantering av och kvaliteten på dricksvatten tillämpas livsmedelslagstiftningen, dvs livsmedelslagen (2006:804) ("**Livsmedelslagen**"), livsmedelsförordningen (2006:813) ("**Livsmedelsförordningen**") och Livsmedelsverkets föreskrifter.²⁵⁴ Den 12 januari 2021 trädde ett nytt dricksvattendirektiv²⁵⁵ i kraft. Direktivet innebär nya krav för producenter och tillhandahållare av dricksvatten samt kontrollmyndigheter, som bland annat omfattar riskbedömning av försörjningssystemet och nya parametrar att undersöka i dricksvattnet. Direktivet införs i nya dricksvattenföreskrifter senast januari 2023.

Regler som kan ha betydelse för förutsättningarna att inrätta en VA-anläggning är ledningsrättslagen (1973:1144) ("**LL**") som reglerar rätten att utnyttja utrymme inom en fastighet för en ledning eller annan anordning, jordabalken (1970:994) som reglerar rättsförhållanden rörande fast egendom, expropriationslagen (1972:719) ("**ExL**") som reglerar förutsättningarna för att tvångsvis ta mark i anspråk, Anläggningslagen som reglerar bl.a. hur vatten- eller avloppsanläggningar kan inrättas som

---

²⁵³ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach) och inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet.

gemensamhetsanläggningar som ordnar dricksvattenförsörjningen för ett område från en gemensam vattentäkt, och lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter.

Exempelvis kan 12 § LL eller 2 kap 2-4 §§ ExpL skapa förutsättningar för den markåtkomst som behövs för inrättandet av en VA-anläggning. Kommunens möjligheter att tvångsvis ta annan mark i anspråk kan dock begränsas av andra regler, såsom egendomsskyddet i art. 1 Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna ("**EKMR**") och 2 kap. 15 § regeringsformen (1974:152). Ett tvångsvis markanspråk kräver därför bl.a. att en proportionalitetsavvägning görs för att bedöma åtgärdens lämplighet.

4.2

Roll- och ansvarsfördelning

4.2.1

Kommunen

Det är kommunen som har huvudansvaret för den allmänna vattenförsörjningen. Kommunens skyldigheter kan aktualiseras både för ny och befintlig bebyggelse. Ansvarsreglerna i VA-lagen ersätter inte det ansvar kommunen har för att ny bebyggelse i detaljplan lokaliseras till lämplig mark enligt PBL. Ansvaret enligt VA-lagen aktualiseras endast för skador som beror på va-anläggningen,

²⁵⁴ 1 § LIVSFS 2017:2. Livsmedelsverkets föreskrifter om ändring i Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten.

²⁵⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten.

och täcker därför inte översvämningsskador på grund av exempelvis skyfall.

4.2.2 Va-huvudmannen

En allmän va-anläggning ska ha en viss kapacitet att leda bort dagvattnet från området. Uppfyller inte anläggningen dessa krav kan va-huvudmannen vara ersättningsskyldig för översvämningsskador som beror på anläggningen.²⁵⁶ Vid ansvarskonkurrens avgörs ansvaret för eventuella skador relaterad till va-anläggningen med tillämpning av VA-lagens ansvarsregler. Ansvar enligt skadeståndslagen (1972:207) skulle kunna aktualiseras vid en översvämning som inte beror på va-anläggningen.²⁵⁷

4.2.3 De nationella myndigheterna

HaV vägleder om framttagande och utformning av vattenskyddsområden och pekar ut anspråk om riksintressen för områden för dricksvattenanläggningar.

Livsmedelsverket, länsstyrelserna och andra statliga myndigheter är kontrollmyndigheter för dricksvatten.²⁵⁸

Livsmedelsverket har genom sin instruktion ansvar för nationell samordning av dricksvattenfrågor, särskilt vad gäller anpassningar till klimatförändringar

---

²⁵⁶ 45 § VA-lagen.

²⁵⁷ SOU 2017:42. Vem har ansvaret? ss 224-225.

²⁵⁸ 11 § Livsmedelslagen.

²⁵⁹ Förordning (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket.

och kris- och beredskapsplanering avseende dricksvattenförsörjning.²⁵⁹

Den Nationella samordningsgruppen har skapats 2020 i syfte att verka för en trygg och säker dricksvattenförsörjning och ge stöd i dricksvattenfrågor. I den Nationella samordningsgruppen för dricksvatten ingår HaV, Boverket, Folkhälsomyndigheten, SGU, Kemikalieinspektionen, SMHI, Trafikverket, en representant för länsstyrelserna, Sveriges Kommuner och Regioner, MSB, Svenskt Vatten, en representant för Vattenmyndigheterna och två representanter för kommunerna.²⁶⁰

SGU har ett särskilt ansvar för det nationella miljökvalitetsmålet Grundvatten av god kvalitet. Myndigheten kartlägger grundvattenförekomster, bedömer uttagsmöjlighet och förekomstens sårbarhet för föroreningar.

Vattenmyndigheterna har det övergripande ansvaret för att EU:s ramdirektiv för vatten genomförs i Sverige. De sammanställer statusbedömningar för grund- och ytvattenförekomster, där dricksvattenresurser ingår och beslutar om miljökvalitetsnormer samt åtgärdsprogram för att normerna ska uppnås.

²⁶⁰ Livsmedelsverkets information om den nationella samordningsgruppen för dricksvatten: <https://www.livsmedelsverket.se/om-oss/samarbeten-och-projekt/nationell-samordningrupp-for-dricksvatten>. Hämtad 2022-12-12.

4.2.4 Dricksvattenproducenten

Det är dricksvattenproducenten som är ansvarig för att dricksvattnet i kranen har god kvalitet och är säkert att dricka, det vill säga uppfyller kraven i Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten. Dricksvattenproducentens ansvar stannar dock vid den så kallade förbindelsepunkten, dvs gränsen mellan den allmänna VA-anläggningen och fastighetens VA-installation. Livsmedelsverkets nya föreskrifter om dricksvatten träder i kraft den 1 januari 2023.²⁶¹

4.2.5 Fastighetsägaren

Äganderätten innebär att fastighetsägaren står risken för eventuella skador som drabbar fastighetsägarens egendom. Exempelvis ansvarar fastighetsägaren för dricksvattnets kvalitet efter förbindelsepunkten. Det gällande rättsläget innebär vidare att om en fastighetsägare som drabbats av översvämning inte kan utkräva ansvar av va-huvudmannen, får fastighetsägaren själv bära kostnaderna, vilket ofta sker genom ianspråktagande av försäkring.

---

²⁶¹ Livsmedelsverkets information om nya dricksvattenföreskrifter:
https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/dricks-vattenproduktion/regler-om-dricks-vatten/fragor-och-svar-om-nya-dricks-vattenforeskrifterna#Nya_f%C3%B6reskrifter_och_v%C3%A4gledning. Hämtad 2022-11-28.

4.3 **Utredningar och översyn av regelverket**

4.3.1 Dagvattenhantering

I syfte att få till stånd en optimerad dagvattenhantering har Klimatanpassningsutredningen (SOU 2017:42) föreslagit att det i VA-lagen skulle införas en möjlighet att i vissa fall ställa krav på fastighetsägare att hantera dagvatten inom den egna fastigheten.²⁶² Regeringen har dock i den Nationella strategin angett att konsekvenserna av förslaget behövde analyseras vidare.²⁶³

4.3.2 Tillgång till dricksvatten

En särskild utredare har getts i uppdrag att föreslå hur det kommande EU-direktivet om kvaliteten på dricksvatten och om bättre tillgång till dricksvatten för alla i unionen i sin helhet ska genomföras i svensk rätt.²⁶⁴ Uppdraget redovisades i oktober 2021 i betänkandet En säker tillgång till dricksvatten (SOU 2021:81). I betänkandet föreslås att EU:s nya dricksvattendirektiv ska genomföras i svensk rätt genom författningsförändringar som föreslås träda i kraft den 1 januari 2023.²⁶⁵

I flera delar av betänkandet omnämns klimatförändringarna och de risker som dessa medför för

²⁶² SOU 2017:42. Vem har ansvaret? s 26.

²⁶³ Den Nationella strategin s 22.

²⁶⁴ Dir. 2020:76. Genomförande av det nya EU-direktivet om kvaliteten på dricksvatten och om bättre tillgång till dricksvatten för alla i unionen.

²⁶⁵ SOU 2021:81 s 26.

dricksvattenförsörjningen.²⁶⁶ Utredningen konstaterat att direktivet ställer krav på att den riskbaserade metoden för dricksvattensäkerhet ska användas så att den tar större hänsyn till hur klimatförändringarna påverkar vattenresurserna. Mot denna bakgrund föreslår utredningen att riskbedömning och riskhantering avseende tillrinningsområden för uttagspunkter för dricksvatten ska utföras av Vattenmyndigheterna. Utredningen föreslår även att Vattenmyndigheterna ska ha rätt att, på grundval av riskbedömningen, besluta om riskhanteringsåtgärder. Förebyggande och begränsande åtgärder bör rikta sig mot myndigheter och kommuner, som i sin tur med hjälp av befintliga styrmedel får omsätta åtgärderna i praktiken.²⁶⁷ HaV föreslås få ansvar för att samordna Vattenmyndigheternas arbete och tillsammans med SGU få befogenhet att inom sina ansvarsområden meddela närmare föreskrifter om den riskbedömning och riskhantering som Vattenmyndigheterna ska utföra. För att genomföra direktivet i enlighet med utredningens förslag krävs författningsändringar i 5 kap. MB och Vattenförvaltningsförordningen.²⁶⁸

Utredningen nämner också mål om tillstånd enligt MB som ett sätt att ta hänsyn till klimatförändringarna, och ger som exempel att ett tillstånd för vattenverksamhet kan begränsa uttagsvolymen eller tidsbegränsas, bl.a. om det finns osäkerheter beträffande framtida klimatpåverkan, och att ett tillstånd för bortledning av grundvatten från ett verksamhetsområde kan innehålla villkor som

²⁶⁶ Se exempelvis SOU 2021:81 ss 107 och 183.

²⁶⁷ SOU 2021:81 s 20.

4.3.3

begränsar mängderna vatten som får ledas bort, eller villkor som kräver återledning av vatten.²⁶⁹

Hållbara vattentjänster

Regeringen har tidigare aviserat en proposition till riksdagen baserat på betänkandet Vågar till hållbara vattentjänster (SOU 2018:34) under våren 2021. Betänkandet tar upp frågor som rör VA-lagen och behandlar bland annat vilka möjligheter som finns via vatten och avloppstaxan att finansiera anpassningsåtgärder på grund av framtida klimatförändringar. Främst berör betänkandet översvämningar och dess påverkan på dagvatten. Propositionen Vågar till hållbara vattentjänster (Prop. 2021/22:208) blev försenad och publicerades den 5 april 2022. I propositionen lämnas lagförslag som syftar till att skapa förutsättningar för långsiktigt hållbara vatten- och avloppslösningar samt att öka allmänhetens insyn och möjlighet till deltagande och påverkan vid den kommunala planeringen av hur behovet av allmänna vattentjänster i kommunen ska tillgodoses. Riksdagens civilutskott tillstyrkte delvis propositionen. De lagändringar som utskottet tillstyrkte innebär bl.a. att kommunernas bedömning av behovet av en allmän vattentjänst ska bli mer flexibel. Dessutom ska varje kommun ha en aktuell vattentjänstplan som bl.a. innehåller kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses. Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2023. Bestämmelsen om krav på att varje kommun ska ha en vattentjänstplan ska

²⁶⁸ SOU 2021:81 s 20 f.

²⁶⁹ SOU 2021:81 s 90.

tillämpas första gången för tid efter den 31 december 2023.²⁷⁰

4.3.4 Vattenfrågor vid planläggning och byggande

En särskild utredare har fått i uppdrag att genomföra en översyn av de bestämmelser i PBL som avser vatten. Syftet med utredningen är för det första att förenkla och förtydliga på vilket sätt MKN för vatten ska få genomslag vid planläggning och prövning enligt PBL på ett sätt som motsvarar kraven i EU-rätten och underlättar kommunernas tillämpning av dessa krav. För det andra är syftet att ge kommunerna de verktyg som behövs för att säkerställa att de krav på miljömässigt och ekonomiskt hållbara lösningar för dag- och dricksvatten som ställs vid planläggning och prövning enligt PBL kan genomföras i dag och vid ett förändrat klimat. Utredaren ska bland annat (i) analysera kommunernas förutsättningar att säkerställa att MKN för yt- och grundvatten följs vid planläggning och vid prövning enligt 9 och 10 kap. PBL; (ii) se över kommunernas möjligheter att hantera dagvatten på ett hållbart sätt vid detaljplaneläggning och vid prövning enligt 9 och 10 kap. PBL; (iii) analysera kommunernas förutsättningar att trygga dricksvattenförsörjning vid planläggning och (iv) lämna nödvändiga författningsförslag. Uppdraget ska redovisas senast den 20 juni 2023.²⁷¹

²⁷⁰ Civilutskottets betänkande 2021/22:CU29. Riksdagsskrivelse 2021/22:446.

²⁷¹ Regeringen, 2021. Kommittédirektiv. Vattenfrågor vid planläggning och byggande. Dir. 2021:92.

4.3.5

Gruppvis hantering av ämnen

Den 29 mars 2018 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att (i) kartlägga möjligheter, hinder och tidigare insatser inom relevanta EU-rättsakter för gruppvis hantering av ämnen; (ii) föreslå strategier för framtida gruppvis hantering och, vid behov, nödvändiga ändringar av relevanta EU-rättsakter för gruppvis hantering av ämnen; (ii) sammanställa det vetenskapliga kunskapsläget, kartlägga vilka möjligheter och hinder som finns i olika relevanta EU-rättsakter och tidigare insatser på området för kombinationseffekter; och (iv) föreslå strategier för att möjliggöra reglering baserad på eller med hänsyn till kombinationseffekter, föreslå andra strategier för att minska riskerna och, vid behov, föreslå nödvändiga ändringar av relevanta EU-rättsakter.²⁷² Uppdraget redovisades i oktober 2019 i betänkandet Framtidens kemikaliekontroll - Hantering av kombinationseffekter och gruppering av ämnen (SOU 2019:45).²⁷³ I betänkandet påpekas att den svenska folkhälsopolitiken understryker vikten av att hantera miljöproblem såsom luftföroreningar, farliga kemikalier, förlust av biologisk mångfald och klimatförändringar för att uppnå en "god och jämlik hälsa".²⁷⁴ Utredningen föreslår bl.a. att det inrättas en svensk myndighetsövergripande arbetsgrupp som bör få ansvaret att utveckla system och processer som möjliggör överföring av data och kunskap mellan

²⁷² Miljödepartementet, 2018. Kombinationseffekter och gruppvis hantering av ämnen. Dir. 2018:25.

²⁷³ SOU 2019:45. Framtidens kemikaliekontroll. Hantering av kombinationseffekter och gruppering av ämnen.

²⁷⁴ SOU 2019:45 s 148.

olika lagstiftningar och myndigheter. Enligt utredningens förslag inleds arbetet således på nationell nivå, men de kunskaper och erfarenheter som detta genererar kan sedan användas för att bereda väg för en liknande utveckling på EU-nivå. Förslaget bereds inom Regeringskansliet.

4.3.6 Vattenförvaltning

Vattenförvaltningen har utretts flera gånger, senast i Vattenförvaltningsutredningens betänkande En utvecklad vattenförvaltning.²⁷⁵ Förslag om en förändrad struktur bereds inom Regeringskansliet.

4.3.7 Tillgång till kemikalier för vattenrening

Regeringen har den 9 december 2021 gett Kemikalieinspektionen i uppdrag att kartlägga och analysera tillgången till kemikalier för vattenrening. Analysen ska identifiera möjliga åtgärder för en effektiv och hållbar tillgång och för att minska sårbarheter relaterade till eventuella framtida bristsituationer.²⁷⁶ Uppdraget slutredovisades i juni 2022 genom rapporten Kartläggning och analys av tillgången till kemikalier för vattenrening. I rapporten ges förslag på åtgärder för att, på kort och lång sikt, öka förutsättningarna för en robust dricksvattenproduktion och avloppsvattenrening. Förslagen omfattar bland annat att ställa krav på

²⁷⁵ SOU 2019:66. En utvecklad vattenförvaltning.

²⁷⁶ Regeringen.

<https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2022/02/uppdrag-att-kartlagga-och-analysera-tillgangen-till-kemikalier-for-vattenrening/>. Hämtad 2022-12-12.

vattenverk och avloppsreningsverk att klara av att upprätthålla verksamheten i minst tre månader utan leverans av kemikalier för vattenrening och att införa nationella beredskapslager för vissa vattenreningskemikalier.²⁷⁷

4.3.8 MKN för vatten

I oktober 2021 beslutade regeringen att tillsätta en utredning i syfte att förenkla och förtydliga MKN för vatten för att få genomslag vid planläggning och prövning enligt PBL. Utredningen har även fått i uppdrag att titta på hur man kan säkerställa krav på miljömässigt och hållbara lösningar för dag- och dricksvatten samt säkerställa kommunernas förutsättningar för att trygga dricksvattenförsörjningen. Uppdraget ska redovisas senast den 20 juni 2023.²⁷⁸

4.3.9 Utökat samordningsuppdrag till Livsmedelsverket gällande dricksvatten

Regeringen gav 2018 Livsmedelsverket i uppdrag att inrätta ett nationellt dricksvattenråd, i syfte att stärka det förebyggande arbetet med att skydda dricksvattnet och arbeta för en fortsatt trygg dricksvattenförsörjning. Sedan 2020 samordnas arbetet i den Nationella samordningsgruppen för dricksvatten. Regeringen har i vårandringsbudgeten 2022 aviserat att utöka och förstärka den nationella

²⁷⁷ Kemikalieinspektionen. Rapport 2/22. Kartläggning och analys av tillgången till kemikalier för vattenrening. Rapport från ett regeringsuppdrag.

²⁷⁸ Regeringen. Kommittédirektiv. Dir. 2021:92. Vattenfrågor vid planläggning och byggande.

förmågan avseende nödvattenförsörjningen med 10 miljoner kronor och ett behov av att stärka kunskapen kring kemiska, biologiska och radionukleära hot, inklusive den nationella analysförmågan på dricksvattenområdet genom att tillföra 4 miljoner kronor.

4.4 Information och stöd

Boverket har tagit fram en rapport 2018:35 Fysisk planering för en trygg dricksvattenförsörjning – behov och möjligheter,²⁷⁹ och en vägledning till kommuner och länsstyrelser rörande tillämpningen av PBL för att trygga dricksvattenförsörjningen.²⁸⁰

HaV har tagit fram en vägledning för regional vattenförsörjningsplanering.²⁸¹

Livsmedelsverket har, i samverkan med andra myndigheter, branschorganisationer och representanter från dricksvattenproducenterna, tagit fram en handbok för tillämpad klimatanpassning av dricksvatten.²⁸²

---

²⁷⁹ Boverket, 2018. Rapport 2018:35. Fysisk planering för en trygg dricksvattenförsörjning – behov och möjligheter.

²⁸⁰ Boverket, 2021. Vattenförsörjning. <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmannaintressen/hav/struktur/vattenforsorjning/>. Hämtad 2021-11-18.

²⁸¹ HaV, 2020. Rapport 2020:1. Vägledning för regional vattenförsörjningsplanering. För en säker och långsiktig dricksvattenförsörjning.

²⁸² Livsmedelsverket, 2019. Handbok för klimatanpassad dricksvattenförsörjning.

²⁸³ Livsmedelsverket, 2017. Guide för planering av nödvattenförsörjning.

5. Kris och katastrofberedskap

5.1 Inledning

Klimatförändringarna kan leda till bränder, skred, ras, översvämningar, stormar och utflöden av skadliga ämnen. Förutom störningar i samhällsviktiga verksamheter och påverkan på människors liv och hälsa har även klimatförändringarna en påverkan på Sveriges säkerhet, och kan öka risken för krig, konflikter och fattigdom.²⁸⁴ Mot denna bakgrund har Sveriges förmåga att i fredstid hantera antagonistiska hot ansetts behöva förbättras och regeringen har låtit inleda en översyn av den nationella säkerhetsstrategin på sätt som närmare beskrivs under punkten 5.2.3 Utredningar och översyn av regelverket nedan.²⁸⁵

Totalförsvaret består av civilt och militärt försvar. Syftet med det civila försvaret är att samhället ska fungera vid höjd beredskap och krig. Arbetet med civilt försvar, katastrofriskreducering och

---

²⁸⁴ Regeringskansliet. Statsrådsberedningen, 2017. Nationell säkerhetsstrategi s 25

²⁸⁵ Prop. 2020/21:3. Totalförsvaret 2021-2025 s 69.

²⁸⁶ Detta synsätt utvecklas närmare i rapporten "Ansvar vid naturolycka", framtagna av Nationell plattform för arbete med naturolyckor ss 17-18.

förebyggande av olyckor styrs och inriktas genom ett antal olika regler som översiktligt presenteras nedan. Reglerna får betraktas som svåröverskådliga, bl.a. vad avser förhållandet mellan lagstiftningen om olyckor och lagstiftningen om krisberedskap, samt även vad avser fördelningen av ansvaret myndigheterna emellan.²⁸⁶

5.2 Krisberedskap och civilt försvar

5.2.1 Inledning

I propositionen Stärkt krisberedskap - för säkerhets skull (2007/08:92) definieras en kris som en händelse som drabbar många människor och stora delar av samhället och hotar grundläggande värden och funktioner.²⁸⁷ I propositionen omnämns klimatförändringar och naturkatastrofer som exempel på hot mot samhällets säkerhet.²⁸⁸ Skydd och åtgärder mot naturolyckor, där konsekvenserna berör många samhällssektorer, kräver att aktörerna uppnår en samlad syn från förberedelser till akut hantering, återuppbyggnad och lärande av det inträffade.²⁸⁹

Inom krisberedskap och civilt försvar finns det sju prioriterade områden för samhällets stöd till försvarsmakten: livsmedel, energi, information och kommunikation, transporter, hälso- och sjukvård,

²⁸⁷ Prop. 2007/08:92. Stärkt krisberedskap - för säkerhets skull s 77.

²⁸⁸ Prop. 2007/08:92. Stärkt krisberedskap - för säkerhets skull s 7.

²⁸⁹ Prop. 2007/08:92. Stärkt krisberedskap - för säkerhets skull s 9.

skydd och säkerhet och finansiella tjänster.²⁹⁰ Ansvar och roller inom krisberedskap styrs bl.a. av förordning (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap ("**Totalförsvarsförordningen**") och förordningen (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap ("**Krisberedskapsförordningen**").

Totalförsvarsförordningen syftar till att statliga myndigheter genom sin verksamhet ska minska sårbarheten i samhället och utveckla en god förmåga att hantera sina uppgifter inför och vid höjd beredskap. Enligt Totalförsvarsförordningen ska varje myndighet i sin verksamhet beakta totalförsvarets krav. Exempelvis ska myndigheterna planera för att under höjd beredskap kunna fortsätta sin verksamhet så långt det är möjligt, med hänsyn till tillgången på personal och förhållandena i övrigt.

Genom Krisberedskapsförordningen och respektive myndighets instruktion, har regeringen delegerat delar av den operativa verksamheten till myndigheterna.²⁹¹ Syftet med bestämmelserna är bl.a. att statliga myndigheter genom sin verksamhet ska minska sårbarheten i samhället och utveckla en god förmåga att hantera sina uppgifter under

fredstida krissituationer. Det åligger varje myndighet att årligen analysera om det finns sådan sårbarhet eller sådana hot och risker inom myndighetens ansvarsområde som synnerligen allvarligt kan försämra förmågan till verksamhet inom området.²⁹² Myndigheten ska värdera och sammanställa resultatet av arbetet i en risk- och sårbarhetsanalys ("**RSA**"). MSB utfärdar föreskrifter och allmänna råd avseende bl.a. RSA.²⁹³ MSB arbetar med att revidera föreskrifterna för redovisning av RSA för statliga myndigheter, regioner och kommuner. De nya föreskrifterna för kommuner och regioner beräknades beslutas och träda i kraft i oktober 2022.²⁹⁴ Klimatanpassningsfrågor bör integreras i RSA, exempelvis genom värdering av naturolycksrisker, nödvattenfrågan och riskobjekt (Sevesoanläggningar), inventering, värdering och scenariobedömning av risker som underlag till strategi för att säkerställa skydd för samhällsviktiga funktioner (t.ex. vattentäkt, avloppsreningsverk, miljöfarlig verksamhet), samt analys av de åtgärder som behöver genomföras.

Lagar och regler som generellt har bäring på krisberedskap och civilt försvar är bl.a. totalförsvarsdatalagen (2020:151), lag (2006:545) om

---

²⁹⁰ Miljö- och Jordbruksutskottet, 2021. Lantbrukets sårbarhet – en uppföljning. Rapport 2020/21:RFR7. Riksdagstryckeriet, Stockholm.

²⁹¹ Prop. 2007/08:92. Stärkt krisberedskap - för säkerhets skull s 14.

²⁹² 1 § Krisberedskapsförordningen.

²⁹³ MSBFS 2016:7 föreskrifter och allmänna råd om statliga myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser, MSBFS 2015:4 föreskrifter och allmänna råd om landstings risk- och sårbarhetsanalyser, MSBFS 2015:5 föreskrifter och allmänna råd om kommuners risk- och sårbarhetsanalyser.

²⁹⁴ MSB 1888, 2021. Nya RSA-föreskrifter för kommuner och regioner 2022.

skyddsrum, lag (1994:1809) om totalförsvarsplikt, lag (1992:1403) om totalförsvaret och höjd beredskap, lag (1994:1811) om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m., [förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap (upphörde att gälla 2022-10-01), förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter inför och vid höjd beredskap (trädde i kraft 2022-10-01), förordning (2006:638) om skyddsrum, förordning (1995:238) om totalförsvarsplikt, förordning (1995:239) om förmåner till totalförsvarspliktiga, förordning (1995:241) om disciplinansvar inom totalförsvaret, förordning (1995:649) om ledighet och fritid för totalförsvarspliktiga under tjänstgöring, förordning (1994:523) om förmåner till frivilliga, förordning (1994:522) om förmåner till instruktörer inom frivillig försvarsutbildning, förordning (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet, totalförsvarets folkrättsförordning (1990:12) och MSB:s föreskrifter och allmänna råd²⁹⁵.

²⁹⁵ Se exempelvis MSBFS 2018:4 föreskrifter om folkrättsliga rådgivare vid länsstyrelserna, MSBFS 2018:4 föreskrifter om folkrättsliga rådgivare vid länsstyrelserna, MSBFS 2009:11 föreskrifter om civila myndigheters kryptoberedskap, SRVFS 2006:6 föreskrifter om undantag från underrättelseskyldigheten enligt 3 kap. 3 § första stycket lagen (2006:545) om skyddsrum, SRVFS 2006:6 föreskrifter om undantag från underrättelseskyldigheten enligt 3 kap. 3 § första stycket lagen (2006:545) om skyddsrum, KBMFS 2003:3 föreskrifter om förmåner till frivilliga, KBMFS 2002:2

En del av krishanteringssystemet är bekämpningen av spridningen av smittsamma sjukdomar och ämnen som kan utgöra ett hot mot människors hälsa. Ramen för denna bekämpning utgörs av det internationella hälsoreglementet ("IHR"), ett juridiskt bindande ramverk för medlemsländerna inom Världshälsoorganisationen. IHR bygger på ett nationellt och internationellt samarbete för att så tidigt som möjligt upptäcka och begränsa spridningen av smittsamma sjukdomar och ämnen som kan utgöra ett internationellt hot mot människors hälsa, både inom Sverige och över gränserna till andra länder. IHR regleras på nationell nivå av lagen (2006:1570) om skydd mot internationella hot mot människors hälsa, förordningen (2007:156) om skydd mot internationella hot mot människors hälsa och Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd.²⁹⁶

5.2.2

Roll- och ansvarsfördelning

Krisansvar grundas på principerna om närhet, ansvar och likhet, vilket kan betyda att kommuner på grund av närhetsprincipen har ett ansvar inom sitt

föreskrifter om förmåner till instruktörer inom frivillig försvarsutbildning, SRVFS 1998:6 föreskrifter om utförande, utrustning och användning av skyddsrum, SRVFS 1993:6 föreskrifter om provning, certifiering och kontroll av komponenter till skyddsrum.

²⁹⁶ HSLF-FS 2015:9 Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om underrättelseskyldighet vid internationella hot mot människors hälsa och HSLF-FS 2015:8 Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om skydd mot internationella hot mot människors hälsa.

geografiska område. Krisansvaret kan uppbäras samtidigt av flera olika instanser.

Folkhälsomyndigheten har det övergripande nationella ansvaret för befolkningens skydd mot smittsamma sjukdomar, inklusive beredskap för gränsöverskridande hälsohot. Folkhälsomyndigheten ska också ta initiativ till åtgärder som skyddar befolkningen mot smittsamma sjukdomar och andra allvarliga hälsohot i kris och under höjd beredskap, samt samordna en beredskap mot allvarliga hälsohot enligt lag (2006:1570) om skydd mot internationella hot mot människors hälsa.

Livsmedelsverket har i uppdrag att nationellt samordna kris- och beredskapsplanering för dricksvattenförsörjning och för livsmedelsförsörjning i ledet efter primärproduktion.

Länsstyrelsen är den högsta civila totalförsvarsmyndigheten inom länet. Länsstyrelserna har en sammanhållande funktion mellan lokala aktörer och den nationella nivån, och verkar bl.a. för att regionala RSA sammanställs.²⁹⁷

MSB har i uppgift att utveckla samhällets förmåga att förebygga och hantera olyckor och kriser. Arbetet sker tillsammans med kommuner, regioner, myndigheter och organisationer. MSB har ansvar för

---

²⁹⁷ 7 § Krisberedskapsförordningen och 4 § förordning (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap.

²⁹⁸ 10 § Krisberedskapsförordningen.

frågor om krisberedskap och skydd mot olyckor, i den utsträckning inte någon annan myndighet har ansvaret. MSB ska, i samverkan med de myndigheter som ingår i samverkans-områdena, utveckla formerna för arbetet i områdena.²⁹⁸

Staten är den yttersta garanten för medborgarnas säkerhet och trygghet.²⁹⁹

Branschorganisationer och privata aktörer spelar en viktig roll för att förebygga samhällsstörningar och hantera dessa. Myndigheterna samarbetar ofta med näringsens organisationer för gemensam planering och beredskap samt vid krishantering.

Enskilda och organisationer har ett grundläggande ansvar för att skydda sitt liv och sin egendom genom att vidta förebyggande åtgärder.

5.2.3 Utredningar och översyn av regelverket

5.2.3.1 *Nationell laboratorieförmåga för dricksvattenanalyser*

Den 21 juli 2020 gav Regeringen Livsmedelsverket i uppdrag att utreda nationell laboratorieförmåga för dricksvattenanalyser vid kris och höjd beredskap.³⁰⁰ Uppdraget redovisades i juni 2021 genom rapporten "Utredning av nationell laboratorieförmåga för mikrobiologiska dricksvattenanalyser vid kris och

²⁹⁹ SOU 2017:42. Vem har ansvaret? s 99.

³⁰⁰ Näringsdepartementet, 2020. Uppdrag att utreda nationell laboratorieförmåga för dricksvattenanalyser vid kris och höjd beredskap. Dnr N2020/01925/DL.

höjd beredskap”.³⁰¹ I rapporten omnämns klimatförändringarna som ett rådande orosmoment som skulle kunna orsaka föroreningar av vattnet.³⁰² Livsmedelsverket föreslår att ett Nationellt Beredskapslaboratorium för mikrobiologiska dricksvattenanalyser (NBV) upprättas genom ett samarbete mellan Livsmedelsverket, Statens veterinärmedicinska anstalt (**”SVA”**) och Totalförsvarets forskningsinstitut (**”FOI”**).³⁰³ Enligt förslaget ska NBV arbeta aktivt med krisberedskap och omvärldsbevakning och agera som ett nätverkscentrum för de kommunala och privata laboratorier i Sverige som arbetar med mikrobiell kvalitetsanalys av dricksvatten.³⁰⁴

5.2.3.2 *Djurens hälso- och sjukvård*

Den 2 december 2020 gav Regeringen Jordbruksverket och SVA i uppdrag att bedöma nationella försörjningsbehov avseende djurens hälso- och sjukvård vid en kris eller vid höjd beredskap och då ytterst i krig.³⁰⁵ Uppdraget redovisades den 24 juni 2021 genom rapporten Nationella

---

³⁰¹ Livsmedelsverket, 2021. Utredning av nationell laboratorieförmåga för mikrobiologiska dricksvattenanalyser vid kris och höjd beredskap. Dnr 2020/02338.

³⁰² Livsmedelsverket, 2021. Utredning av nationell laboratorieförmåga för mikrobiologiska dricksvattenanalyser vid kris och höjd beredskap s 13.

³⁰³ Livsmedelsverket, 2021. Utredning av nationell laboratorieförmåga för mikrobiologiska dricksvattenanalyser vid kris och höjd beredskap s 5.

försörjningsbehov inom djurens hälso- och sjukvård vid en kris eller vid höjd beredskap och då ytterst i krig.³⁰⁶ I rapporten noteras bl.a. att såväl sjukdomsovervakning som sjukdomsförebyggande arbete måste ta hänsyn till effekterna av förväntade klimatförändringar.³⁰⁷ I rapporten identifierar Jordbruksverket och SVA varor och tjänster som är strategiskt viktiga, och föreslår åtgärder som kan göra verksamheten med djurens hälso- och sjukvård mer robust vid kris eller höjd beredskap och då ytterst i krig.

5.2.3.3 *Totalförsvaret*

I propositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) noteras bl.a. att klimatförändringarna orsakar störningar i samhällsviktiga verksamheter, påverkar människors liv och hälsa, men påverkar också relationer inom och mellan stater och kan därmed få säkerhetspolitiska konsekvenser. Propositionen innehåller förslag om ett övergripande mål för totalförsvaret, nya mål för det militära respektive civila försvaret, inriktningen för

³⁰⁴ Livsmedelsverket, 2021. Utredning av nationell laboratorieförmåga för mikrobiologiska dricksvattenanalyser vid kris och höjd beredskap s 13.

³⁰⁵ Näringsdepartementet, 2020. Uppdrag att bedöma nationella försörjningsbehov inom djurens hälso- och sjukvård vid kris eller höjd beredskap. N2020/02693.

³⁰⁶ Jordbruksverket och SVA, 2021. Nationella försörjningsbehov inom djurens hälso- och sjukvård vid en kris eller vid höjd beredskap och då ytterst i krig. Jordbruksverket Dnr 6.9.1717871/20. SVA Dnr 2020/ 943 20.

³⁰⁷ Jordbruksverket och SVA, 2021 s 12.

Försvarsmaktens krigsorganisation, förändringar i Försvarsmaktens grundorganisation samt lagändringar med anledning av namnbyte på Totalförsvarets rekryteringsmyndighet. Propositionen innehåller även regeringens bedömning avseende dels den säkerhetspolitiska utvecklingen, dels den långsiktiga inriktningen av försvars- och säkerhetspolitiken, inklusive de internationella försvarssamarbetena. Propositionen behandlades i Försvarsutskottets betänkande (2020/21:FöU4) och lagändringarna trädde i kraft den 1 februari 2021.

5.2.3.4 *Struktur för ökad motståndskraft*

I februari 2021 överlämnade Utredningen om civilt försvar sitt betänkande *Struktur för ökad motståndskraft* (SOU 2021:25). Utredningen tar bl.a. avstamp i riksdagens beslut om inriktningen för totalförsvaret åren 2021–2025³⁰⁸ och Försvarsberedningens rapport *Motståndskraft* *Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025*³⁰⁹. I utredningen omnämns klimatförändringen som en faktor som orsakar kriser och har negativa effekter på dricksvattenförsörjningen.³¹⁰ Utredningen föreslår

³⁰⁸ Utrikes- och försvarsutskottets betänkande 2020/21:UFöU4. Säkerhetspolitisk inriktning – Totalförsvaret 2021–2025.

³⁰⁹ Ds 2017:66. *Motståndskraft* *Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025*.

³¹⁰ SOU 2021:25. *Struktur för ökad motståndskraft* ss 145 och 247.

bl.a. att tio nya beredskapssektorer och fyra särskilda beredskapsområden inrättas, att landet delas in i större geografiska områden för civil ledning och samordning och att MSB får ett övergripande ansvar för planeringen av civilt försvar. Med avstamp i utredningen beslutade regeringen om en myndighetsreform för civilt försvar och krisberedskap. Reformen syftar till att stärka landets motståndskraft under fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig.³¹¹ Den nya myndighetsstrukturen trädde i kraft den 1 oktober 2022 och innebär bland annat att förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap ("**Beredskapsförordningen**") ersatte *Krisberedskapsförordningen*, och att en ny förordning (2022:525) om civilområdesansvariga länsstyrelser trädde i kraft.

5.2.3.5 *Hälso- och sjukvårdens beredskap*

Den 31 mars 2021 överlämnade Utredningen om hälso- och sjukvårdens beredskap sitt andra delbetänkande.³¹² I delbetänkandet konstateras bl.a. att klimatförändringarna kan påverka behoven av olika läkemedel.³¹³ Delbetänkandet innehåller förslag

³¹¹ <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/det-svenska-civila-beredskapssystemet/struktureform-av-krisberedskap-och-civilt-forsvar/>. Hämtad 2022-12-12.

³¹² SOU 2021:9. *En stärkt försörjningsberedskap för hälso- och sjukvården*.

³¹³ SOU 2021:9. *En stärkt försörjningsberedskap för hälso- och sjukvården* s 417.

för att säkerställa hälso- och sjukvårdens försörjning av läkemedel och sjukvårdsmateriel i vardagen, vid allvarliga händelser i fredstid och vid höjd beredskap och krig. Regeringen har utöver de ursprungliga direktiven till utredningen beslutat två tilläggsdirektiv. Utredningen har därmed tre direktiv att arbeta utifrån parallellt. I detta delbetänkande redovisar utredningen de försörjningsrelaterade frågor som omfattas av utredningens uppdrag utifrån alla tre direktiven. Den 23 februari 2022 överlämnade Utredningen om hälso- och sjukvårdens beredskap sitt slutbetänkande Hälso- och sjukvårdens beredskap – struktur för ökad förmåga (SOU 2022:6). I slutbetänkandet föreslår utredningen hur hälso- och sjukvårdens förmåga att hantera allvarliga händelser i fredstid och höjd beredskap långsiktigt bör utvecklas.

Den 30 juni 2022 överlämnade regeringen lagrådsremissen Vissa frågor om hälso- och sjukvårdens försörjningsberedskap. I lagrådsremissen lämnas lagändringsförslag som syftar till en förstärkt försörjningsberedskap för hälso- och sjukvården och som föreslås träda i kraft den 1 juli 2023. Bland annat föreslår regeringen att det i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) förtydligas att där det bedrivs hälso- och sjukvårdsverksamhet ska det, förutom den personal och de lokaler som behövs, även finnas de sjukvårdsprodukter och den övriga utrustning som behövs för att god vård ska kunna ges. Regeringen föreslår även att det införs en lagerhållningsskyldighet för öppenvårdsapotek och en leveransskyldighet för partihandlare gentemot

sjukhusapotek i lagen (2009:366) om handel med läkemedel. I samma lag föreslås det en bestämmelse som tydliggör att vidareutdelning av jodtabletter kan ske vid en radiologisk nödsituation trots bestämmelserna i lagen om handel med läkemedel. Det föreslås att bestämmelser om sanktionsavgifter för företag som inte meddelar Läkemedelsverket om försäljningsuppehåll för läkemedel införs i läkemedelslagen (2015:315). Det lämnas även ett förslag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som möjliggör överföring av sekretess från Läkemedelsverket till en region eller en kommun som inte ingår i en region för vissa uppgifter om brist på läkemedel eller medicintekniska produkter.

5.2.3.6

Försörjningsberedskapen inom hälso- och sjukvårdsområdet i regionerna

Socialstyrelsen har fått i uppdrag att utveckla statens roll när det gäller försörjningsberedskapen inom hälso- och sjukvårdsområdet vid allvarliga händelser i fredstid och höjd beredskap samt ytterst krig. Socialstyrelsen har lämnat en delredovisning av uppdraget som omfattar en nulägesbeskrivning avseende hälso- och sjukvårdens

försörjningsberedskap och beskrivning av Socialstyrelsens fortsatta arbete.³¹⁴

Socialstyrelsen har vidare fått i uppdrag att ta fram underlag för de sjukvårdsprodukter som ska omfattas av försörjningsberedskapen på hälso- och sjukvårdsområdet. Uppdraget ska redovisas i tre delredovisningar samt i en slutredovisning senast den 23 februari 2024.³¹⁵

5.2.3.7 *Samlade lägesbilder under höjd beredskap*

MSB och Försvarmakten har fått i uppdrag att under 2023 pröva förmågan avseende rapportering och framtagande av samlade lägesbilder under höjd beredskap med utgångspunkt i gällande författningar. I arbetet ingår även att utveckla arbetsformer för rapportering samt genomföra kunskaps- och förmågehöjande insatser. Uppdraget ska redovisas senast den 1 april 2024.³¹⁶

5.2.3.8 *Dimensionerande planeringsförutsättningar för kommunal räddningstjänst*

Regeringen har gett MSB i uppdrag att ta fram dimensionerande planeringsförutsättningar för kommunal räddningstjänst under höjd beredskap. I

---

³¹⁴ Socialstyrelsen, 2022. Delredovisning av regeringsuppdrag om försörjningsberedskapen inom hälso- och sjukvården. Nulägesbeskrivning och beskrivning av det fortsatta arbetet.

³¹⁵ Socialdepartementet.

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/12/regeringen-ger-uppdrag-for-att-starka-halso--och-sjukvardens-forsorjningsberedskap/>. Hämtad 2022-12-12.

uppdraget ingår att utifrån gällande författningar precisera och ta ställning till vilka förutsättningar de kommunala räddningstjänsterna ska planera efter för den verksamhet som behöver bedrivas vid höjd beredskap och ytterst krig. Vidare ska en bedömning göras av vilken grundläggande förmåga de kommunala räddningstjänsterna behöver ha för att hantera sådana situationer. Behovet av förmågeuppbyggnad på olika nivåer (såsom genom förstärkningsresurser på nationell nivå för att den kommunala räddningstjänsten ska klara sitt uppdrag under höjd beredskap och krig) ska också vägas in i bedömningen. De dimensionerande planeringsförutsättningarna ska utgå från de planeringsförutsättningar som framgår av regeringens beslut från den 17 december 2020 om Inriktning för en sammanhängande planering för totalförsvaret (Fö2020/01269) samt Anvisningar för det civila försvaret (Ju2020/04658). Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2023.³¹⁷

³¹⁶ Justitiedepartementet. Ju2022/02410.Uppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Försvarmakten att pröva förmågan avseende rapportering under höjd beredskap.

³¹⁷ Justitiedepartementet, 2022. Ju2022/02313. Uppdrag om dimensionerande planeringsförutsättningar för kommunal räddningstjänst under höjd beredskap.

5.2.3.9 *Sveriges nationella funktion för att stödja samhället i arbetet med att förebygga och hantera IT-incidenter ("CERT-SE")*

Regeringen har gett MSB i uppdrag att stärka CERT-SE, samt att utveckla och förenkla det stöd som myndigheten lämnar inom informations- och cybersäkerhetsområdet. Myndigheten ska även bygga upp och tillhandahålla en användarnära stödfunktion som ska kunna lämna vägledning avseende tillämpningen av MSB:s metodstöd för systematiskt informationssäkerhetsarbete. Uppdraget ska redovisas i samband med årsredovisningen för 2022.³¹⁸

5.2.3.10 *Varnings- och informationssystemet Viktigt Meddelande till Allmänheten ("VMA-systemet")*

I promemorian Viktigt meddelande till allmänheten – en översyn av VMA-systemet (Ds 2022:1) föreslås en ny lag och en ny förordning som ska reglera grunderna för VMA-systemet. Andra delar av systemet, exempelvis hur sändning av viktiga meddelanden till allmänheten närmare ska gå till, kan enligt utredningen även fortsättningsvis behöva regleras i avtal mellan berörda aktörer. Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

---

³¹⁸ Justitiedepartementet, 2022. Ju2022/02219. Uppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap att stärka funktionen CERT-SE samt utveckla och förenkla det stöd

5.2.3.11 *Samhällsviktiga varor och tjänster*

En särskild utredare har fått i uppdrag att kartlägga vilka varor och tjänster i Sverige som har väsentlig betydelse för upprätthållandet av samhällsviktig verksamhet eller där allvarliga konsekvenser i övrigt riskerar att uppstå om varan eller tjänsten inte tillgängliggörs. Syftet är att stärka Sveriges förmåga att upprätthålla en nödvändig försörjning och därigenom säkerställa tillgång till samhällsviktiga varor och tjänster vid fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig. Utredaren ska bland annat analysera ansvarsfördelningen mellan myndigheter, föreslå utökat samhällsuppdrag avseende industriforskning, provning och certifiering, utreda regeringens möjlighet att besluta om tillfälligt miljötillstånd för samhällsviktig verksamhet, samt lämna nödvändiga författningsförslag. Ett delbetänkande ska lämnas senast den 30 december 2022 i den del som avser uppdraget om miljötillstånd för samhällsviktig verksamhet. Övriga delar av uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2024.³¹⁹

5.2.3.12 *Skyddade utrymmen*

Regeringen har gett MSB i uppdrag att bedöma vilka krav som ska ställas på skyddade utrymmen som kan användas som skydd av civilbefolkningen vid höjd beredskap. Vidare har MSB fått i uppdrag att,

som lämnas inom informations- och cybersäkerhetsområdet.

³¹⁹ Regeringen, 2022. Kommittédirektiv. Dir. 2022:72. Ökad försörjningsberedskap för varor och tjänster från industrin.

med de framtagna kraven som utgångspunkt, ansvara för genomförandet av en inventering av befintliga skyddade utrymmen. MSB ska inhämta de underlag som krävs för att genomföra inventeringen från kommuner, regioner, Trafikverket och Statens fastighetsverk och redovisa hur den samlade informationen om skyddade utrymmen bäst kan användas i det fortsatta arbetet med att stärka civilbefolkningens skydd vid höjd beredskap. Vid genomförandet av uppdraget ska MSB beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och kommittéväsendet, bland annat utredningen om civilbefolkningens skydd vid höjd beredskap (dir. 2021:30). Uppdraget ska redovisas senast den 2 maj 2023.³²⁰

5.2.3.13 *Nationellt kunskapsstöd för förmågan att hantera ett plötsligt och oväntat inflöde av patienter*

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett samlat nationellt kunskapsstöd för förmågan att hantera ett plötsligt och oväntat inflöde av

---

³²⁰ Justitiedepartementet, 2022. Ju2022/01976.Uppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap att bedöma vilka krav som ska ställas på skyddade utrymmen samt genomföra en inventering av sådana utrymmen.

³²¹ Socialdepartementet, 2022. S2022/00777 (delvis). Uppdrag att ta fram ett samlat nationellt kunskapsstöd för förmågan att hantera ett plötsligt och oväntat inflöde av patienter.

³²² Folkhälsomyndigheten, 2019. Värme och människa i bebyggd miljö. Kunskapsstöd för åtgärder som minskar hälsoskadlig värme. Folkhälsomyndigheten, 2019.

5.3

patienter. Syftet är att bidra till nationell samsyn kring hur förmågan att hantera ett plötsligt och oväntat inflöde av patienter (s.k. *surge capacity*), ska konstrueras, definieras och användas. I uppdraget ingår även att ta fram ett svenskt begrepp för förmågan att hantera ett plötsligt och oväntat inflöde av patienter och en definition av begreppet som inkluderas i Socialstyrelsens termbank. Socialstyrelsen ska också inventera och sammanställa regionernas arbetssätt, samordning och erfarenheter av förmågehöjning under covid-19-pandemin. En redovisning av uppdraget ska lämnas senast den 3 februari 2023.³²¹

Information och stöd

Folkhälsomyndigheten har tagit fram en del rapporter som rör risken för höga temperaturer.³²²

Jordbruksverket och Livsmedelsverket har tagit fram rapporten "En robust livsmedelsförsörjning vid kriser och höjd beredskap. Åtgärder och arbetsformer som stärker förutsättningarna".³²³ Rapporten består av en

Kartläggning av bebyggelse med risk för höga temperaturer. Metodbeskrivning av GIS-verktyg utifrån marktäckning. Folkhälsomyndigheten, 2019. Dnr 02846-2018-1.1.1. Folkhälsomyndighetens återrapportering av regeringsuppdrag om kunskapsstöd angående värmeböljor. Folkhälsomyndigheten, 2020. Beredskap vid värmebölja. Folkhälsomyndigheten, 2020. Tillsynsvägledning om lokaler för vård och omsorg. Folkhälsomyndigheten, 2020. Temperatur inomhus.

³²³ Jordbruksverket och Livsmedelsverket, 2020. Rapport 2021:5. En robust livsmedelsförsörjning vid kriser och höjd

sammanfattning och analys av befintligt material kopplat till myndigheternas erfarenheter från coronapandemin.

Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Statens veterinärmedicinska anstalt har, på uppdrag av regeringen, tagit fram underlag för den fortsatta inriktningen av det civila försvaret inom ramen för totalförsvaret.³²⁴

Livsmedelsverket tillhandahåller kunskapsunderlag, stöd och verktyg i syfte att hjälpa kommuner, länsstyrelser, dricksvattenproducenter och livsmedelsföretag att stärka sin beredskap.³²⁵ Livsmedelsverket leder och driver även den s.k. VAKA-gruppen (den nationella vattenkatastrofgruppen) till stöd för vattenproducenter, kommuner och länsstyrelser i krissituationer.³²⁶

MSB har tagit fram en vägledning för ledningsplatser, som riktar sig till aktörer som bedriver samhällsviktig

---

beredskap. Åtgärder och arbetsformer som stärker förutsättningarna. Livsmedelsverket Dnr 2020/03221.

Jordbruksverket Dnr 6.9.17-15056/2020.

³²⁴ Livsmedelsverket, 2020. Ju2019/02477/SSK. Livskraft – mått och frisk. Öppen sammanfattning av Livsmedelsverkets, Jordbruksverkets och Statens veterinärmedicinska anstalts redovisning gällande underlag för den fortsatta inriktningen av det civila försvaret.

³²⁵ <https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/krisberedskap-och-civiltforsvar>. Hämtad 2022-12-12.

³²⁶ Mer information finns här:

<https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler->

verksamhet och som ska kunna leda den egna verksamheten och samverka med andra aktörer i vardagen, under samhällsstörningar och ytterst vid höjd beredskap och krig.³²⁷

MSB har lanserat ”SMHI vädervarningar”, ett nytt menyval i WIS (webbaserat informationssystem), som utfärdar meddelanden för brandrisk, risk för vattenbrist och höga temperaturer.

MSB har tagit fram en vägledning för statliga myndigheters RSA-redovisning 2022 utifrån MSB:s föreskrifter om statliga myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser (MSBFS 2016:7).³²⁸

MSB informerar om strukturreformen av krisberedskap och civilt försvar på sin websida.³²⁹

FOI har tagit fram vägledningen ”Integrera klimatanpassning i kommunala risk- och sårbarhetsanalyser – en vägledning”.³³⁰

kontroll/krisberedskap-och-civiltforsvar/krisberedskap-for-dricksvatten/. Hämtad 2021-12-10.

³²⁷ MSB, 2021. MSB1815. Vägledning för ledningsplatser.

³²⁸ MSB, 2022. Vägledning för statliga myndigheters RSA-redovisning 2022 utifrån MSB:s föreskrifter om statliga myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser (MSBFS 2016:7). Publ nr: MSB1457. ISBN: 978-91-7927-293-7.

³²⁹ <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/totalforsvar-och-civilt-forsvar/strukturreform-av-krisberedskap-och-civilt-forsvar/>. Hämtad 2022-09-16.

³³⁰ Totalförsvarets forskningsinstitut. Integrera klimatanpassning i kommunala risk- och sårbarhetsanalyser – en vägledning. FOI-R--3388—SE.

5.4 Extraordinära händelser

5.4.1 Inledning

Väderrelaterade händelser av större omfattning, såsom större översvämningar, ras eller skogsbränder, kan anses utgöra extraordinära händelser enligt lagen (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap ("**LEH**") med tillhörande förordning (2006:637) ("**FEH**"). Lagen definierar extraordinära händelser som händelser som avviker från det normala, innebär en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i viktiga samhällsfunktioner och kräver skyndsamma insatser av en kommun eller en region.³³¹ Av förarbetena framgår att det som särskiljer extraordinära händelser från andra händelser är deras stora omfattning och att händelseförloppet är snabbt och svårt att överblicka och därmed kräver snabba beslut av organen i kommunen eller regionen. Typiska händelser som avses är enligt förarbetena väderrelaterade händelser av större omfattning, såsom större översvämningar, ras, omfattande snöoväder eller en större skogsbrand, som hotar bebyggelse eller liknande, och som kräver betydande insatser utöver räddningstjänsten.³³²

---

³³¹ 1 kap. 4 § LEH.

³³² Jfr prop. 2001/02:184. Extraordinära händelser i kommuner och landsting s 14.

LEH syftar bl.a. till att ge kommuner och regioner möjlighet att hantera en extraordinär händelse på ett effektivare sätt genom förenklade former för organisation och beslutsfattande. LEH tillhandahåller därför en möjlighet att avvika från de procedurregler som framgår av kommunallag (2017:725) ("**Kommunallagen**").³³³ Den operativa hanteringen av den extraordinära händelsen sker i enlighet med gällande regler, såsom lagen (2003:778) om skydd mot olyckor ("**LSO**"), förvaltningslagen (2017:900), socialtjänstlagen (2001:453) eller Kommunallagen, allt beroende på händelsens karaktär.³³⁴

Enligt 4 kap. 3 § LEH får kommuner och regioner lämna begränsat ekonomiskt stöd till enskilda som drabbats av en extraordinär händelse. Bestämmelsen är ett avsteg från den kommunalrättsliga principen om att stöd inte får ges till enskilda kommunmedlemmar och nämns endast här för att illustrera att olika regelverk kan stå i strid med varandra vilket givetvis leder till avvägningar för de aktörer som har att vidta åtgärder och/eller fatta beslut.

MSB har utfärdat föreskrifter om kommunernas och regionernas sammanställning av RSA samt hur dessa ska rapporteras och följas upp. I anslutning till föreskrifterna finns det allmänna råd avseende innehållet i RSA.³³⁵

³³³ 2 kap. 3-4 §§ LEH.

³³⁴ Jfr 2 kap. 2 § LEH m.h.t. till KL och 6 kap. 44 § KL.

³³⁵ MSBFS 2015:4 och 2015:5.

5.4.2 Roll- och ansvarsfördelning

Enligt den s.k. ansvarsprincipen har den aktör som har ansvar för en verksamhet under normala förhållanden, som huvudregel, också ansvar för verksamheten under en kris. Utgångspunkten är således att det verksamhetsansvar som kommunerna, enligt gällande regelverk, har för exempelvis energi- och dricksvattenförsörjning, avlopp, räddningstjänst och väghållning kvarstår vid en extraordinär händelse. Likaså kvarstår regionernas verksamhetsansvar för bl.a. smittskydd, kollektivtrafik och hälso- och sjukvård.

Såväl kommuner som regioner ansvarar för att analysera risker och sårbarhet samt fastställa planer för att hantera extraordinära händelser.³³⁶ I det förberedelsearbetet bör klimataspekter vägas in, exempelvis i syfte att garantera en robust vatten- och livsmedelsförsörjning. Kommunen har också ett geografiskt områdesansvar, vilket bl.a. innebär att kommunen vid en extraordinär händelse ska verka för att olika aktörer i kommunen samverkar och uppnår samordning.³³⁷ Kommunerna och regionerna ansvarar för och bekostar uppgifter som rör

---

³³⁶ 3 kap. 1 § LEH.

³³⁷ 2 kap. 7 § LEH.

³³⁸ 5 kap. 1 § LEH.

³³⁹ MSB, 2020b. Juridisk vägledning – Kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser. 2020-03-04. Ärendenummer 2020-05881.

³⁴⁰ Notera särskilt de nyare MSBFS 2021:8 föreskrifter och allmänna råd om hur kommunen ska planera och utföra sin tillsyn enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, MSBFS

extraordinära händelser i fredstid. De kan få ersättning av staten för sina kostnader i den mån verksamheten är till nytta för hanteringen av mycket omfattande och svåra extraordinära händelser som allvarligt kan påverka deras verksamhet.³³⁸

MSB ansvarar för kunskap och samordning.

5.4.3 Information och stöd

MSB har tagit fram en juridisk vägledning avseende kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser.³³⁹

5.5 **Skydd mot olyckor**

5.5.1 Inledning

Skyddet mot olyckor regleras främst genom LSO med tillhörande förordning (2003:789), förordning (2003:477) om utbildning i skydd mot olyckor, förordning (2009:956) om översvämningsrisker, MSB:s föreskrifter³⁴⁰ och Räddningsverkets allmänna råd.

2021:5 föreskrifter om undersökningsrapport efter kommunal räddningsinsats, MSBFS 2021:4 föreskrifter och allmänna råd om ledning av kommunal räddningstjänst, MSBFS 2021:2 föreskrifter om behörighet att vara räddningschef eller räddningsledare i kommunal räddningstjänst och MSBFS 2021:1 föreskrifter och allmänna råd om innehåll och struktur i kommunens handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst.

Reglerna syftar till att säkerställa ett tillfredsställande skydd mot olyckor,³⁴¹ och omfattar kommunens räddningstjänst men även den enskildes, kommunens och statens ansvar för bland annat brandskydd och viss farlig verksamhet, samt länsstyrelsernas arbete med planer för att hantera översvämningsrisker.

Enligt prop. 2002/03:119 Reformerad räddningstjänstlagstiftning ska all den verksamhet som det allmänna ska bedriva enligt LSO (såsom förebyggande verksamhet, räddningsinsatser och tillsynsverksamhet) samverka för att nå målet. Aktörer med ansvar inom t.ex. plan- och byggsektorn och miljöförvaltningen ska kunna samverka i syfte att uppnå en samsyn beträffande tryggheten och säkerheten i kommunen, och denna samsyn ska sedan kunna ligga till grund för kommunens planering för det förebyggande arbetet.³⁴² Det bedöms därför finnas möjligheter att integrera klimataspekter som till exempel översvämnings- och skredrisker i såväl den förebyggande verksamheten som tillsynsverksamheten.

Kommunen utövar tillsyn enligt LSO och kan, genom tillsynen, dels ställa krav på en riskanalys, dels ställa krav på konsekvenshanterande åtgärder. Beredskap kan bestå i anordnandet av varningsanordningar,

---

³⁴¹ 1 kap. 1 § LSO.

³⁴² Prop. 2002/03:119. Reformerad räddningstjänstlagstiftning ss 55-56.

³⁴³ MSB, 2020. Kommunal tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor. ISBN: 978-91-7927-057-5 ss 29-30.

fasta släcksystem eller invallningar, anställande av insatspersonal, m.m. Det kan i vissa fall vara lämpligt med en samordning med tillsynen av bestämmelserna i lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor ("LBE"), om verksamheten hanterar brandfarliga eller explosiva varor. Samordning eller samverkan mellan olika tillsynsmyndigheter är enligt MSB ofta till fördel både för myndigheterna och för den som bedriver verksamheten.³⁴³

Reglernas tillämpning innebär bl.a. att avvägningar mellan skyddet för människors liv och hälsa, egendomsskyddet och miljöskyddet måste göras (exempelvis har släckvatten eller brandgaser en påverkan på luftkvaliteten i närområdet).³⁴⁴

5.5.2

Roll- och ansvarsfördelning

Kommunen ansvarar för tillsyn inom kommunens område och berörd länsstyrelse inom länet. Kommunen har möjlighet att vidta förebyggande anpassningsåtgärder, förutsatt att åtgärderna är förenliga med allmänintresset i Kommunallagen.³⁴⁵

Den centrala tillsynen utövas av MSB. Enligt MSB:s instruktion ska myndigheten bl.a. verka för att förebyggande åtgärder mot naturolyckor vidtas.³⁴⁶ MSB ansvarar också för att betala ut statsbidrag till

³⁴⁴ MSB, 2020. Kommunal tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor. ISBN: 978-91-7927-057-5 s 33.

³⁴⁵ Den Nationella strategin s 19.

³⁴⁶ 3 § förordning (2008:1002) med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

kommuner för förebyggande åtgärder mot naturolyckor som utförs eller avses bli utförda bl.a. för att anpassa Sverige till de effekter som följer av ett förändrat klimat.³⁴⁷

SGI ska enligt sin instruktion bistå ansvariga instanser när ras eller skred har inträffat eller när det finns risk för ras eller skred, och ge stöd åt MSB vid dess prövning av statsbidrag till förebyggande åtgärder mot naturolyckor.³⁴⁸

SMHI ska enligt sin instruktion ha beredskap och biträda berörda myndigheter vid allvarliga störningar i samhället.³⁴⁹ Detta bör kunna aktualiseras vid naturolyckor, även om detta inte uttryckligen framgår.

Enligt LSO är det i första hand kommunen som har ett ansvar för räddningstjänst. En förutsättning för att räddningsinsats ska ske är att insatsen ska vara motiverad med hänsyn bl.a. till behovet av ett snabbt ingripande och det hotade intressets vikt och kostnaderna för insatsen.³⁵⁰ Innebörden av detta ansvar är att kommunerna vid plötsliga översvämningar och ras eller skred (långsamma översvämningar och erosion ingår inte i termen olyckor enligt LSO) som uppfyller ovannämnda

förutsättning har en skyldighet att agera med räddningsinsatser i den utsträckning det är möjligt.

Kommunens ansvar innebär att hindra eller begränsa skador, men inte att ersätta förstörd egendom. Dessa kostnader drabbar istället den enskilde (ofta fastighetsägaren) och försäkringskollektivet.³⁵¹

Om kommunen i samband med en räddningsinsats drabbas av höga kostnader, kan kommunen erhålla ersättning från staten för vissa delar av dessa kostnader.³⁵²

5.5.3

Utredningar och översyn av regelverket

Riksdagen beslutade 21 oktober 2020 om förändringar i LSO i syfte att skapa bättre förutsättningar att förebygga olyckor och minska skador till följd av olyckor. Förändringarna innebär bland annat att

- statens och kommuners styrning av kommunernas förebyggande verksamhet och räddningstjänst ska förstärkas och utvecklas;

³⁴⁷ Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

³⁴⁸ Förordning (2009:945) med instruktion för Statens geotekniska institut.

³⁴⁹ Förordning (2009:974) med instruktion för Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut.

³⁵⁰ 1 kap. 2 § LSO.

³⁵¹ Nationell plattform för arbete med naturolyckor. Ansvar vid naturolycka ss 17-18.

³⁵² 7 kap. 2-3 §§ LSO.

- samverkan och samordning mellan kommunernas räddningstjänster ska utvecklas;
- kommunen ska ha ett ledningssystem för räddningstjänsten och en övergripande ledning ska ständigt upprätthållas;
- tillsynen av och stödet till kommunernas arbete ska förstärkas; och
- MSB ska under vissa förhållanden kunna prioritera och fördela extra resurser på nationell nivå.

Ändringarna började gälla 1 januari 2021 men kommunerna har haft till den 1 januari 2022 för att uppfylla vissa av kraven.³⁵³

5.5.4 Information och stöd

Nationell plattform för arbete med naturolyckor har tagit fram rapporten "Ansvar vid naturolycka",³⁵⁴ som beskriver olika aktörers roller och ansvar vid naturolyckor.

MSB har tagit fram boken "Kommunal tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor", som avser att ge vägledning till kommunerna för den

³⁵³ Betänkande 2020/21:FöU3. En effektivare kommunal räddningstjänst.

³⁵⁴ Nationell plattform för arbete med naturolyckor. Ansvar vid naturolycka.

³⁵⁵ MSB, 2020. Kommunal tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor. ISBN: 978-91-7927-057-5.

tillsynsverksamhet som kommunerna har när det gäller tillsynen enligt LSO.³⁵⁵

5.6

Särskilt om Sevesoverksamheter

5.6.1

Regler och tillämpning

Följderna av en naturhändelse såsom höga vattennivåer, hög vindstyrka eller skyfall skulle kunna leda till en allvarlig kemikalieolycka. För att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor för människor och miljö har EU antagit Sevesodirektivet³⁵⁶. I svensk lagstiftning är direktivet infört genom Sevesolagstiftningen, som omfattar lagen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor (1999:381), förordningen (2015:236) och föreskrifterna (MSBFS 2015:8) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, MB med tillhörande förordningar, arbetsmiljölagen (1977:1160), LSO med tillhörande förordning (2003:789) samt lagen (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor med tillhörande förordning (2010:1075). PBL:s bestämmelser som handlar om planläggning av mark och vatten samt om byggande är viktiga för Sevesoverksamheters lokalisering och markanvändning. Lagstiftning som också anses ha

³⁵⁶ Europaparlamentets och Rådets direktiv 2012/18/EU av den 4 juli 2012 om åtgärder för att förebygga och begränsa faran för allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår och om ändring och senare upphävande av rådets direktiv 96/82/EG.

koppling till Sevesolagstiftningen är förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, miljötillsynsförordningen (2011:13) och lagen (2006:263) om transport av farligt gods.

Enligt Sevesoreglerna tillhör verksamheterna en lägre eller högre kravnivå, beroende på vilka farliga ämnen som avses och i vilken mängd de förekommer,³⁵⁷ och verksamhetsutövaren är skyldig att förebygga risker för allvarliga kemikalieolyckor. Om en allvarlig kemikalieolycka ändå skulle inträffa är verksamhetsutövaren skyldig att begränsa följderna av denna för människor och miljön. I lagen slås också fast att verksamhetsutövaren omfattas av de allmänna hänsynsreglerna i MB.³⁵⁸

För att identifiera och bedöma risker måste verksamhetsutövaren ta hänsyn till omgivningsfaktorer som kan påverka säkerheten vid verksamheten.³⁵⁹ Begreppet omgivningsfaktorer omfattar såväl faktorer skapade av människan som naturliga faktorer, såsom exempelvis skredrisker, översvämningar, oväder, blixtnedslag och skogsbränder.³⁶⁰

---

³⁵⁷ 3 § Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

³⁵⁸ 6 § Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

³⁵⁹ 13 § Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

³⁶⁰ MSB, 2016. PM Samråd enligt Sevesolagstiftningen. Diarienumr 2016-6354.

5.6.2

Roll- och ansvarsfördelning

MSB är central tillsynsmyndighet enligt Sevesolagstiftningen.

Kommunen ska upprätta en plan för räddningsinsatser för verksamheter på den högre kravnivån,³⁶¹ ange information från respektive Sevesoverksamhet via kommunens webbsida,³⁶² och genomföra god fysisk planering som i möjligaste mån separerar Sevesoverksamheter från annan verksamhet.

Länsstyrelserna är operativa tillsynsmyndigheter för Sevesoverksamheter. Länsstyrelsen i det län där verksamheten ligger ansvarar för att ta fram en tillsynsplan och ett tillsynsprogram.³⁶³

Arbetsmiljöverket, Naturvårdverket och till viss del även Boverket och Kemikalieinspektionen har uppgifter kopplade till Sevesoverksamheter.

Verksamhetsutövaren bär det huvudsakliga ansvaret för att förebygga risker för allvarliga kemikalieolyckor och för att begränsa följderna av en sådan olycka för människor och miljön.

³⁶¹ Jfr 1 kap. 3 § LSO, 3 kap. 6 § förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor och 4-6 §§ MSBF 2015:8.

³⁶² 14 § Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor och 7-8 §§ MSBFS 2015:8.

³⁶³ 18 § Lag (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

5.6.3 Information och stöd

Länsstyrelserna och Miljösamverkan Sverige har tagit fram ett handläggarstöd "Klimatanpassning i prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter och förorenade områden",³⁶⁴ som bl.a. behandlar Sevesoverksamheter.

MSB har, i samarbete med Boverket och Naturvårdsverket, tagit fram vägledningen "Samhällsplanering och riskhantering i anslutning till storskalig kemikaliehantering",³⁶⁵ som riktar sig främst till myndigheter och aktörer på regional och kommunal nivå inom fysisk planering. Vägledningen är även ett underlag inom kommunal riskhantering, för exempelvis räddningstjänsten och inom arbetet med miljöskydd.

5.7 **Miljöfarliga verksamheter**

5.7.1 Regler och tillämpning

Följderna av ett förändrat klimat förändrar riskbilden för miljöfarliga verksamheter eftersom klimateffekter såsom havsnivåhöjning, översvänningsrisk från skyfall och ras, skred och erosion också skapar exempelvis en ökad föroreningsrisk. Huvudansvaret för att klimatanpassa verksamheten åligger verksamhetsutövaren, som ska vidta eventuella åtgärder för att hantera osäkerhets- och riskfaktorer,

---

³⁶⁴ Miljösamverkan Sverige och länsstyrelserna. Klimatanpassning i prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter och förorenade områden.

och berörs särskilt genom hänsynsreglerna i 2 kap. MB. Den som yrkesmässigt bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder, som omfattas av tillstånds- eller anmälningsplikt enligt 9 eller 11–14 kap. MB, omfattas av förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll. Enligt 6 § i förordningen ska en verksamhetsutövare göra en riskanalys. Av lagtexten framgår inte att riskanalysen ska ta hänsyn till omgivningsfaktorer som kan påverka verksamheten.

Den som bedriver miljöfarlig verksamhet kan ha tillstånds- eller anmälningsplikt för sin verksamhet.³⁶⁶ Vilken typ av verksamheter som berörs framgår av bland annat miljöprövningsförordningen (2013:251). Nya verksamheter, eller befintliga verksamheter som ansöker om nytt tillstånd, ska enligt 18 § Miljöbedömningsförordningen alltid bedöma verksamhetens utsatthet och sårbarhet för klimatförändringar eller andra yttre händelser.

5.7.1.1 *Icke-tidsbegränsat tillstånd*

Ett icke-tidsbegränsat tillstånd för en verksamhet innebär att verksamheten får en stark rätt att finnas på platsen. Enligt 24 kap. MB finns det dock möjligheter för en tillsynsmyndighet att väcka fråga om omprövning av ett tillstånd eller dess villkor. Kriterierna för en sådan omprövning av villkor

³⁶⁵ MSB, 2017. Samhällsplanering och riskhantering i anslutning till storskalig kemikaliehantering. ISBN: 978-91-7383-704-0.

³⁶⁶ 9 kap. 6 § MB.

framgår av 24 kap. 5 § MB. Bestämmelsen ger inte stöd för att ompröva verksamhetens lokalisering, men väl storleken på verksamheten eller tillståndets villkor. I 24 kap. 5 § punkt 6 MB anges att skäl för omprövning kan vara "om förhållandena i omgivningen har ändrats väsentligt" eller punkt 10 "för att förbättra en anläggnings säkerhet". Omprövning av villkor med stöd av punkten 6 förutsätter enligt lagkommentaren att omgivningsförhållandena i tillståndshavarens närhet ändrats på ett sätt som innebär att befintliga villkor inte längre ger ett tillräckligt skydd för människors hälsa och för miljön. Så skulle kunna vara fallet p.g.a. klimatförändringar, men det kan även vara för sent att ompröva verksamhetens tillstånd vid detta läge. Av lagtexten och lagkommentarerna går dock inte att utläsa om bestämmelserna kan användas mot bakgrund av just klimatförändringarna.

Om klimatförändringarna innebär en akut risk, bör tillsynsmyndigheten kunna besluta om förelägganden eller förbud för att undvika att ohälsa eller allvarlig skada på miljön uppkommer.³⁶⁷ Handlingsutrymmet för tillsynsmyndigheten är snävt,³⁶⁸ och tillsynsmyndighetens möjlighet att ta hänsyn till klimatförändringar i dessa fall framgår varken av

---

³⁶⁷ 26 kap. 9 § st. 4 p. 1 MB.

³⁶⁸ Prop. 1997/98:45. Miljöbalk. Del 2 s 272.

³⁶⁹ 16 kap. 2 § MB.

³⁷⁰ Rådets direktiv 80/68/EEG av den 17 december 1979 om skydd för grundvatten mot förorening genom vissa farliga ämnen.

lagtext eller av lagkommentar, vilket gör rättsläget osäkert.

5.7.1.2

Tidsbegränsat tillstånd

Ett tillstånd till miljöfarlig verksamhet får lämnas för begränsad tid.³⁶⁹ Tidsbegränsade tillstånd bör användas vid behov. Ett tidsbegränsat tillstånd för verksamhet med kraftig miljöpåverkan innebär att det automatiskt görs regelbundna nya provningar av verksamheten och uppdatering av villkoren och däribland kraven på att bästa möjliga teknik används. Enligt Grundvattendirektivet³⁷⁰ ska tidsperioden begränsas till högst fyra år om det finns risk för att grundvatten förorenas. Begränsning av tillståndstiden finns även i direktivet 76/464/EEG³⁷¹ och i direktivet 91/271/EEG³⁷² anges att tillstånd regelbundet ska ses över och vid behov anpassas. Krav på tidsbegränsning av tillstånd finns också i 1992 års konvention om skydd av Östersjöområdets marina miljö (Helsingforskonventionen).

5.7.2

Specifik miljöbedömning

Enligt 6 kap. MB ska en specifik miljöbedömning genomföras för vissa verksamheter eller åtgärder (däribland miljöfarliga verksamheter) om dessa kan antas medföra betydande miljöpåverkan. Många av

³⁷¹ Rådets direktiv 76/464/EEG av den 4 maj 1976 om förorening genom utsläpp av vissa farliga ämnen i gemenskapens vattenmiljö.

³⁷² Rådets direktiv 91/271/EEG av den 21 maj 1991 om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse.

bestämmelserna om specifik miljöbedömning har sin grund i MKB-direktivet³⁷³ i dess lydelse enligt Ändringsdirektivet³⁷⁴. Av skäl 13 i Ändringsdirektivet framgår att det är lämpligt att utvärdera projektens klimatpåverkan och deras utsatthet för klimatförändringar. Av skäl 15 i samma direktiv framgår vidare bl.a. att det är viktigt att beakta sårbarheten (utsatthet och motståndskraft) för allvarliga olyckor och/eller katastrofer, risken för att dessa olyckor eller katastrofer inträffar och hur det inverkar på sannolikheten för betydande negativ miljöpåverkan. Miljöbedömningen bör därför kunna användas som ett verktyg för att se till att verksamheter eller åtgärder är klimatanpassade.

Miljöbedömning krävs i vissa fall också för prövning av farlig verksamhet enligt annan lagstiftning än MB, bland annat väglagen (1971:948), lagen (1995:1649) om byggande av järnväg (i dessa två lagar används inte begreppet specifik miljöbedömning, men det är enligt Naturvårdsverket lämpligt att använda begreppet "miljöbedömning" även i processen att identifiera, beskriva och bedöma miljöeffekter som beskrivs i dessa lagar)³⁷⁵, minerallagen (1991:45) och lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Sektorslagarna (såsom väglagen) hänvisar till olika

bestämmelser i 6 kap. MB, varvid kopplingen mellan respektive sektorslagstiftning och miljöbedömningsreglerna ser olika ut för olika lagstiftningar. Gemensamt för reglerna är att miljöaspekter ska integreras i planering och beslutsfattande så att syftet med miljöbedömning uppnås.

5.7.3 Utredningar och översyn av regelverket

5.7.3.1 *MKB-direktivet*

Europeiska kommissionen har framfört synpunkter på hur Sverige genomfört MKB-direktivet, varvid flera ändringar till PBL trädde i kraft i början av augusti 2021.³⁷⁶ Ändringarna syftar bl.a. till att förtydliga att undersökningen i detaljplaneprocessen även ska ske utifrån kriterierna i MKB-direktivet. Det innebär att byggnadsnämnden vid sin bedömning av en åtgärds miljöpåverkan – när det gäller ett bygglov eller ett förhandsbesked – ska ta hänsyn till resultat av andra miljöbedömningar enligt 6 kap. MB, om ansökan avser en åtgärd som redan har miljöbedömts på strategisk nivå.

³⁷³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt.

³⁷⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/52/EU av den 16 april 2014 om ändring av direktiv 2011/92/EU om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt.

³⁷⁵ Naturvårdsverket. Specifik miljöbedömning: <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/miljobedomningar/specifik-miljobedomning/#E-1964219461>. Hämtad 2022-12-12.

³⁷⁶ DS 2020:19. Genomförandet av MKB-direktivet i plan- och bygglagen, Prop. 2020/21:174 Genomförandet av MKB-direktivet i plan- och bygglagen.

5.7.3.2 *Prövning och omprövning av tillstånd*

Miljöprövningsutredningen har fått i uppdrag är att se över det nuvarande systemet för miljöprövning och lämna de förslag på åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprövning till gagn för en grön omställning. Genom tilläggsdirektiv har utredningen också fått i uppdrag bland annat att utreda hur tidsbegränsning av tillstånd och omprövning av tillstånd och villkor kan användas för att åstadkomma moderna miljövillkor. I sitt betänkande Om prövning och omprövning - en del av den gröna omställningen (SOU 2022:33) lämnar utredningen förslag som syftar till att tillsammans göra prövningsprocesserna snabbare och enklare utan ett försämrat miljöskydd. Förslagen rör bland annat enklare regler för att ändra en verksamhet, regelbunden omprövning av tillstånd och villkor, tydligare och mer samordnade myndigheter, mer aktiva prövningsmyndigheter och andra förslag för mer effektiva miljöprövningar. Merparten av förslagen föreslås beslutas samlat och träda i kraft den 1 januari 2024.

5.7.4 Roll- och ansvarsfördelning

Huvudansvaret för att klimatanpassa verksamheten åligger verksamhetsutövaren, som ska göra en

---

³⁷⁷ 26 kap. 3 § MB.

³⁷⁸ Se vidare Miljösamverkan Sverige och länsstyrelserna. Klimatanpassning i prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter och förorenade områden ss 47-52.

riskanalys och vidta eventuella åtgärder för att hantera osäkerhets- och riskfaktorer.

Tillsynen utövas av Naturvårdsverket, HaV, försvarsinspektören för hälsa och miljö, länsstyrelserna, andra statliga myndigheter och kommunerna.³⁷⁷ Tillsynsmyndigheterna bedöms ha möjlighet att använda reglerna om tillståndsprövning och omprövning samt sin tillsynsverksamhet (med bl.a. förelägganden) för att se till att verksamheter eller åtgärder klimatanpassas.³⁷⁸

5.7.5 Information och stöd

Naturvårdsverket har tagit fram en tillsynsvägledning som förklarar hur klimatanpassning kan beaktas i specifik och strategisk miljöbedömning.³⁷⁹

5.8 **Hantering av översvämningsrisker**

5.8.1 Inledning

Klimatförändringar kan bidra till att öka sannolikheten för översvämningar och förstärka konsekvenserna av översvämningshändelser. Tillämpliga regler finns

³⁷⁹ Naturvårdsverket.

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/miljobedomningar/specifik-miljobedomning/klimat-i-miljobedomningar/>. Hämtad 2022-09-28.

främst i EU:s översvämningsdirektiv,³⁸⁰ som har införlivats i Sverige genom förordningen (2009:956) om översvämningsrisker och MSBFS 2013:1³⁸¹. Reglerna syftar till att minska ogynnsamma följder av översvämningsrisker för människors hälsa, miljön, kulturarvet och ekonomisk verksamhet.³⁸²

5.8.2 Roll- och ansvarsfördelning

MSB är behörig myndighet för frågor enligt översvämningsdirektivet.³⁸³ Arbetet sker i cykler om sex år där varje cykel består av tre steg:

Steg 1

MSB genomför en landsomfattande bedömning av översvämningsrisker. Utifrån bedömningen identifieras geografiska områden med betydande översvämningsrisk. Översyn och uppdatering av bedömningen ska göras minst vart sjätte år. Vid en sådan översyn ska klimatförändringarnas sannolika påverkan på förekomsten av översvämningsrisker beaktas.³⁸⁴

Steg 2

MSB tar fram två typer av kartor för de områden där betydande översvämningsrisk har identifierats.

---

³⁸⁰ Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/60/EG av den 23 oktober 2007 om bedömning och hantering av översvämningsrisker.

³⁸¹ MSBFS 2013:1. Föreskrifter om länsstyrelsens planer för hantering av översvämningsrisker (riskhanteringsplaner).

³⁸² Jfr 1 § förordningen (2009:956) om översvämningsrisker.

Vattenmyndigheterna³⁸⁵ ansvarar sedan för att ta fram kartor över översvämningsrisker inom de hotade områdena.

Steg 3

Länsstyrelserna tar fram riskhanteringsplaner. Mål och åtgärder för hantering av översvämningsriskerna ska ingå i planerna.

Enligt MSB är det av stor vikt att klimatförändringar och klimatanpassningsarbetet beaktas under framtagandet av riskhanteringsplanerna. Arbetet bör utgå från den Nationella strategin och länsstyrelsernas regionala handlingsplaner för klimatanpassning. Det ska tydligt framgå av riskhanteringsplanen hur hänsyn har tagits till klimatförändringar från framtagna underlag och vid val av mål och åtgärder.³⁸⁶

Av den Nationella strategin framgår vidare att Boverkets arbete för stöd i planarbetet är i hög grad relevant för att minska risker för översvämningsrisker och kustförändringar.

³⁸³ 17 b § förordningen (2009:956) om översvämningsrisker.

³⁸⁴ 5 § förordningen (2009:956) om översvämningsrisker.

³⁸⁵ 2 § 3 st. vattenförvaltningsförordning (2004:660).

³⁸⁶ MSB, 2020. Vägledning – Riskhanteringsplaner. MSB1469 s 8.

5.8.3 Information och stöd

MSB har tagit fram en vägledning om riskhanteringsplaner som är riktad mot de 13 länsstyrelser som ansvarar för riskhanteringsplaner i de 25 identifierade orterna med betydande översvämningrisk.³⁸⁷

5.8.4 Regeringsuppdrag

5.8.4.1 *Stärkt beredskap vid skyfall*

Som en del i regeringens arbete för att stärka Sveriges klimatberedskap har regeringen gett MSB i uppdrag att skapa förutsättningar så att kommuner och fastighetsägare bättre kan identifiera särskilda riskområden vid skyfall och därmed öka sin beredskap för extrema skyfall.³⁸⁸

5.8.4.2 *Klimatförändringarnas påverkan på dammsäkerheten*

Regeringen har gett Svenska kraftnät i uppdrag att, i samverkan med SMHI, MSB, vattenkraftbranschen och andra relevanta aktörer, analysera klimatförändringarnas påverkan på dammsäkerheten. I uppdraget ingår bland att (i) sammanställa aktuell kunskap rörande

---

³⁸⁷ MSB, 2020. Vägledning – Riskhanteringsplaner. MSB1469.

³⁸⁸ MSB, 2022.

<https://www.msb.se/sv/aktuellt/nyheter/2022/september/uppdrag-att-utveckla-en-standardiserad-metod-for-skyfallskartering-i-tatorter/>. Hämtad 2022-12-12

klimatförändringars påverkan på dammsäkerhet; (ii) analysera hur förändringar i tillrinningsförhållanden och drift av vattenkraftsystem kan påverka dimensionerande flöde samt risken för höga flöden; (iii) kartlägga sårbarheten hos dammar i dammsäkerhetsklass A, B och C med avseende på höga flöden och klimatförändringar och att (iv) utreda och beskriva hur den Nationella strategin och dess principer bör tillämpas inom dammsäkerhetsområdet.³⁸⁹

³⁸⁹ Infrastrukturdepartementet, 2022. I2022/00621.Uppdrag att kartlägga och analysera klimatförändringarnas påverkan på dammsäkerheten.

6. Skadegörare och sjukdomar samt invasiva främmande arter

6.1 Inledning

Klimatförändringarna förväntas öka spridningen av smittämnen. Vid översvämningar, ras och skred kan smittämnen som förekommer i jord och mark förorena betesmark och vatten. Vidare kan avloppsvatten läcka in i dricksvattentäkter och i ledningar.³⁹⁰ Problemen med skadegörare som insekter, svamp och virus kommer att öka i ett varmare klimat. Nya sjukdomar som förväntas drabba djur är främst zoonoser, som sprids av bl.a. fästingar och gnagare, samt virussjukdomar.³⁹¹ Zoonotiska sjukdomar kan spridas från djur till människor via livsmedel. Dessutom skapar ett

³⁹⁰ SOU 2007:60. Sverige inför klimatförändringarna - hot och möjligheter s 25.

³⁹¹ SOU 2007:60. Sverige inför klimatförändringarna - hot och möjligheter ss 18-19.

varmare klimat en högre risk för matförgiftning och ställer högre krav på livsmedelshygien.

Klimatanpassningsåtgärder i denna del kan bestå i en uppdatering av riktlinjerna för livsmedelshanteringen, information till allmänheten, uppföljning av utvecklingen av smittsamma sjukdomar och införande av skyddsåtgärder.³⁹²

Många andra regler, såsom MB, har också relevans i sammanhanget vilket kan leda till att det kan uppstå en konflikt mellan olika regelverk. Se exempelvis 9 kap. 15 § st. 1 MB om kommunens möjligheter att agera med anledning av smittspridning via sällskapsdjur. Vid tillämpning av dessa bestämmelser har kommunen även att beakta bl.a. det egendomsskydd som fastställs i art. 1 EKMR och 2 kap. 15 § regeringsformen (1974:152), samt de regler som gäller för djurens vård och avlivande i djurskyddslagen (2018:1192).

6.2 Djurhälsa, växtskadegörare och offentlig kontroll

6.2.1 Inledning

Tre EU-förordningar berör regler om djurhälsa, skyddsåtgärder mot växtskadegörare och offentlig kontroll. Dessa är Kontrollförordningen³⁹³ och

³⁹² Se SOU 2007:60. Sverige inför klimatförändringarna - hot och möjligheter s 26.

³⁹³ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels-

Växtskyddsförordningen³⁹⁴ som började gälla 2019 samt Djurhälsoförordningen³⁹⁵ som började gälla 2021.

Reglerna avser att förebygga och hantera hälsorisker för djur, skydda växter och garantera en säker livsmedelskedja på såväl EU-nivå som nationell nivå. Bland reglerna ingår exempelvis kontroll av djur och varor som importeras till Sverige, djurskydd, djurhälsa samt registrering och kontroll av livsmedel.

6.2.2 Djurhälsa

6.2.2.1 *Tillämpliga regler*

I nuläget finns regleringen främst i epizootilagen (1999:657), zoonoslagen (1999:658), lagen (2006:806) om provtagning på djur, m.m., lagen (2006:807) om kontroll av husdjur, m.m. och bisjukdomslagen (1974:211) och i förordningar som antagits med stöd av dessa lagar.

---

och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel.

³⁹⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/2031 av den 26 oktober 2016 om skyddsåtgärder mot växtskadegörare.

³⁹⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/429 av den 9 mars 2016 om överförbara djursjukdomar.

³⁹⁶ Exempel på sådana föreskrifter är Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2019:18) om nötkreaturshållning inom lantbruket m.m., Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2021:23) om åtgärder för att förhindra spridning av sjukdomen paratuberkulos hos

Bestämmelser om smittskyddskrav vid in- och utförsel av djur och djurprodukter finns i förordningen (1994:1830) om införsel av levande djur m.m. och förordningen (1994:542) om utförsel av levande djur m.m. ("**Införsel- och utförselförordningarna**"), som antagits med stöd av lagen (1975:85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor. Jordbruksverket har med stöd av bemyndiganden i förordningarna meddelat föreskrifter med bestämmelser avseende övervakning, förebyggande och bekämpning av smittsamma djursjukdomar samt avseende in- och utförselkrav för levande djur och animaliska produkter m.m.³⁹⁶

6.2.2.2 *Nya regler*

En ny djurhälsoförordning³⁹⁷ trädde i kraft 2016 och tillämpas fullt ut sedan den 21 april 2021. Förordningen riktar sig till de som äger eller på annat sätt tar hand om eller ansvarar för djur, och kommer att ersätta ett stort antal förordningar, direktiv och

nötkreatur i svenska anläggningar och Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2021:24) om åtgärder för att förhindra spridning av sjukdomen porcint reproduktivt och respiratoriskt syndrom (PRRS) hos gris i svenska anläggningar och Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2021:13) om registrering, godkännande, spårbarhet, förflyttning, införsel samt export med avseende på djurhälsa.

³⁹⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/429 av den 9 mars 2016 om överförbara djursjukdomar och om ändring och upphävande av vissa akter med avseende på djurhälsa ("**djurhälsolag**").

beslut som idag reglerar djurhälsa och smittskydd. Reglerna innebär bl.a. en skyldighet för aktörer att minimera risken för att produkter av animaliskt ursprung orsakar spridning av sjukdomar och krav på biosäkerhetsåtgärder.³⁹⁸

Utredningen En samlad djurhälsoreglering (SOU 2020:62)³⁹⁹ föreslår införandet av en ny djurhälsolag och en tillhörande djurhälsoförordning som ersätter epizootilagen, zoonoslagen och bisjukdomslagen och de förordningar som beslutats med stöd av dessa lagar. Utredningen föreslår vidare att alla bestämmelser om djurhälsa i provtagningslagen, lagen om kontroll av husdjur och de förordningar som meddelats med stöd av respektive lag flyttas över till den nya djurhälsolagen och dess förordning, i den mån bestämmelsen i fråga ska behållas. Samma sak föreslås beträffande Införsel- och utförsel förordningarna. Reglerna avser att komplettera Djurhälsoförordningen, som är direkt tillämplig i Sverige.⁴⁰⁰

Jordbruksverket föreslås vara ansvarig myndighet och ta fram föreskrifter.⁴⁰¹ Berörda myndigheter och organisationer är dock även länsstyrelserna, SVA,

den eller de kommunala nämnder som utför uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet, HaV, Folkhälsomyndigheten ("FHM") och smittskyddsläkare.⁴⁰²

6.2.2.3 Information och stöd

Jordbruksverket informerar om den nya djurhälsoförordningen på sin webbsida, där de dessutom tillhandahåller en webbutbildning.⁴⁰³

SVA har tagit fram en rapport om klimatets påverkan på djuren.⁴⁰⁴

SLU Future Food, SVA, MSB och Jordbruksverket har tagit fram en rapport om klimatanpassning av svensk animalieproduktion, riktar sig till myndigheter, beslutsfattare, branschorganisationer och producenter.⁴⁰⁵

6.2.3 Växtskydd

6.2.3.1 Tillämpliga regler

Växtskyddsförordningen innehåller bestämmelser om vissa växtskadegörare och ett antal bemyndiganden till EU-kommissionen att anta ytterligare

³⁹⁸ Art. 10 djurhälsoförordningen.

³⁹⁹ SOU 2020:62. En samlad djurhälsoreglering.

⁴⁰⁰ SOU 2020:62. En samlad djurhälsoreglering s 34-35.

⁴⁰¹ SOU 2020:62. En samlad djurhälsoreglering s 88.

⁴⁰² SOU 2020:62. En samlad djurhälsoreglering ss 87-88.

⁴⁰³ Jordbruksverkets information om de nya reglerna: <https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/vart-uppdrag/en-ny-djurhalsoforordning-ahl>. Hämtad 2022-12-12.

⁴⁰⁴ SVA, 2019. Handlingsplan klimatanpassning. En rapport om klimatets påverkan på djuren.

⁴⁰⁵ SLU Future Food, SVA, MSB och Jordbruksverket, 2021. Klimatanpassning av svensk animalieproduktion – säkrare tillgång på livsmedel under en kris. SLU Future Food Report s 15.

bestämmelser. Sådana bestämmelser är Kommissionens delegerade förordning (EU) 2019/1702,⁴⁰⁶ och Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2019/2072.⁴⁰⁷

Av relevans för växtskyddet är även Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter och reglerna i 14 kap. MB (Kemiska produkter och biotekniska organismer).

En ny växtskyddslag (2022:725) ("**Växtskyddslagen**") trädde i kraft den 1 juni 2022. Lagen kompletterar Växtskyddsförordningen och Kontrollförordningen och syftar till att ge ett bättre och effektivare skydd mot växtskadegörare vars introduktion, etablering och spridning skulle kunna få oacceptabla ekonomiska, miljömässiga eller sociala

konsekvenser. Utöver bestämmelser som kompletterar EU-förordningarna innehåller Växtskyddslagen en nationell reglering för att skydda virkesproduktionen. SVL:s bemyndigande att meddela föreskrifter om åtgärder mot insektshärjning och yngelhärdar har därför förts över till Växtskyddslagen och utvidgats till att omfatta andra växtskadegörare än insekter. För att skydda trädslag som används i virkesproduktionen möjliggör Växtskyddslagen att i föreskrifter ställa krav på åtgärder även i andra växtmiljöer än skog och mot andra aktörer än de som är verksamma inom skogsbruket. Vidare ska staten lämna ersättning vid bekämpning av EU-reglerade växtskadegörare till den som drabbas av vissa kostnader och förluster.⁴⁰⁸

Andra regler som har bäring på växtskyddet är förordningen (2016:402) om nematoder, insekter och spindeldjur som bekämpningsmedel, förordningen (2013:63) om bekämpningsmedelsavgifter och förordning (2014:425) om bekämpningsmedel ("**Bekämpningsmedelsförordningen**"). Bekämpningsmedelsförordningen innehåller bland annat regler om tillståndsplikt och anmälningsskyldighet vid yrkesmässig användning av växtskyddsmedel inom vissa särskilda

---

⁴⁰⁶ Kommissionens delegerade förordning (EU) 2019/1702 av den 1 augusti 2019 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/2031 genom upprättande av en förteckning över prioriterade skadegörare.

⁴⁰⁷ Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2019/2072 av den 28 november 2019 om fastställande av enhetliga

villkor för genomförandet av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/2031 vad gäller skyddsåtgärder mot växtskadegörare.

⁴⁰⁸ Se Propositionen En ny växtskyddslag (prop. 2021/22:148), Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2021/22: MJU25 och Riksdagsskrivelse 2021/22:335.

områden.⁴⁰⁹ Naturvårdsverket har meddelat föreskrifter med stöd av bemyndigande i 3 kap. 20 § Bekämpningsmedelsförordningen.⁴¹⁰

Sedan den 1 oktober 2021 innehåller Bekämpningsmedelsförordningen förbud mot att använda växtskyddsmedel i bland annat parker, trädgårdar och lekplatser.⁴¹¹ Jordbruksverket och Naturvårdsverket har vissa möjligheter att meddela föreskrifter om undantag från förbuden för att förhindra introduktion, etablering och spridning av invasiva främmande arter.⁴¹² Naturvårdsverket utreder möjligheten till sådant undantag och bedömer att beslut kommer att kunna fattas tidigast år 2023.⁴¹³ Naturvårdsverket har även en möjlighet att meddela närmare föreskrifter om den kommunala nämndens möjlighet att ge dispens från förbuden.⁴¹⁴ Naturvårdsverket har inledningsvis valt att inte utnyttja bemyndigandet att meddela föreskrifter och att istället vägleda om dispensmöjligheten för att få en uppfattning om behovet av eventuella föreskrifter.⁴¹⁵

---

⁴⁰⁹ 2 kap. 40-41 §§ Bekämpningsmedelsförordningen.

⁴¹⁰ Föreskrifter om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel inkl ändringar (NFS 2015:2) och Föreskrifter om spridning av vissa biocidprodukter (NFS 2015:3).

⁴¹¹ 2 kap. 37 § 1-6 Bekämpningsmedelsförordningen.

⁴¹² 2 kap. 43 § Bekämpningsmedelsförordningen.

⁴¹³ <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/kemikalier/vaxtskyddsmedel/forbud-mot-viss-anvandning-av-vaxtskyddsmedel/>. Hämtad 2022-09-28.

⁴¹⁴ 2 kap. 43 § Bekämpningsmedelsförordningen.

6.2.3.2 Information och stöd

Jordbruksverkets webbsida innehåller en beskrivning av reglerna.⁴¹⁶

Kemikalieinspektionens webbsida innehåller bl.a. information om kemikalier och ansökan om godkännande.⁴¹⁷

Naturvårdsverket har bland annat publicerat en vägledning vid tillsyn och användning av växtskyddsmedel,⁴¹⁸ en vägledning som syftar till att underlätta kommunens handläggning av tillstånds- och anmälningsärenden men som även kan användas av verksamhetsutövare som omfattas av bestämmelserna,⁴¹⁹ samt en vägledning som består av förklarande kommentarer till bestämmelserna i Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) om

⁴¹⁵ <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/kemikalier/vaxtskyddsmedel/forbud-mot-viss-anvandning-av-vaxtskyddsmedel/>. Hämtad 2022-09-28.

⁴¹⁶ <https://jordbruksverket.se/>. Hämtad 2022-12-12.

⁴¹⁷ <https://www.kemi.se/bekampningsmedel/vaxtskyddsmedel>. Hämtad 2021-12-08.

⁴¹⁸ <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/kemikalier/vaxtskyddsmedel/>. Hämtad 2022-09-28.

⁴¹⁹ Naturvårdsverket. Vägledning om tillstånd och anmälan vid användning av växtskyddsmedel inom särskilda områden. Publicerad 2017-10-16. Reviderad 2021-09-29.

spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel.⁴²⁰

6.2.4 Kontroll

Bestämmelserna om kontroll av reglerna finns bland annat i Kontrollförordningen och i Växtskyddslagen.

Bestämmelserna riktar sig främst till de som utför offentlig kontroll eller annan offentlig verksamhet, dvs centrala myndigheter, länsstyrelserna, kommuner, kontrollorgan eller andra som får uppgifter delegerade till sig. Det finns även bestämmelser som riktar sig till laboratorier och referenscenter. Gränskontroll är en annan viktig del i kontrollverksamheten.

6.2.5 Roll- och ansvarsfördelning

6.2.5.1 *Djurhälsa*

Alla som håller eller på annat sätt hanterar djur som hålls av människan ansvarar för att skydda djuren mot sjukdomar. Det finns däremot inga skyldigheter enligt djurskyddslagen för djurhållare och andra att förhindra smittspridning när det gäller sådana smittämnen som inte leder till sjukdom hos de egna djuren.⁴²¹

---

⁴²⁰ Naturvårdsverket. Vägledning om tillämpning av Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) om spridning och

Kommunens miljö- och hälsoskyddsnämnd är tillsynsmyndighet avseende smitta som sprids av sällskapsdjur som innehås av privatpersoner.

Länsstyrelserna är ansvariga myndigheter avseende smitta från djur som hålls yrkesmässigt.

Jordbruksverket ansvarar övergripande för råd, stöd och vägledning och de operativa kontrollmyndigheterna (såsom Livsmedelsverket och Tullverket) utför kontroll.

6.2.5.2 *Växtskydd*

Ansvar för växtskyddet åligger alla som yrkesmässigt använder växtskyddsmedel.

Kommunen utövar operativ tillsyn hos användare och på försäljningsställen.

Jordbruksverket har ansvaret för att leda och samordna förebyggande åtgärder och bekämpa vissa allvarliga djursjukdomar, foderföroreningar och växtskadegörare.

Andra berörda myndigheter är länsstyrelserna, Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket och HaV.

Kemikalieinspektionen utövar tillsyn av tillverkare, leverantörer och importörer och vägledning avseende kemikalielagstiftningen. Kemikalieinspektionen har även ansvar för

viss övrig hantering av växtskyddsmedel. Publicerad 2015-06-25. Reviderad 2021-09-29.

⁴²¹ SOU 2020:6. En samlad djurhälsoreglering s 202.

tillståndsprövning av bekämpningsmedel (växtskyddsmedel och biocider).

6.3 Livsmedel

6.3.1 Tillämpliga regler

Den nationella livsmedelsstrategin utgörs av en proposition och en handlingsplan, varav den senaste gäller fram till 2025.⁴²² I den nationella livsmedelsstrategin omnämns klimatförändringarna och deras inverkan på livsmedelsproduktion, exempelvis på grund av vattenbrist.⁴²³ I sin senaste handlingsplan föreslår regeringen att en strategi för en hållbar hantering av vatten i jordbruket tas fram, bl.a. avseende underhåll och anpassning av diken och andra markavvattningsanläggningar för en ökad produktion och förbättrad vattenmiljö i områden med risk för torka.

Livsmedelslagstiftningen består av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 om livsmedelssäkerhet⁴²⁴, vars bestämmelser kompletteras i Sverige av

---

⁴²² Prop. 2016/17:104. En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet och Näringsdepartementet (2019). En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Regeringens handlingsplan del 2.

⁴²³ Se prop. 2016/17:104 s 101.

⁴²⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska

Livsmedelslagen med tillhörande förordning (2006:813) ("**Livsmedelsförordningen**") och myndighetsföreskrifter. Av relevans är också EU:s förordning (EG) nr 852/2002 om livsmedelshygien⁴²⁵, EU:s förordning (EG) nr 853/2004 om tillverkning av animaliska livsmedel⁴²⁶ och EU:s förordning (EU) nr 1169/2011 om livsmedelsinformation⁴²⁷.

Livsmedelsförordningen ställer bl.a. krav på anmälan vid förekomst av salmonella eller vid utbrott av matförgiftning. Bestämmelser om kontroll finns även i förordningen (2006:812) om offentlig kontroll av livsmedel som importeras från ett tredje land och förordningen (2011:1060) om kontroll vid export av livsmedel.

6.3.2 Roll- och ansvarsfördelning

Den offentliga kontrollen utförs av Livsmedelsverket, länsstyrelserna, andra statliga myndigheter och kommunerna.

myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet.

⁴²⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien.

⁴²⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 853/2004 av den 29 april 2004 om fastställande av särskilda hygienregler för livsmedel av animaliskt ursprung.

⁴²⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1169/2011 av den 25 oktober 2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna.

Livsmedelsverket ansvarar bl.a. för att samordna övriga kontrollmyndigheter och ge stöd, råd och vägledning till dessa.

Länsstyrelserna ansvarar för den offentliga kontrollen av livsmedelsföretagens anläggningar i primärproduktionen.

Kommunerna utför offentlig kontroll i t.ex. livsmedelsbutiker och restauranger.

Livsmedelsföretag ansvarar för att klimatanpassa sin verksamhet och vidta åtgärder såsom att stärka kylkedjan och säkra vattentillgången. Livsmedelsföretag ansvarar även för att de livsmedel som de tillverkar, transporterar, lagrar och/eller säljer samt ger bort är säkra och spårbara.

6.3.3 Information och stöd

Livsmedelsverkets webbsida innehåller en del information om klimatanpassning i livsmedelssektorn.⁴²⁸ Informationen är, med undantag för tidigare nämnd handbok för klimatanpassad försörjning av dricksvatten,⁴²⁹ främst riktad mot Livsmedelsverket och livsmedelsföretag.

⁴²⁸ Livsmedelsverkets information om klimatanpassning: <https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/krisberedskap-och-civiltforsvar/klimatanpassning-for-livsmedelsforetag>. Hämtad 2022-12-12.

⁴²⁹ Livsmedelsverket, 2019. Handbok för klimatanpassad dricksvattenförsörjning.

⁴³⁰ Se Livsmedelsverkets externa rapportserie, 2019. Klimatförändrandringarnas påverkan på de regioner Sverige är beroende av för sin livsmedelsförsörjning. E 2019 nr 01.

Webbsidan innehåller även information och en rapport om klimatets påverkan på import och export inom livsmedelssektorn.⁴³⁰

FHM, Livsmedelsverket, Smittskyddsenheten i Uppsala län och Miljöförvaltningen i Uppsala kommun, länsstyrelserna, SVA och Jordbruksverket har, i samråd med ett antal andra kommuner och regioner i landet, tagit fram en digital handbok för att utreda smitta i livsmedel och dricksvatten.⁴³¹

6.4

Invasiva främmande arter

6.4.1

Tillämpliga regler

EU:s förordning om invasiva främmande arter⁴³² syftar till att hindra att invasiva främmande arter kommer in i EU och att bekämpa de arter som redan finns här. EU-förordningen är direkt tillämplig i Sverige. Det innebär att till exempel myndigheter, kommuner, olika privata aktörer såsom stora fastighetsägare, villaägare och andra privatpersoner har ett ansvar och en skyldighet att följa reglerna och hindra spridning av invasiva främmande arter. På EU-förteckningen över invasiva främmande arter⁴³³

⁴³¹ Livsmedelsverkets samarbetsrapport. Handbok för utredning av utbrott. S 2020 nr 02.

⁴³² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter.

⁴³³ Kommissions genomförandeförordning (EU) 2016/1141 av den 13 juli 2016

(**"Unionsförteckningen"**) listas de arter som behöver förbjudas i alla EU:s medlemsländer. Utöver EU-förordningen och Unionsförteckningen innehåller MB bland annat en straffbestämmelse som ska tillämpas när någon bryter mot reglerna om invasiva främmande arter.⁴³⁴ Även de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. MB har betydelse, till exempel för valet av bekämpningsmetod. 26 kap. MB innehåller bestämmelser som styr tillsynsmyndigheternas arbete. Förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter beskriver ansvarsfördelningen mellan olika svenska myndigheter. Miljötillsynsförordningen beskriver ansvarsfördelningen mellan tillsynsmyndigheterna. Naturvårdsverket och HaV arbetar med att ta fram ett förslag till en nationell förteckning över invasiva främmande arter med särskild betydelse för Sverige.⁴³⁵

En växtskadegörare som redan regleras genom EU:s förordning om invasiva främmande arter omfattas inte av Växtskyddsförordningen och vice versa.

---

om antagande av en förteckning över invasiva främmande arter av unionsbetydelse i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014.

⁴³⁴ 29 kap. 9 c § MB.

⁴³⁵ Mer information om myndigheternas arbete finns här: <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/invasiva->

6.4.2 Roll- och ansvarsfördelning

6.4.2.1 *Kommuner*

Kommunen har ett särskilt ansvar att begränsa att invasiva främmande arter sprider sig på allmänna ytor och genom avfallshanteringen.

6.4.2.2 *Nationella myndigheter*

Naturvårdsverket är ansvarig myndighet i fråga om arter som lever på land, och HaV är ansvarig myndighet i fråga om arter som lever i vatten.⁴³⁶

Länsstyrelserna är ansvarig tillsynsmyndighet för invasiva främmande arter. Länsstyrelserna kan delegera ansvar till den kommun som begär det.⁴³⁷

Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Tullverket ansvarar för de offentliga kontroller som ska utföras för att förhindra att invasiva främmande arter avsiktligt tas in i Sverige och EU.

Trafikverket har ett ansvar för bekämpningen av invasiva främmande arter i transportinfrastrukturen.

Skogsstyrelsen har ansvar för att ta fram hanteringsåtgärder för invasiva främmande skogsträädarter som används för virkesproduktion och

frammande-arter/aktuellt/nationell-forteckning-over-invasiva-frammande-arter/. Hämtad 2022-12-12.

⁴³⁶ 3 § förordningen (2018:1939) om invasiva främmande arter.

⁴³⁷ 18 § miljötillsynsförordningen (2011:13).

som växer på mark som omfattas av skogsvårdslagen (1979:429).

Sametinget ska höras i frågan om bl.a. hanteringsåtgärder och hanteringsområden om dessa kan antas ha betydelse för rennäringen eller samisk kultur.

6.4.2.3 *Enskilda*

Fastighetsägare (såväl privatpersoner som bolag och kommunala och statliga fastighetsägare) men även nyttjanderättshavare har ett ansvar för invasiva främmande arter på den egna fastigheten alternativt den nyttjade fastigheten.

6.4.3 Information och stöd

HaV publicerar information om invasiva främmande arter på sin webbsida.⁴³⁸ Naturvårdsverket har tagit fram en vägledning om EU-förordningen om invasiva främmande arter,⁴³⁹ samt en tillsynsvägledning om invasiva främmande arter.⁴⁴⁰

---

⁴³⁸ <https://www.havochvatten.se/arter-och-livsmiljoer/invasiva-frammande-arter.html>. Hämtad 2022-09-28.

⁴³⁹ Naturvårdsverket. Invasiva främmande arter: <https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Artskydd/invasiva-frammande-arter-vagledning/Invasiva-frammande-arter-vagledning/>. Hämtad 2020-11-29.

⁴⁴⁰ Naturvårdsverket, 2022. Tillsynsvägledning om invasiva främmande arter. Vägledningen finns här: Tillsynsvägledning om invasiva främmande arter (naturvardsverket.se) och uppdateras löpande.

7. Offentlig upphandling

7.1 Regler och tillämpning

Den nationella upphandlingsstrategin⁴⁴¹ är styrande för statliga myndigheter och kan vara ett stöd för kommuner. Strategin framhåller vikten av helhetssyn, livscykelperspektiv och miljöhänsyn i upphandlingens olika faser, särskilt inom produktgrupper med stor miljöpåverkan. Enligt strategin kan upphandling användas som ett strategiskt verktyg för Sveriges omställning mot en cirkulär och biobaserad ekonomi för att nå de nationella miljömålen och för Sveriges arbete för att uppfylla de globala hållbarhetsmålen och 2030-agendan.⁴⁴² Upphandling anses också kunna användas för att främja innovativa och nya miljö- och energitekniklösningar. Likaså anses den ökade digitaliseringen och användningen av IT kunna bidra till att möta klimatutmaningen och nå dessa mål.⁴⁴³

⁴⁴¹ Regeringskansliet, 2016. Finansdepartementet. Nationella upphandlingsstrategin.

⁴⁴² Nationella upphandlingsstrategin, s 20.

⁴⁴³ Jfr Nationella upphandlingsstrategin, ss 20-21.

⁴⁴⁴ Direktiven 2014/24/EU, 2014/25/EU och 2014/23/EU.

⁴⁴⁵ Lag (2016:1145) om offentlig upphandling, lag (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna, lag (2016:1147) om upphandling av koncessioner (LUK), lag (2011:1029) om

I upphandlingsdirektiven,⁴⁴⁴ vilka har införlivats i de svenska upphandlingslagarna,⁴⁴⁵ framgår att en upphandlande myndighet bör beakta miljöhänsyn, sociala och arbetsrättsliga hänsyn vid offentlig upphandling om upphandlingens art motiverar detta. Kravställandet kan också underlättas av tydligare möjligheter att hänvisa till miljömärkning och miljöledning.

Enligt 11 § Klimatanpassningsförordningen ska förordningsmyndigheterna ta hänsyn till klimatanpassning i myndigheternas upphandlingar i den mån det är möjligt. Kravet har tolkats som att myndigheten bör analysera effekterna av ett förändrat klimat i varje upphandling, och beakta dessa om de har relevans för upphandlingen.⁴⁴⁶ Också av relevans i sammanhanget är Förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter. Förordningen ställer krav på att statliga myndigheter ska ha miljöledningssystem,⁴⁴⁷ och att ett sådant miljöledningssystem ska innebära att myndigheten miljöanpassar sina upphandlingar i den mån en sådan anpassning är möjlig.⁴⁴⁸

upphandling på försvars- och säkerhetsområdet (LUFS) och lag (2008:962) om valfrihetssystem (LOV).

⁴⁴⁶ SMHI, 2021. Klimatologi nr 62, 2021. Myndigheters arbete med klimatanpassning 2020 s 10.

⁴⁴⁷ 3 § Förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter.

⁴⁴⁸ 13 § förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter.

Sammantaget ställs det krav på att förordningsmyndigheterna ska, i den mån det är möjligt, ta hänsyn till såväl klimatanpassning som miljöanpassning vid sina upphandlingar. Av SMHI:s rapport om myndigheters arbete med klimatanpassning 2020 ("SMHI:s rapport 2020") framgår att myndigheterna inte har kommit så långt när det gäller just att ta hänsyn till klimatanpassning i sina upphandlingar. Av femtioen myndigheter svarade nio att de hade gjort det, tolv att de delvis hade gjort det och trettio att de inte hade gjort det. Eftersom tre myndigheter exemplifierade sina jakande svar med åtgärder som syftar till att minska utsläpp av växthusgaser,⁴⁴⁹ är det oklart om alla de myndigheter som har angett att de har tagit hänsyn till klimatanpassning i sina upphandlingar verkligen har gjort det. Utifrån denna information kan det också antas att ett hinder för myndigheterna att klimatanpassa sina upphandlingar kan vara bristande kunskap om skillnaden mellan klimatanpassning och miljöanpassning. Ett ytterligare hinder har av Naturvårdsverket angetts vara att det behövs tydligare riktlinjer för hur en klimatanpassad upphandling kan genomföras.⁴⁵⁰

Det kan också, som tidigare konstaterats, vara svårt att både ta hänsyn till miljön och klimatanpassning i en och samma upphandling. Exempelvis skulle

klimatanpassning kunna aktualiseras genom krav på att en serverplacering måste kunna säkerställa en trygg informationslagring även i ett förändrat klimat eller krav på att en leverantör ska vidta åtgärder för bevarande av biologisk mångfald eller skydd av vattenresurser. Den lösning som bäst uppfyller de krav på serverplacering eller bevarandeåtgärder i exemplen ovan är dock inte nödvändigtvis den som innebär minst miljöpåverkan, vilket kan innebära att myndigheterna måste göra prioriteringar. Ett annat möjligt hinder är den tänkbara höjande effekt som hänsyn till klimatanpassning kan ha på priset för det som anskaffas.

7.2

Roll- och ansvarsfördelning

Alla förordningsmyndigheter berörs av de regler som särskilt gäller för statliga myndigheter. En myndighet som ska ha ett miljöledningssystem ska årligen redovisa miljöledningsarbetet. Redovisningen ska, i samband med myndighetens årsredovisning, ges in till det departement i Regeringskansliet som myndigheten hör till och till Naturvårdsverket. Naturvårdsverket ansvarar för att varje år lämna en sammanfattning av myndigheternas årliga redovisningar till regeringen.⁴⁵¹

⁴⁴⁹ SMHI, 2021. Klimatologi nr 62, 2021. Myndigheters arbete med klimatanpassning 2020 s 22.

⁴⁵⁰ SMHI, 2021. Klimatologi nr 62, 2021. Myndigheters arbete med klimatanpassning 2020 s

72.

⁴⁵¹ 20 b § förordning (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter.

Upphandlingsmyndigheten ger stöd och information om upphandling.

Konkurrensverket är tillsynsmyndighet.

Alla upphandlande myndigheter eller enheter berörs av upphandlingsreglerna.

7.3 Information och stöd

SMHI har publicerat en vägledning för klimatanpassade upphandlingar.⁴⁵²

SMHI har tagit fram en "Guide för klimatanpassad upphandling" i syfte att stötta de myndigheter som omfattas av Klimatanpassningsförordningen.⁴⁵³

Av SMHI:s rapport 2020 framgår att SMHI avser att fortsätta stötta myndigheterna i deras arbete med att ta hänsyn till klimatanpassning i upphandlingar. Arbetet planeras som ett gemensamt initiativ mellan Upphandlingsmyndigheten och SMHI, med fokus på praktiska exempel.⁴⁵⁴ Avsikten är att under 2022 kunna publicera ett webbaserat beslutsträd.

---

⁴⁵² SMHI, 2022. <https://www.smhi.se/guide-klimatanpassade-upphandlingar/klimatanpassning-i-strategiskt-inkopsarbete>. Hämtad 2022-09-29.

⁴⁵³ SMHI, 2020. Guide till klimatanpassning.

⁴⁵⁴ SMHI, 2021. Klimatologi nr 62, 2021. Myndigheters arbete med klimatanpassning 2020 s 17.

7.4 Utredningar och översyn av regelverket

7.4.1 Regeringsuppdrag till SMHI

Miljö- och energidepartementet gav i SMHI:s regleringsbrev för 2017 följande uppdrag:

"SMHI ska i samråd med Upphandlingsmyndigheten göra en förstudie om möjligheterna till ett systematiskt arbete med klimatanpassning inom ramen för offentlig upphandling. Studien ska fokusera på sektorn samhällsplanering och bostad/byggnad. I studien ska analyseras vilka behov av stöd som finns på området och hur offentlig upphandling kan stärka sektorns klimatanpassning. En bedömning ska göras av vilka faktorer som är väsentliga och rekommendationer tas fram kring vilket stöd och vilka kriterier som behövs i upphandlingsprocessen. Utifrån detta ska förslag ges för fortsatt arbete. Uppdraget ska göras i samarbete med Boverket, MSB, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet och SGI och redovisas till regeringen senast 30 november 2017."⁴⁵⁵

Regeringsuppdraget redovisades den 2017-11-22 i rapporten "Klimatanpassning inom ramen för offentlig upphandling".⁴⁵⁶

⁴⁵⁵ Regeringen, 2017. Regleringsbrev SMHI 2017. Regeringsbeslut I:14.

⁴⁵⁶ SMHI, 2017. Redovisning av regeringsuppdraget "Klimatanpassning inom ramen för offentlig upphandling".

7.4.2 Regeringsuppdrag till Upphandlingsmyndigheten

Finansdepartementet gav i Upphandlingsmyndighetens regleringsbrev för 2021 följande uppdrag:

”Myndigheten ska, inom ramen för sitt verksamhetsområde, bistå Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) i att stödja myndigheter som omfattas av förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete att ta hänsyn till klimatanpassning i sina upphandlingar. Målet med uppdraget är att offentlig upphandling ska användas som ett strategiskt verktyg för att bidra till att utveckla ett långsiktigt hållbart och robust samhälle, som aktivt möter klimatförändringar genom att minska sårbarheter och ta tillvara möjligheter. För uppdragets genomförande får myndigheten rekvrirera högst 300 000 kronor från SMHI. Myndigheten ska löpande hålla Regeringskansliet (Miljödepartementet) informerat om arbetet med uppdraget.”⁴⁵⁷

Uppdraget står kvar i Upphandlingsmyndighetens regleringsbrev för 2022.⁴⁵⁸

---

⁴⁵⁷ Finansdepartementet. Regeringsbeslut III 5. Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Upphandlingsmyndigheten. Fi2020/05114 (delvis).

⁴⁵⁸ Finansdepartementet. Regeringsbeslut III 4. Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende upphandlingsmyndigheten. Fi2021/04004 (delvis).

7.4.3 En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling

I regeringens lagrådsremiss En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling föreslås att det ska införas en skyldighet att vid offentlig upphandling beakta klimatet, miljön, människors hälsa, djuromsorg samt sociala och arbetsrättsliga aspekter, om upphandlingens art motiverar det.⁴⁵⁹ Med klimatet avses klimatsystemet, dvs. atmosfären, hydrosfären, biosfären och geosfären sammantagna och dess inbördes samspel. Exempelvis kan en upphandlande myndighet eller enhet beakta klimatet genom att utvärdera anbudens effekter för utsläppen av växthusgaser i klimatsystemet eller genom att ställa krav på produktens livslängd. Även åtgärder för klimatanpassning omfattas.⁴⁶⁰ Vidare föreslås att upphandlande myndigheter och enheter dels ska besluta om riktlinjer för hur nämnda intressen ska beaktas, dels för varje upphandling ska dokumentera sina överväganden om huruvida ett visst samhällsintresse ska beaktas och, i förekommande fall, hur skyldigheten har fullgjorts. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.⁴⁶¹

⁴⁵⁹ Regeringen, 2022. Lagrådsremiss. En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling s 1.

⁴⁶⁰ Regeringen, 2022. Lagrådsremiss. En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling s 34.

⁴⁶¹ Regeringen, 2022. Lagrådsremiss. En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling s 1.

8. Analys

8.1 Målkonflikter och synergier

Det finns i nuläget ett fåtal regler som uttryckligen syftar till att främja klimatanpassningen. Ett desto större antal regler har, på ett eller annat sätt, relevans för klimatanpassningsarbetet. Reglerna är ofta komplicerade, rör flera områden, och kräver ofta att olika intressen vägs samman och att prioriteringar görs. Exempelvis kan intressen som bostadsbyggande, ekonomisk tillväxt eller planering av infrastruktur komma i konflikt med de krav som ställs i såväl PBL som MB om hushållning med mark och vattenområden och hänsyn till folkhälsan. Viktigt att ha i åtanke är att vissa regler, såsom exempelvis reglerna om artskydd, kan innebära ett förbud mot att genomföra vissa klimatanpassningsåtgärder, varvid frågan måste prövas tidigt i planerings- och prövningsprocesser.

Att all planläggning ska ta hänsyn till miljö- och klimataspekter (begreppet klimataspekter inrymmer såväl klimatpåverkan som klimatanpassning) innebär att klimatanpassningsåtgärder kan komma i konflikt med andra miljöaspekter – t.ex. kan rensning av diken för att avvattna översvämmande områden motverka uppnåendet av miljö kvalitetsmålet för vatten. Å andra sidan kan klimatanpassningsåtgärder istället skapa synergier och innebära att utsläppen av växthusgaser begränsas. Ett sätt att uppnå synergier i samhällsplanering kan vara att arbeta med

ekosystemtjänster, vilka anses öka möjligheten att nå flera miljö- och samhällsmål samtidigt. Exempelvis kan en våtmark bidra till klimatanpassning genom att fungera som fördröjning av höga vattenflöden, samtidigt som den kan bidra till att kväve och fosfor renas och den biologiska mångfalden gynnas. Dessutom kan området användas för rekreation och friluftsliv. Likaså är det möjligt att inom arbetet med grön infrastruktur anlägga ett grönt tak i syfte att förbättra den vattenhållande förmågan och därmed reducera negativa konsekvenser av skyfall. Beroende på hur detta gröna tak anläggs, så kan det anlagda gröna elementet antingen bidra till att stärka biologisk mångfald, eller ha en begränsad eller obefintlig effekt för biologisk mångfald.

Vissa regler kan användas som verktyg i klimatanpassningsarbetet, såsom möjligheten för länsstyrelserna eller kommunerna att inrätta vattenskyddsområden eller kommunernas möjlighet att upphäva eller ändra gamla detaljplaner för att anta nya som tar hänsyn till klimatförändringarna. Vissa bestämmelser, såsom bestämmelserna om riksintressen, kan utgöra ett hinder för planering och genomförande av klimatanpassningsåtgärder i den mån sådana åtgärder kan komma i konflikt med riksintresset, men kan också användas för att skydda områden av vikt för klimatanpassningen (såsom anläggningar för vattenförsörjning). Det borde finnas förutsättningar för riksintressemyndigheterna att ta hänsyn till klimatförändringarna under pågående revidering av riksintressena.

8.2 Miljöbedömningar som verktyg för klimatanpassning

Den strategiska miljöbedömningen är avsedd att ge kommunen möjlighet att ta hänsyn till sambandet mellan klimatpåverkan och klimatanpassning, och att så långt möjligt välja klimatanpassningsåtgärder som också innebär att klimatpåverkan begränsas. Den strategiska miljöbedömningen fungerar som en grund till vilken den specifika miljöbedömningen sedermera behöver förhålla sig. Den strategiska miljöbedömningen av exempelvis en översiktsplan bör särskilt bedöma övergripande miljöeffekter och kumulativa effekter som är svåra att hantera på mer detaljerad nivå. Den strategiska miljöbedömningen bör kunna fungera som utgångspunkt och som informationskälla om klimatförändringar och andra aspekter att ta hänsyn till i efterföljande planering, specifika miljöbedömningar och tillståndsprövning. Exempelvis kan den strategiska miljöbedömningen bidra till att minimera risker relaterade till översvämningar genom att identifiera riskområden. Den kunskap och de förslag som framgår av planen och den strategiska miljöbedömningen kan sedan användas i den specifika miljöbedömningen för en verksamhet eller åtgärd. I efterföljande tillståndsbeslut är det möjligt att bestämma att den aktuella verksamheten ska behöva följa villkor som är anpassade till de lokala förhållandena.

---

⁴⁶² SOU 2017:42. Vem har ansvaret? s 332.

Tillståndsbeslut och villkor kan i sin tur påverka vad som får genomföras i kommande planer.

8.3 Ansvarsfördelning

Frågan om ansvarsfördelning mellan stat, kommun och fastighetsägare diskuteras i Klimatanpassningsutredningen (SOU 2017:42). Utredarens slutsats är att rådande ansvarsfördelning är orimlig, eftersom fastighetsägare kan komma att drabbas hårt och dessutom saknar möjlighet att agera effektivt eftersom åtgärder i många fall kräver samordning.⁴⁶² Den Nationella strategin presenterar inte någon förändrad ansvarsfördelning.

För att rådande ansvarsfördelning ska vara rimlig behöver den drabbade aktören ha rådighet och möjlighet att vidta de åtgärder som krävs. När ett klimatrelaterat problem kan lösas genom åtgärder i mindre skala (exempelvis inom den egna fastigheten), kan det vara rimligt att dessa åtgärder vidtas av den berörda aktören. Exempelvis kan en enskild fastighetsägare installera översvämningsskydd i sin källare. Andra typer av klimatrelaterade problem, såsom skredsäkring, högvattenskydd och åtgärder för skyfallshantering, kräver mer storskaliga och samordnade anpassningsåtgärder. I dessa fall kan det i praktiken vara omöjligt för en enskild aktör att vidta de åtgärder som krävs. För dessa typer av klimatrelaterade problem behövs således övergripande perspektiv och samordning.

”

Frågan om ansvarsfördelning mellan stat, kommun och fastighetsägare diskuteras i Klimatanpassningsutredningen (SOU 2017:42). Utredarens slutsats är att rådande ansvarsfördelning är orimlig, eftersom fastighetsägare kan komma att drabbas hårt och dessutom saknar möjlighet att agera effektivt eftersom åtgärder i många fall kräver samordning.

8.4

Samordning och samverkan

Den Nationella strategin lyfter fram vikten av att långsiktigt stärka den nationella samordningen av klimatanpassningsarbetet. Vikten av att samordna klimatanpassningsarbetet för att uppnå skalfördelar, synergieffekter och stabilitet framhålls i många skrifter. Klimatförändringarna sker gränslöst och kräver samordnade insatser. Samverkan bör ske både mellan och inom fler nivåer; internationellt, nationellt, regionalt, kommunalt och med den privata sektorn. Behovet av samordning gör sig särskilt gällande avseende kombinerade risker (såsom erosion i strandnära områden med förorenad mark), där flera myndigheter men även enskilda verksamhetsutövare kan tänkas beröras och behöva samarbeta för att nå lämpliga lösningar. Även vissa problemområden, såsom översvänningsområden, riskområden för ras, skred och erosion, påverkan av höjda havsnivåer eller dricksvattenförsörjning, är ofta kommunöverskridande och kräver därför kommunöverskridande åtgärder.

8.5

Information och stöd

Det finns omfattande information att tillgå angående lagar och andra författningar som har relevans för klimatanpassning. Ett stort antal vägledningar, rapporter och handlingsplaner berör främst ett verksamhetsområde, och publiceras oftast på den ansvarige myndighetens webbsida. Även olika typer av kartor publiceras på olika myndigheters webbsidor. Det kan därför vara svårt för den som ska

tillämpa reglerna att få en helhetsbild och ta del av all relevant information. Det kan också i vissa fall vara svårt att avgöra om tillgänglig information fortfarande gäller. Eftersom mycket arbete pågår på området, med ett par relativt nya lagbestämmelser och en del pågående utredningar och lagförslag, är det viktigt att se till att den information som publiceras uppdateras regelbundet, och att det tydligt framgår om informationen fortfarande är aktuell.

Alla, såväl nationella myndigheter som kommuner och privata aktörer berörs i någon del av reglerna, varvid det också är viktigt att se till att alla får tillgång till lättillgänglig, enhetlig och uppdaterad information. Ett praktiskt exempel är att ett antal myndigheter tillhandhåller olika typer av kartor (översvämningskartor, riksintressekarta, kartunderlag för ras, skred och erosion, m.m.). Det skulle underlätta för alla berörda aktörer att vidta lämpliga klimatanpassningsåtgärder om alla kartor tillhandahölls på ett och samma ställe, exempelvis med möjlighet att välja mellan olika kartlager.

Ett lämpligt forum för att tillhandahålla en samlad information om klimatanpassning kan vara portalen Klimatanpassning.se, som drivs av Nationellt kunskapscentrum för klimatanpassning vid SMHI i samverkan med Myndighetsnätverket för klimatanpassning, och där sådant arbete har påbörjats.

8.6

Fortsatt arbete

Delphis uppdrag vid framtagandet av Rapporten omfattar inte att utreda eventuella brister i lagstiftningen inom klimatanpassningsområdet. Delphi har dock ombetts att identifiera frågeställningar som skulle kunna utredas ytterligare.

Inledningsvis konstateras att det redan finns ett antal lagförslag och en rad utredningar som berör klimatanpassning. Genomgången underlag tyder på att det fortsatt skulle kunna vara lämpligt att utreda bl.a.:

- Behovet av fortsatt identifiering och utredning av möjliga synergier och målkonflikter mellan olika lagar och regler.
- Frågan om nuvarande lagstiftning kan utgöra ett hinder för klimatanpassningsarbetet och om det behövs en översyn av och eventuellt ändringar i nuvarande lagstiftning för att underlätta klimatanpassningsarbetet.
- Frågor om ansvarsfördelning mellan stat, kommun och enskild, avseende såväl förebyggande som reparativa åtgärder.
- Behovet av att närmare informera enskilda om deras ansvar för klimatanpassningen.
- Behovet av att skapa samverkanslösningar för att främja kommunöverskridande åtgärder.

- Möjligheten för tillsynsmyndigheter enligt MB att ompröva verksamhetsutövarens tillstånd p.g.a. framtida klimatförändringar.

Behovet av att förtydliga förhållandet mellan lagstiftningen om olyckor och lagstiftningen om krisberedskap.

Referenser

Strategiska dokument och internationella åtaganden

Agenda 2030

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

Konventionen om skydd av Östersjöområdets marina miljö (SÖ 1996:22) och konventionen för skydd av den marina miljön i Nordostatlanten (SÖ 1994:25)

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén. Att bygga upp ett klimateresilient Europa - den nya EU-strategin för klimatanpassning. COM(2021) 82 final

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, Rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén. En EU-strategi för klimatanpassning. COM(2013) 216 final

Sendairamverket för katastrofreducering 2015-2030

EU-förordningar

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2017/625 av den 15 mars 2017 (förordningen om offentlig kontroll)

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2016/429 av den 9 mars 2016 om överförbara djursjukdomar och om ändring och upphävande av vissa akter med avseende på djurhälsa ("djurhälsolag")

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 2016/2031 av den 26 oktober 2016 om skyddsåtgärder mot växtskadegörare

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1169/2011 av den 25 oktober 2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach) och inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1169/2011 av den 25 oktober 2011 om tillhandahållande av livsmedelsinformation till konsumenterna

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 853/2004 av den 29 april 2004 om fastställande av särskilda hygienregler för livsmedel av animaliskt ursprung

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach) och inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2020/741 av den 25 maj 2020 om minimikrav för återanvändning av vatten

Kommissions genomförandeförordning (EU) 2016/1141 av den 13 juli 2016 om antagande av en förteckning över invasiva främmande arter av unionsbetydelse i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014.

Förslag till EU-förordningar

Förslag till Europaparlamentets och Rådets förordning om inrättandet av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordning (EU) 2018/1999 (Europeisk klimatlag)

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om restaurering av natur (COM(2022) 304)

EU-direktiv

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten

Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/52/EU av den 16 april 2014 om ändring av direktiv 2011/92/EU om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt

Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/18/EU av den 4 juli 2012 om åtgärder för att förebygga och begränsa faran för allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår och om ändring och senare upphävande av rådets direktiv 96/82/EG

Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/42/EG av den 27 juni 2001 om bedömning av vissa planers och programs miljöpåverkan

Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/92/EU av den 13 december 2011 om bedömning av inverkan på miljön av vissa offentliga och privata projekt

Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar, i lydelsen enligt rådets direktiv 2013/17/EU

Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/56/EG av den 17 juni 2008 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område (Ramdirektiv om en marin strategi)

Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/105/EG av den 16 december 2008 om miljökvalitetsnormer inom vattenpolitikens område och ändring och senare upphävande av rådets direktiv 82/176/EEG, 83/513/EEG, 84/156/EEG, 84/491/EEG och 86/280/EEG, samt om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG, i lydelsen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/39/EU

Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/7/EG av den 15 februari 2006 om förvaltning av badvattenkvaliteten och om upphävande av direktiv 76/160/EEG, i lydelsen enligt rådets direktiv 2013/64/EU

Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område, i lydelsen enligt kommissionens direktiv 2014/101/EU

Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009 av den 21 oktober 2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 av den 22 maj 2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter

Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter

Rådets direktiv 91/271/EEG av den 21 maj 1991 om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse

Förslag till EU-direktiv

Proposal for a directive of the European Parliament and

of the Council on measures for a high common level of cybersecurity across the Union, repealing Directive (EU) 2016/1148 (COM/2020/823 final)

Europaparlamentets lagstiftningsresolutioner

Europaparlamentets lagstiftningsresolution av den 10 november 2022 om förslaget till Europaparlamentets och rådets direktiv om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen, och om upphävande av direktiv (EU) 2016/1148 (COM(2020)0823 – C9-0422/2020 – 2020/0359(COD))

EU-kommissionens beslut

Kommissionens beslut (EU) 2017/848 av den 17 maj 2017 om fastställande av kriterier och metodstandarder för god miljöstatus i marina vatten, specifikationer och standardiserade metoder för övervakning och bedömning och om upphävande av beslut 2010/477/EU

Lagar

SFS 2018:1192. Djurskyddslagen

SFS 2017:720. Klimatlagen

SFS 2017:725. Kommunallagen

SFS 2016:1145. Lag om offentlig upphandling

SFS 2016:1146. Lag om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster

SFS 2016:1147. Lag om upphandling av koncessioner

SFS 2014:899. Lag om riktlinjer för kommunala markanvisningar

SFS 2011:1029. Lag om upphandling på försvars- och säkerhetsområdet

SFS 2010:900. Plan- och bygglagen

SFS 2010:1011. Lagen om brandfarliga och explosiva varor

SFS 2010:500. Luftfartslagen

SFS 2009:400. Offentlighets- och sekretesslagen

SFS 2008:962. Lag om valfrihetssystem

SFS 2006:263. Lagen om transport av farligt gods

SFS 2006:545. Lag om skyddsrum

SFS 2006:412. Lag om allmänna vattentjänster

SFS 2006:544. Lag om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och vid höjd beredskap

SFS 2006:804. Livsmedelslagen

SFS 2006:806. Lag om provtagning på djur, mm

SFS 2006:807. Lag om kontroll av husdjur, mm

SFS 2005:403. Naturgaslagen

SFS 2003:778. Lag om skydd mot olyckor

SFS 1999:658. Zoonoslagen

SFS 1999:657. Epizootilagen

SFS 1999:381. Lagen om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor

SFS 1988:950. Kulturmiljölagen

SFS 1998:812. Lagen med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet

SFS 1998:808. Miljöbalken

SFS 1997:857. Ellagen

SFS 1995:1649. Lagen om byggande av järnväg

SFS 1994:1809. Lag om totalförsvarsplikt
SFS 1994:1811. Lag om disciplinansvar inom totalförsvaret, m.m.
SFS 1992:1140. Lagen om Sveriges ekonomiska zon
SFS 1992:1403. Lag om totalförsvär och höjd beredskap
SFS 1991:45. Minerallagen
SFS 1990:746. Lagen om betalningsföreläggande och handräckning
SFS 1979:429. Skogsvårdslagen
SFS 1985:206. Lagen om viten
SFS 1984:3. Lagen om kärnteknik verksamhet
SFS 1983:293. Lagen om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn
SFS 1981:130. Preskriptionslagen
SFS 1978:160. Lagen om vissa rörledningar
SFS 1977:1160. Arbetsmiljölagen
SFS 1975:85. Lagen med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförsel av varor
SFS 1974:211. Bisjukdomslagen
SFS 1974:152. Regeringsformen
SFS 1973:1144. Ledningsrättslagen
SFS 1973:1149. Anläggningslagen
SFS 1973:1150. Lag om förvaltning av samfälligheter
SFS 1972:719. Expropriationslagen
SFS 1972:207. Skadeståndslagen
SFS 1971:948. Väglagen
SFS 1970:994. Jordabalken

SFS 1966:314. Lagen om kontinentalsockeln
SFS 2017:30 Hälso- och sjukvårdslagen
SFS 2009:366 Lagen om handel med läkemedel
SFS 2015:315 Läkemedelslagen
SFS 2022:725 Växtskyddslag

Förordningar

SFS 2018:1428. Förordning om myndigheters klimatanpassningsarbete
SFS 2018:1939. Förordning om invasiva främmande arter
SFS 2017:868. Förordning med länsstyrelseinstruktion
SFS 2017:870. Förordning om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap
SFS 2006:638. Förordning om skyddsrum
SFS 2017:966. Miljöbedömningsförordningen
SFS 2017:870. Förordning om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter vid höjd beredskap
SFS 2015:236. Förordning om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor
SFS 2015:1052. Förordning om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap
SFS 2013:251. Miljöprövningsförordningen
SFS 2012:546. Förordning med instruktion för Boverket
SFS 2011:338. Plan-och byggförordning
SFS 2011:13. Miljötillsynsförordningen
SFS 2011:1060. Förordningen om kontroll vid export av livsmedel

SFS 2010:1075. Förordningen om brandfarliga och explosiva varor

SFS 2010:1121. Förordning om bidrag till förvaltning av värdefulla kulturmiljöer

SFS 2010:1341. Havsmiljöförordningen

SFS 2009:907. Förordningen om miljöledning i statliga myndigheter

SFS 2009:945. Förordning med instruktion för Statens geotekniska institut

SFS 2009:956. Förordning om översvänningsrisker

SFS 2009:974. Förordning med instruktion för Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

SFS 2009:1426. Förordning med instruktion för Livsmedelsverket

SFS 2008:1002. Förordning med instruktion för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

SFS 2008:1300. Förordning med instruktion för Transportstyrelsen

SFS 2007:1119. Förordning med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät

SFS 2006:812. Förordningen om offentlig kontroll av livsmedel som importeras från ett tredje land

SFS 2006:813. Livsmedelsförordningen

SFS 2004:660. Vattenförvaltningsförordningen

SFS 2003:789. Förordning om skydd mot olyckor

SFS 2003:477. Förordning om utbildning i skydd mot olyckor

SFS 1998:899. Förordning om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

SFS 1998:901. Förordning om verksamhetsutövares egenkontroll

SFS 1998:1252. Förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

SFS 1998:1388. Förordningen om vattenverksamheter

SFS 1995:238. Förordning om totalförsvarspikt

SFS 1995:239. Förordning om förmåner till totalförsvarspiktiga

SFS 1995:241. Förordning om disciplinansvar inom totalförsvaret

SFS 1995:649. Förordning om ledighet och fritid för totalförsvarspiktiga under tjänstgöring

SFS 1994:522. Förordning om förmåner till instruktörer inom frivillig försvarsutbildning

SFS 1994:523. Förordning om förmåner till frivilliga

SFS 1994:524. Förordning om frivillig försvarsverksamhet

SFS 1994:542. Förordningen om utförsel av levande djur m.m.

SFS 1994:1830. Förordningen om införsel av levande djur m.m.

SFS 1990:12. Totalförsvarets folkrättsförordning

SFS 2019:556 Förordning om statligt stöd för bättre vattenhushållning

SFS 2022:524 Förordning om statliga myndigheters beredskap

SFS 2022:525 Förordning om civilområdesansvariga länsstyrelser

SFS 2016:402 Förordning om nematoder, insekter och spindeldjur som bekämpningsmedel

SFS 2013:63 Förordning om bekämpningsmedelsavgifter

SFS 2014:425 Förordning om bekämpningsmedel

SFS 2007:845 Artskyddsförordningen

Propositioner och betänkanden

Betänkande 2021/22:FiU1. Finansutskottets betänkande
Statens budget 2022 – Rambeslutet

Betänkande 2021/22:MJU30. Miljö- och
jordbruksutskottets betänkande Riksdagsskrivelse
2021/22:453

Betänkande 2021/22:CU29. Civilutskottets betänkande
Riksdagsskrivelse 2021/22:446.

Betänkande 2021/22:MJU25. Miljö- och
jordbruksutskottets betänkande och Riksdagsskrivelse
2021/22:335

Betänkande 2020/21:FöU3. En effektivare kommunal
räddningstjänst

Prop. 2022/23:1 Budgetpropositionen för 2023,
Utgiftsområde 20

Prop. 2021/22:58 Stärkt äganderätt, flexibla
skyddsformer och ökade incitament för naturvården i
skogen

Prop. 2021/22:207 Tydligare bestämmelser om
ersättning vid avslag på ansökningar om tillstånd till
avverkning i fjällnära skog

Prop. 2021/22:1 utg.omr. 23

Prop. 2021/22:208 Vägar till hållbara vattentjänster

Prop. 2021/22:148 En ny växtskyddslag

Prop. 2021/22:1. Budgetpropositionen för 2022

Prop. 2020/21:174 Genomförandet av MKB-direktivet i
plan- och bygglagen

Prop. 2020/21:99. Vårändringsbudget för 2021

Prop. 2020/21:3. Totalförsvaret 2021-2025

Prop. 2017/18:163. Nationell strategi för
klimatanpassning

Prop. 2016/17:104. En livsmedelsstrategi för Sverige –
fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet och
Näringsdepartementet (2019)

Prop. 2009/10:170 En enklare plan- och bygglag

Prop. 2008/09:162. En sammanhållen energi- och
klimatpolitik

Prop. 2002/03:119. Reformerad
räddningstjänstlagstiftning

Prop. 2001/02:184. Extraordinära händelser i kommuner
och landsting

Prop. 1997/98:45. Miljöbalk

Prop. 1985/86:3. Regeringens proposition med förslag till
lag om hushållning med naturresurser mm

Statens offentliga utredningar och departementspromemorior

Ds 2020:19. Genomförandet av MKB-direktivet i plan-
och bygglagen

2021/22:FPM114 Faktapromemoria, Förordning om
restaurering av natur

SOU 2022:21. Slutbetänkande av klimaträttsutredningen.
Rätt för klimatet.

SOU 2022:6 Hälso- och sjukvårdens beredskap –
struktur för ökad förmåga

SOU 2021:81 En säker tillgång till dricksvatten av god
kvalitet

SOU 2021:21. Betänkande av klimaträttsutredningen. En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden

SOU 2021:51. Skydd av arter - vårt gemensamma ansvar

SOU 2021:9. En stärkt försörjningsberedskap för hälso- och sjukvården

SOU 2020:73. Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen

SOU 2020:62 En samlad djurhälsoreglering

SOU 2017:42. Vem har ansvaret?

SOU 2016:32. En trygg dricksvattenförsörjning – bakgrund, överväganden och förslag

SOU 2015:99. Planering och beslut för hållbar utveckling

Regeringsbeslut

Dir. 2022:72 Kommittédirektiv, Ökad försörjningsberedskap för varor och tjänster från industrin

Dir. 2021:92 Kommittédirektiv, Vattenfrågor vid planläggning och byggande

Dir. 2021:50. Tilläggsdirektiv till Klimaträttsutredningen (M 2019:05)

Dir. 2021:30 Utredningen om civilbefolkningens skydd vid höjd beredskap

Dir. 2019:46 Miljödepartementet, Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen

Fi2022/02246. Uppdrag att genomföra en förstudie om nationell fysisk planering.

Fi2021/02423. Uppdrag om identifiering av riksintresseanspråk som behöver aktualitetsprövas

Fi2021/04004. Regeringsbeslut III 4. Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende upphandlingsmyndigheten.

Fi2020/00252/SPN. Uppdrag att se över kriterierna för och anspråk på områden av riksintresse

Fi2020/05114. Regeringsbeslut III 5. Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Upphandlingsmyndigheten.

Fö2020/01269. Inriktning för en sammanhängande planering för totalförsvaret

Försvarsmakten att pröva förmågan avseende rapportering under höjd beredskap.

I2022/00621. Uppdrag att kartlägga och analysera klimatförändringarnas påverkan på dammsäkerheten.

Ju2022/02410. Uppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och

Ju2022/02313. Uppdrag om dimensionerande planeringsförutsättningar för kommunal räddningstjänst under höjd beredskap.

Ju2022/02042. Uppdrag att föreslå utbildningar inom säkerhetsskyddsområdet.

Ju2022/02219. Uppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap att stärka funktionen CERT-SE samt utveckla och förenkla det stöd som lämnas inom informations- och cybersäkerhetsområdet.

Ju2022/01976. Uppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap att bedöma vilka krav som ska ställas på skyddade utrymmen samt genomföra en inventering av sådana utrymmen.

Ju2020/04658. Anvisningar för det civila försvaret

Lagrådsremissen Vissa frågor om hälso- och sjukvårdens försörjningsberedskap

M2022/00809 Uppdrag att ta fram förebyggande strategier och arbetssätt, riktlinjer och vägledningar för artskydd i skogen.

M2018/01716/KI Uppdrag att samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön

N2020/01925/DL. Uppdrag att utreda nationell laborieförmåga för dricksvattenanalyser vid kris och höjd beredskap

Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende länsstyrelserna.

Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Upphandlingsmyndigheten

Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Boverket

Regleringsbrev SMHI 2017. Regeringsbeslut I:14

S2022/00777. Uppdrag att ta fram ett samlat nationellt kunskapsstöd för förmågan att hantera ett plötsligt och oväntat inflöde av patienter.

Myndighetsföreskrifter och regler

Boverkets byggregler BFS 2011:6

Boverkets konstruktionsregler BFS 2011:10

HSLF-FS 2015:8 Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om skydd mot internationella hot mot människors hälsa

HSLF-FS 2015:9 Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om underrättelseskyldighet vid internationella hot mot människors hälsa

HVMFS 2012:18 om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer

KBMFS 2003:3 föreskrifter om förmåner till frivilliga

KBMFS 2002:2 föreskrifter om förmåner till instruktörer inom frivillig försvarsutbildning

LIVSFS 2017:2 Livsmedelsverkets föreskrifter om ändring i Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten

LIVSFS 2008:13 Livsmedelsverkets föreskrifter om åtgärder mot sabotage och annan skadegörelse riktad mot dricksvattenanläggningar

MSBFS 2021:1 föreskrifter och allmänna råd om innehåll och struktur i kommunens handlingsprogram för förebyggande verksamhet och räddningstjänst

MSBFS 2021:2 föreskrifter om behörighet att vara räddningschef eller räddningsledare i kommunal räddningstjänst

MSBFS 2021:4 föreskrifter och allmänna råd om ledning av kommunal räddningstjänst

MSBFS 2021:5 föreskrifter om undersökningsrapport efter kommunal räddningsinsats

MSBFS 2021:8 föreskrifter och allmänna råd om hur kommunen ska planera och utföra sin tillsyn enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor

MSBFS 2020:8. Föreskrifter om rapportering av it-incidenter för statliga myndigheter

MSBFS 2020:7. Föreskrifter om säkerhetsåtgärder i informationssystem för statliga myndigheter

MSBFS 2020:6. Föreskrifter om informationssäkerhet för statliga myndigheter

MSBFS 2018:11. Föreskrifter och allmänna råd om frivillig rapportering av incidenter i tjänster som är viktiga för samhällets funktionalitet

MSBFS 2018:10. Föreskrifter och allmänna råd om rapportering av incidenter för leverantörer av digitala tjänster

MSBFS 2018:9. Föreskrifter och allmänna råd om rapportering av incidenter för leverantörer av samhällsviktiga tjänster

MSBFS 2018:8. Föreskrifter och allmänna råd om informationssäkerhet för leverantörer av samhällsviktiga tjänster

MSBFS 2018:7. Föreskrifter om anmälan och identifiering av leverantörer av samhällsviktiga tjänster

MSBFS 2018:4. Föreskrifter om folkrättsliga rådgivare vid länsstyrelserna

MSBFS 2018:4 föreskrifter om folkrättsliga rådgivare vid länsstyrelserna

MSBFS 2018:4 föreskrifter om folkrättsliga rådgivare vid länsstyrelserna

MSBFS 2016:7. Föreskrifter och allmänna råd om statliga myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser

MSBF 2015:5 föreskrifter och allmänna råd om kommuners risk- och sårbarhetsanalyser

MSBFS 2015:4 Föreskrifter och allmänna råd om landstings risk- och sårbarhetsanalyser

MSBFS 2015:8 Föreskrifter om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor

MSBFS 2013:1 Föreskrifter om länsstyrelsens planer för hantering av översvämningssrisker (riskhanteringsplaner)

MSBFS 2009:11. Föreskrifter om civila myndigheters kryptoberedskap

NFS 2015:2 föreskrifter om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel inkl ändringar

NFS 2015:3 föreskrifter om spridning av vissa biocidprodukter

SJVFS 2021:24 om åtgärder för att förhindra spridning av sjukdomen porcint reproduktivt och respiratoriskt syndrom (PRRS) hos gris i svenska anläggningar

SJVFS 2021:23 om åtgärder för att förhindra spridning av sjukdomen paratuberkulos hos nötkreatur i svenska anläggningar

SJVFS 2021:13 föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om registrering, godkännande, spårbarhet, förflyttning, införsel samt export med avseende på djurhälsa

SJVFS 2019:18 om nötkreaturshållning inom lantbruket m.m.

SRVFS 2006:6 föreskrifter om undantag från underrättelseskyldigheten enligt 3 kap. 3 § första stycket lagen (2006:545) om skyddsrum

SRVFS 1998:6 föreskrifter om utförande, utrustning och användning av skyddsrum

SRVFS 1993:6 föreskrifter om provning, certifiering och kontroll av komponenter till skyddsrum

Vägledning, rapporter och övriga publikationer

Boverket, 2021. Rapport 2021:14. Översyn av kriterierna för och anspråk på områden av riksintresse

Boverket, 2020. Tillsynsvägledning naturolyckor. Utgångspunkter för bedömning av översvämningssrisk. Hämtad från: https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/lansstyrelsens-tillsyn/tillsynsvagledning_naturolyckor/tillsynsvagledning-oversvamning/stod-till-lansstyrelsen-vid-riskbedomning/utgangspunkter/. Hämtad 2020-11-28

Boverket, 2018. Planeringsunderlag för fysisk planering avseende klimatfrågor – Sammanställning och analys. Rapport 2018:3

Boverket, 2018. Tillsynsvägledning avseende översvämningsrisker. Rapport 2018:8

Boverket, 2018. Boverkets byggregler och klimatanpassning. Rapport 2018:10

Boverket, 2018. Fysisk planering för en trygg dricksvattenförsörjning – behov och möjligheter. Rapport 2018:35

Boverket, 2018. Rapport 2018:35. Fysisk planering för en trygg dricksvattenförsörjning – behov och möjligheter

Boverket 2017. Vägledning för nationella myndigheters underlag, beslut och redovisning rörande anspråk på riksintressen i 3 kap. miljöbalken. 2017-02-07. Dnr 3190/2014

Boverket, 2015. Ovårdade tomter och förfallna byggnader. ISBN: 978-91-7563-286-5

Boverket, 2010. Mångfunktionella ytor – klimatanpassning av befintlig byggd miljö i städer och tätorter genom grönstruktur

COWI, 2020. Finansieringsmodeller för klimatanpassningsåtgärder. Rapport framtagna på uppdrag av regional kustsamverkan Skåne/Halland

Fastighetsägarna, 2020. Klimatsäkra din fastighet. Fastighetsägare i ett förändrat klimat

Folkhälsomyndigheten, 2020. Beredskap vid värmebölja

Folkhälsomyndigheten, 2020. Tillsynsvägledning om lokaler för vård och omsorg

Folkhälsomyndigheten, 2020. Temperatur inomhus

Folkhälsomyndigheten, 2019. Värme och människa i bebyggd miljö. Kunskapsstöd för åtgärder som minskar hälsoskadlig värme

Folkhälsomyndigheten, 2019. Kartläggning av bebyggelse med risk för höga temperaturer. Metodbeskrivning av GIS-verktyg utifrån marktäckning

Folkhälsomyndigheten, 2019. Dnr 02846-2018-1.1.1. Folkhälsomyndighetens återrapportering av regeringsuppdrag om kunskapsstöd angående värmeböljor

HaV, 2021. Rapport 2021:4. Vägledning om inrättande och förvaltning av vattenskyddsområden

HaV, 2020. Rapport 2020:1. Vägledning för regional vattenförsörjningsplanering. För en säker och långsiktig dricksvattenförsörjning

HaV, 2014. Vägledning för kommunal VA-planering. Havs- och vattenmyndighetens rapport 2014:1

HVMFS, 2012. Rapport 2012:18 om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer.

IPCC, 2022. Working group report. AR6 Synthesis Report: Climate Change 2022

IPCC, 2022. Working Group Report. AR6 Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change

IPCC, 2022. Working Group Report. AR6 Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability

IVL, Svenska Miljöinstitutet, 2020. Rapport nr U 6249/2020. Screening av nationellt arbete med klimatanpassning, utifrån tillgängliga strategier och handlingsplaner.

Jordbruksverket, 2015. Kommunens arbete med jordbruksmarkens värden – ett stödverktyg

Jordbruksverket, 2015. Jordbruksmarkens värde

Jordbruksverket och Livsmedelsverket, 2020. Rapport 2021:5. En robust livsmedelsförsörjning vid kriser och

höjd beredskap. Åtgärder och arbetsformer som stärker förutsättningarna. Livsmedelsverket Dnr 2020/03221. Jordbruksverket Dnr 6.9.17-15056/2020

Kemikalieinspektionen. Rapport 2/22. Kartläggning och analys av tillgången till

kemikalier för vattenrening. Rapport från ett regeringsuppdrag

Livsmedelsverket, 2021. Utredning av nationell laborieförmåga för mikrobiologiska dricksvattenanalyser vid kris och höjd beredskap. Dnr 2020/02338

Livsmedelsverket, 2020. Livsmedelsverkets samarbetsrapport. Handbok för utredning av utbrott. S 2020 nr 02

Livsmedelsverket, 2020. Ju2019/02477/SSK. Livskraft – mått och frisk. Öppen sammanfattning av Livsmedelsverkets, Jordbruksverkets och Statens veterinärmedicinska anstalts redovisning gällande underlag för den fortsatta inriktningen av det civila försvaret

Livsmedelsverket, 2019. Handbok för klimatanpassad dricksvattenförsörjning

Livsmedelsverkets externa rapportserie, 2019. Klimatförändrandringarnas påverkan på de regioner Sverige är beroende av för sin livsmedelsförsörjning. E 2019 nr 01

Livsmedelsverket, 2017. Guide för planering av nödvattenförsörjning

Länsstyrelsen Västra Götaland, 2021. Rapport 2021:01. Handlingsplan klimatanpassning 2021–2024

Länsstyrelsen i Västra Götaland, 2021. 408-29649-2021. Länsstyrelsens återrapporering av regeringsuppdrag

gällande identifiering av riksintresseanspråk för kulturmiljö och naturvård i behov av aktualitetsprövning

Länsstyrelserna, 2012. Klimatanpassning i fysisk planering – Vägledning från länsstyrelserna. ISBN: 978-91-86533-61-8

Länsstyrelsen i Götalands län, 2010. Rapport 2010:61. Skydd av vattentäkter med lokala hälsoskyddsföreskrifter. En vägledning

Miljösamverkan Sverige och länsstyrelserna. Klimatanpassning i prövning och tillsyn av miljöfarliga verksamheter och förorenade områden

Miljö- och Jordbruksutskottet, 2021. Lantbrukets sårbarhet – en uppföljning. Rapport 2020/21:RFR7. Riksdagstryckeriet, Stockholm

MSB, 2022. Vägledning för statliga myndigheters RSA-redovisning 2022 utifrån MSB:s föreskrifter om statliga myndigheters risk- och sårbarhetsanalyser (MSBFS 2016:7). Publ nr: MSB1457. ISBN: 978-91-7927-293-7.

MSB, 2021. MSB1815. Vägledning för ledningsplatser

MSB, 2021. MSB1888. Nya RSA-föreskrifter för kommuner och regioner 2022

MSB, 2020. Kommunal tillsyn enligt lagen om skydd mot olyckor. ISBN: 978-91-7927-057-5

MSB, 2020. Juridisk vägledning – Kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser. 2020-05881

MSB, 2017. Vägledning för skyfallskartering. Tips för genomförande och exempel på användning. MSB1121

MSB, 2017. Samhällsplanering och riskhantering i anslutning till storskalig kemikaliehantering. ISBN: 978-91-7383-704-0

MSB, 2016. PM Samråd enligt Sevesolagstiftningen. Diarienumr 2016-6354

Nationell plattform för arbete med naturolyckor. Ansvar vid naturolycka. ISBN 978-91-7383-087-4

Nationella expertrådet för klimatanpassning, 2022. Första rapporten från Nationella rådet för klimatanpassning

Naturvårdsverket, 2021. Vägledning om tillämpning av Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2015:2) om spridning och viss övrig hantering av växtskyddsmedel. Publicerad 2015-06-25. Reviderad 2021-09-29

Naturvårdsverket, 2021. Rapport 7016. Naturbaserade lösningar – ett verktyg för klimatanpassning

Naturvårdsverket, 2019. Klimataspekten i miljöbedömningar enligt 6 kap. miljöbalken

Naturvårdsverket, 2017. Vägledning om tillstånd och anmälan vid användning av växtskyddsmedel inom särskilda områden. Publicerad 2017-10-16. Reviderad 2021-09-29

Naturvårdsverket, 2010. Handbok 2010:5 om vattenskyddsområde

Näringsdepartementet, 2019. En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Regeringens handlingsplan del 2

Regeringen, 2022. Lagrådsremiss. En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling

Regeringskansliet, 2021. 2020/21:FPM88. Den nya EU-strategin för klimatanpassning

Regeringskansliet, 2017. Statsrådsberedningen. Nationell säkerhetsstrategi

Regeringskansliet, 2016. Finansdepartementet. Nationella upphandlingsstrategin

Riksantikvarieämbetet. Kulturarv i ett förändrat klimat – handlingsplan för klimatanpassning 2019–2023

Samarbetet Offentliga fastigheter, 2021. Stöd i arbetet med klimatanpassning

SMHI, 2021. Klimatologi nr 62, 2021. Myndigheters arbete med klimatanpassning 2020

SMHI, 2020. Guide till klimatanpassning

SMHI, 2017. Redovisning av regeringsuppdraget ”Klimatanpassning inom ramen för offentlig upphandling”

SLU Future Food, SVA, MSB och Jordbruksverket, 2021. Klimatanpassning av svensk animalieproduktion – säkrare tillgång på livsmedel under en kris. SLU Future Food Report

Socialstyrelsen, 2022. Delredovisning av regeringsuppdrag om försörjningsberedskapen inom hälso- och sjukvården. Nulägesbeskrivning och beskrivning av det fortsatta arbetet

Stadsbyggnadskontoret, Malmö stad. Summering åren 2009 – 2020. Miljöbyggprogram SYD

SVA, 2019. Handlingsplan klimatanpassning. En rapport om klimatets påverkan på djuren

SWECO, 2022. Sammanställning av myndigheters arbete med klimatanpassning. Boverket. Uppdragsnummer 30024836

SWECO, 2020. Hinder och möjligheter vid klimatanpassning för den byggda miljön

Tillväxtverket, 2021. Fi2020/00252/SPN. Regeringens uppdrag att se över kriterierna för och anspråken på områden av riksintresse

Totalförsvarets forskningsinstitut. Integrera klimatanpassning i kommunala risk- och sårbarhetsanalyser – en vägledning. FOI-R--3388—SE

Trafikverket. Miljöbedömning och miljöbeskrivning i väg och järnvägsprojekt Vägledning. 2022-06-03.

Upphandlingsmyndigheten, 2021. UHM-2021-121. Yttrande över betänkandet SOU 2021:23 Stärkt planering för en hållbar utveckling

Webbsidor

Boverket

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/pbl-akademin/pbl-webbutbildningar/klimatanpassning/>. Hämtad 2021-12-08

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmanna-intressen/hav/struktur/vattenforsorjning/>. Hämtad 2021-12-08

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmanna-intressen/hav/struktur/vattenforsorjning/>. Hämtad 2021-01-15

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/processen-for-oversiktsplanering/>. Hämtad 2020-12-10

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/ekosystemtjanster/begrepp/>. Hämtad 2022-12-12

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/ekosystemtjanster/>. Hämtad 2022-12-12

https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/ekosystemtjanster/verktyg/gront_efaktor/. Hämtad 2022-12-22

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/uppdrag/klimatanpassningsarbete-for-den-byggda-miljon/resultat-i-uppdraget/kommunkonferens-2022/>. Hämtad 2022-09-23

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov-byggande/tillsyn/samordnad-tillsyn/andra-omraden/>. Hämtad 2022-09-22

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/lov-byggande/tillsyn/samordnad-tillsyn/boverkets-uppfoljning/>. Hämtad 2022-09-22

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmanna-intressen/miljokvalitetsnormer/vattenrelaterade-mkn/vattenforvaltningen/folja/>. Hämtad 2022-09-22

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmanna-intressen/struktur/gronstruktur/>. Hämtad 2022-09-22

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/halsa-forst/stadsmiljoer/>. Hämtad 2022-09-22

<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/halsa-forst/grona-omraden/>. Hämtad 2022-09-22

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/gronplan/lagstiftningen/>. Hämtad 2022-09-22

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/ekosystemtjanster/verktyg/ester/>. Hämtad 2022-09-22

https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/allmanna-intressen/hansyn/miljo_klimat/klimatrisker/. Hämtad 2022-09-22

<https://www.boverket.se/sv/PBLkunskapsbanken/planering/detaljplan/detaljplanprocessen/>. Hämtad 2022-09-29

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/nyheter-pa-pbl-kunskapsbanken/ny-vagledning-om-samordnad-tillsyn/>. Hämtad 2022-09-29

<https://www.boverket.se/sv/byggande/uppdrag/mojligheter-nas-byggregler/>. Hämtad 2022-09-29

<https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/teman/riksintressen/kartor/>. Hämtad 2022-12-12

<https://www.balticsea-region-strategy.eu/>. Hämtad 2022-09-16

Havs- och vattenmyndigheten

<https://www.havochvatten.se/avlopp-och-dricksvatten/dricksvatten-och-vattenskydd/vattenskyddsomrade>. Hämtad 2020-01-15

<https://www.havochvatten.se/arter-och-livsmiljoer/invasiva-frammande-arter.html>. Hämtad 2022-09-28

Jordbruksverket

<https://jordbruksverket.se/>. Hämtad 2022-12-12

<https://jordbruksverket.se/om-jordbruksverket/vart-uppdrag/en-ny-djurhalsoforordning-ahl>. Hämtad 2022-12-12

Kemikalieinspektionen

<https://www.kemi.se/bekämpningsmedel/vaxtskyddsmedel>. Hämtad 2021-12-08

Klimatanpassning.se

<https://www.klimatanpassning.se/>. Hämtad 2020-11-28

<http://klimatanpassning.se/klimatanpassa/vagledning-for-klimatanpassning/hantera-risker?l=null>. Hämtad 2021-01-15

Livsmedelsverket

<https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/krisberedskap-och-civiltforsvar/klimatanpassning-for-livsmedelsforetag>. Hämtad 2022-12-12

https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/dricksvattenproduktion/kaskad-handbok-for-klimatanpassning_dricksvattenproduktion. Hämtad 2022-12-12

<https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/dricksvattenproduktion/nis/vagledning-fran-livsmedelsverket>. Hämtad 2021-11-23

<https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/krisberedskap-och-civiltforsvar>. Hämtad 2022-12-12

https://www.livsmedelsverket.se/foretagande-regler-kontroll/dricksvattenproduktion/regler-om-dricksvatten/fragor-och-svar-om-nya-dricksvattenforeskrifterna#Nya_f%C3%B6reskrifter_och_v%C3%A4gledning. Hämtad 2022-11-28

<https://www.livsmedelsverket.se/om-oss/samarbeten-och-projekt/nationell-samordningrupp-for-dricksvatten>. Hämtad 2022-12-12

MSB

<https://www.msb.se/sv/regler/gallande-regler/skydd-mot-olyckor/>. Hämtad 2020-11-30

<https://gisapp.msb.se/apps/oversvamningsportal/>. Hämtad 2020-11-28

<https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/totalforsvar-och-civilt-forsvar/strukturereform-av-krisberedskap-och-civilt-forsvar/>. Hämtad 2022-09-16

<https://www.informationssakerhet.se/metodstodet/>. Hämtad 2022-09-29

<https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/det-svenska-civila-beredskapssystemet/struktureform-av-krisberedskap-och-civilt-forsvar/>. Hämtad 2022-12-12

<https://www.msb.se/sv/aktuellt/nyheter/2022/september/uppdrag-att-utveckla-en-standardiserad-metod-forskyllskartering-i-tatorter/>. Hämtad 2022-12-12

Naturvårdsverket

<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/klimatomstallningen/sveriges-klimatarbete/sveriges-klimatmal-och-klimatpolitiska-ramverk/>. Hämtad 2022-12-12

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/miljobedomningar/strategisk-miljobedomning/biologisk-mangfald-i-miljobedomning/artskydd-i-strategisk-miljobedomning/>. Hämtad 2022-12-12

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/samhallsplanering/handlingsplaner-for-gron-infrastruktur/>. Hämtad 2022-12-12

<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/klimatanpassning/handlingsplaner/fastighetsforvaltning-i-ett-forandrat-klimat/>. Hämtad 2022-09-28

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/miljobedomningar/specifik-miljobedomning/klimat-i-miljobedomningar/>. Hämtad 2022-09-28

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/kemikalier/vaxtskyddsmedel/forbud-mot-viss-anvandning-av-vaxtskyddsmedel/>. Hämtad 2022-09-28

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/kemikalier/vaxtskyddsmedel/>. Hämtad 2022-09-28

<https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/invasiva-frammande-arter/aktuellt/nationell-forteckning-over-invasiva-frammande-arter/>. Hämtad 2022-12-12

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/hansynsreglerna--kapitel-2-miljobalken/hansynsreglernas-tillampning-gallande-klimat/>. Hämtad 2022-09-28.

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/invasiva-frammande-arter/tillsynsvagledning-om-invasiva-frammande-arter/>. Hämtad 2022-12-09

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/samhallsplanering/gronplanering/>. Hämtad 2022-09-22

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/miljobedomningar/specifik-miljobedomning/#E-1964219461>. Hämtad 2022-12-12

Regeringen

<https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2022/02/uppdrag-att-kartlagga-och-analysera-tillgangen-till-kemikalier-for-vattenrening/>. Hämtad 2022-12-12

Riksantikvarieämbetet

<https://www.raa.se/kulturarv/klimat-och-miljo/kulturarv-och-klimatforandringar/>. Hämtad 2021-11-17

Riksrevisionen

<https://www.riksrevisionen.se/nu-granskas/inledda-granskningar/klimatanpassning-av-den-byggda-miljon.html>. Hämtad 2021-11-23

SMHI

<https://www.smhi.se/klimat/klimatet-da-och-nu/klimatindikatorer/klimatindikator-nederbord-1.2887>. Hämtad 2021-01-15

<https://www.smhi.se/lathund-for-klimatanpassning>. Hämtad 2021-01-15

<https://www.smhi.se/guide-klimatanpassade-upphandlingar/klimatanpassning-i-strategiskt-inkopsarbete>. Hämtad 2022-09-29

Socialdepartementet

<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/12/regeringen-ger-uppdrag-for-att-starka-halso--och-sjukvardens-forsorjningsberedskap>. Hämtad 2022-12-01

Vattenmyndigheterna

<https://www.vattenmyndigheterna.se/>. Hämtad 2020-12-22

Bilaga 1 – Uppdateringar

I Version 2 av Rapporten har följande punkter uppdaterats respektive tillkommit:

- punkten 1.1.1 Kort om ramverk och nationella strategier;
- punkten 1.7 Anslag;
- punkten 2.3.3 Riksintressen;
- punkten 2.7.1 Vattenskyddsområden och hälsoskyddsföreskrifter;
- punkten 2.7.3 Informationssäkerhet;
- punkten 2.14 Utredningar och lagstiftningsförslag;
- punkten 2.15 Granskning;
- punkten 3.2.3 Information och stöd;
- punkten 3.3.2 Information och stöd;
- punkten 4 Vattenförsörjning och avloppshantering;
- punkten 4.1 Regler och tillämpning;
- punkten 4.2.3 De nationella myndigheterna;
- punkten 4.2.4 Dricksvattenproducenten;
- punkten 4.2.5 Fastighetsägaren;
- punkten 4.3 Utredningar och lagförslag;
- punkten 4.4 Information och stöd;
- punkten 4.3.7 Regeringsuppdrag;
- punkten 5 Kris och katastrofberedskap;
- punkten 5.1 Inledning;
- punkten 5.2 Krisberedskap och civilt försvar;
- punkten 5.2.1 Inledning;
- punkten 5.2.2 Roll- och ansvarsfördelning;
- punkten 5.2.3 Utredningar;
- punkten 5.3 Information och stöd;
- punkten 5.5.1 Inledning;
- punkten 5.7.3 Ändringar i lagstiftningen;
- punkten 6.2.1 Inledning;
- punkten 6.2.2 Djurhälsa;
- punkten 6.2.3 Växtskydd;
- punkten 6.2.5 Roll och ansvarsfördelning;
- punkten 6.3.1 Tillämpliga regler;
- punkten 7.1 Regler och tillämpning.

Bilaga 2 – Uppdateringar

I Version 3 av Rapporten har följande punkter uppdaterats respektive tillkommit:

- punkten.1.1.1 Kort om ramverk och nationella strategier;
- punkten 1.5 Stöd och vägledning;
- punkten 1.6 Uppdateringar;
- punkten 2.3.1 Intresseavvägningar;
- punkten 2.3.2 Markanvändningsintressen;
- punkten 2.3.3 Riksintressen;
- punkten 2.4.2 Något om artskyddet;
- punkten 2.4.3 Information och stöd;
- punkten 2.4.4 Utredningar och lagförslag;
- punkten 2.5.2 Information och stöd;
- punkten 2.7.1 Vattenskyddsområden och hälsoskyddsföreskrifter;
- punkten 2.7.2 Miljökvalitetsnormer;
- punkten 2.8.3 Information och stöd;
- punkten 2.9.1 Regler och tillämpning;
- punkten 2.9.3 Information och stöd;
- punkten 2.10.6 Information och stöd;
- punkten 2.11.3 Information och stöd;
- punkten 2.11.4 Utredningar och översyn av regelverk;
- punkten 2.14.2 Klimaträttsutredningen;
- punkten 2.14.3 Förstudie om nationell fysisk planering;
- punkten 3.3.2 Information och stöd;
- punkten 3.5.1 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och naturvård i skogen;
- punkten 3.5.2 Tydligare bestämmelser om ersättning vid avslag på ansökningar om tillstånd till avverkning i fjällnära skog;
- punkten 4.1 Regler och tillämpning;
- punkten 4.3.3 Hållbara vattentjänster;
- punkten 4.3.4 Vattenfrågor vid planläggning och byggande;
- punkten 4.3.7 Tillgång till kemikalier för vattenrening;
- punkten 4.3.8 MKN för vatten;
- punkten 4.3.9 Utökat samordningsuppdrag till Livsmedelsverket gällande dricksvatten;
- punkten 5.2.3 Utredningar och översyn av regelverk;
- punkten 5.3 Information och stöd;
- punkten 5.7.5 Information och stöd;
- punkten 5.8.4 Regeringsuppdrag;
- punkten 6.2.3 Växtskydd;
- punkten 6.2.4 Kontroll;
- punkten 6.4.1 Tillämpliga regler;
- punkten 6.4.3 Information och stöd;
- punkten 7.3 Information och stöd;

- punkten 7.4.1 Regeringsuppdrag till SMHI;
- punkten 7.4.2 Regeringsuppdrag till Upphandlingsmyndigheten;
- punkten 7.4.3 En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling.